ACCADEMIA DI MEDICINA DI TORINO
C IV 33

CHRISTIANI THEOPHILI SELLE,

MEDICINAE DOCTORIS ET PROFESSORIS, CHARITATIS NOSOCOMII BEROLINENSIS MEDICI ET REGIAE ACADEMIAE BORUSSICAE MEMBRI

MEDICINA CLINICA

SEU

MANUALE PRAXEOS MEDICAE.

EDITIO PRIMA ITALICA

IUXTA POSTREMAM BEROLINENSEM

Anni 1788.

Vol. II.

TICINI MDCCLXXXIX.

Ex Typographia Reg. Imp. Monasterii S. Salvatoris.
Sumptibus Balthassaris Comini Bibliopolae.
Praesidib. rei lit. permitt.

C IV 30
33

CONSPECTUS.

VOLUMINIS SECUNDI

De morbis nervorum	Pag.	1
Antipathia	—	2
Malum hypochondriacum et hystericum		ib.
De morbis animi	—	6
Amnesia	—	ib.
Amentia partialis	—	7
Melancholia et Mania	—	8
De convulsionibus	—	11
Crampus	—	ib.
Convulsiones	—	ib.
Trismus	—	12
Risus sardonius	—	ib.
Spasmus cynicus	—	ib.
Chorea Sancti Viti	—	ib.
Epilepsia	—	13
Eclampsia	—	17
Raphania	—	ib.
Tetanus	—	18
Tremor	—	21
Contractura	—	ib.

De reliquis morbis nervoſis	Pag.	22
Vertigo	—	ib.
Lipothymiae	—	24
Agrypnia	—	28
Sopor	—	ib.
Paralyſis	—	30
Apoplexia	—	34
Ecſtaſis	—	41
Catalepſis	—	ib.
Catochus	—	42
Somnambuliſmus	—	ib.
Hydrophobia	—	44
De morbis partium ſingularum	—	51
De morbis cutaneis	—	ib.
Ephelis et Lentigo	—	ib.
Gutta roſacea	—	52
Erythema	—	ib.
Lichen	—	53
Naevus maternus	—	ib.
Therminthus	—	ib.
Epinyctis	—	ib.
Varus	—	54
Malum mortuum	—	ib.
Intertrigo	—	ib.
Comedones	—	55
Phthiriaſis	—	ib.
De morbis capitis	—	56
Cephalalgia	—	ib.

Inflam-

Inflammatio membranarum cerebri Pag. 59

De morbis oculorum . . . . — 65

Ophthalmia . . . . — ib.
Maculae corneae . . . . — 68
Pterygium . . . . — 69
Staphyloma . . . . — ib.
Ophthalmoptosis . . . . — 70
Hydrophthalmia . . . . — ib.
Trichiasis et Distichiasis . . . — 71
Ectropium atque Entropium . . — ib.
Blepharoptosis . . . . — 72
Lagophthalmus . . . . — ib.
Epiphora et Lippitudo . . . . . — 73
Cataracta . . . . — 74
Glaucoma . . . . — 75
Mydriasis . . . . — ib.
Amaurosis . . . . — ib.
Amblyopia . . . . — 76
Hemeralopia et Nyctalopia . . . — 77
Diplopia . . . . — ib.

De morbis aurium . . . . — ib.

Otalgia . . . . — ib.
Tinnitus et Susurrus aurium . . — 78
Surditas . . . . — 79

De Morbis dentium . . . . — 80

Dentitio . . . . — ib.
Odontalgia . . . . — 82

De

De morbis colli . . . . Pag. 83

Bronchocele . . . . , . —— ib.
Raucedo . . . . —— 84

De morbis pectoris . . . . —— 85

Tussis . . . . —— ib.
Asthma . . . . —— 88
Sternutatio . . . . —— 92
Singultus . . . . —— ib.
Incubus . . . . —— 93
Palpitatio cordis . . . . —— ib.

De morbis primarum viarum . . . . —— 95

Deglutitio difficilis . . . . . . —— ib.
Anorexia . . . . —— 97
Appetitus morbosus . . . . . . —— ib.
Ardor ventriculi . . . . —— 99
Cardialgia . . . . —— ib.
Colica . . . . —— 101
Nausea et vomitus . . . . . . —— 109
Diarrhoea . . . . —— 111
Fluxus coeliacus . . . . —— 114
Lienteria . . . . —— ib.
Fluxus hepaticus . . . . —— 115
Morbus niger . . . . —— 116

De morbis viarum urinariarum . . . —— 117

Dolores e calculis . . . . —— ib.
Mictio impedita . . . . —— 121
Mictus cruentus . . . . —— 124

Incontinentia urinae . . . . . Pag. 125
Diabetes . . . . —— ib.

Da morbis partium genitalium . . . . —— 126

Gonorrhoea benigna et fluor albus —— ib.
Satyriasis et priapismus . . . . —— 127
Nymphomania . . . . —— 128
Excrescentiae uterinae . . . . —— 129
Uterus scirrhosus . . . . . . —— ib.

De morbis gravidarum . . . . —— 130

Symptomata systematis nervosi . —— ib.
Plethora . . . . —— ib.
Obstructio alvi et dysuria . . . —— 131
Oedema pedum atque anasarca . —— 132
Hydatides . . . . —— ib.
Haemorrhagiae . . . . —— 133
Abortus , ... —— 134
Complicatio graviditatis cum aliis morbis . . . . —— 136

De morbis parturientium , lactantium et puerperarum . . . . —— ib.

Dolores spurii . . . . —— ib.
Partus difficilis . . . . —— 137
Dolores post partum . . . . . —— 139
Fluxus lochiorum . . . . . . —— 140
Secretio lactis . . . . —— 142
Metastases lactis . . . . . . —— 144
Febris puerperarum . . . . . —— 149
Inflammatio uteri . . . . . . —— 156
Inflammatio pulmonum . . . . —— 158

Febris erysipelacea . . . . . Pag. 159
Eclampsia . . . . —— 160
Melancholia et Mania . . . . . —— 161

Selectus et destinatio medicamentorum accuratior . . . . —— 163

CON-

CONSTITUTIO MORBORUM

PATHOLOGICA ET THERAPEUTICA.

DE MORBIS NERVORUM.

Morbi, in quibus systema imprimis nervosum est invasum, ac in quibus laesio facultatis sensitivae et locomotivae contingit, ab auctoribus *morbi nervorum*, seu *morbi nervosi* sunt appellati.

Morbi systematis nervosi in duas dispeci possunt classes primarias; primo in illos, ubi systema nervosum tam sensibile est, ut etiam parvae causae, quae in constitutionibus naturalibus nullam producunt mutationem, magnam iam in illis producant inordiationem. Hi sunt illi, quos ego alibi ut morbos nervosos proprie sic dictos descripsi, quippe a scriptoribus *morbi nervosi sine materie* appellantur; secundo omnes reliquae nervorum laesiones, quae e manifestis, atque in constitutionibus etiam validis sufficientibus nascuntur causis, et qui a scriptoribus *morbi nervosi cum materie* vocantur.

Quodsi definitionem meam de morbis nervosis sequi velimus, morbi tantum prioris classis nomen *morbi nervosi* merentur, classis posterioris tantum *morbi nervorum* appellari deberent.

Non ego hic in constituendis speciebus huic divisioni inhaerebo, sed hanc diversitatem in causis singulorum morborum adlaturus sum, ut etiam hic tantum mihi magis cum morbis generalioribus res est in universum, quippe mala magis particularia ad morbos particulares reiecturo.

Antipathia.

Conditiones nervorum certae dantur, quarum vi quaedam res, in alios mortales parum aut nihil virium habiturae, effectum prorsus singularem atque insolitum exserunt. Sic e. gr. quidam homines e felis exhalatione liquuntur animo, ita tali quidam a quibusdam pharmacis, cibis aliisque obiectis horrore invaduntur, ut illi sensationem illorum penitus ferre nequeant.

Hic est morbus nervosus sine materie, isque ex idiosymcrasia oriri vulgo dicitur, hoc est, quod is rationem suam in proprietate corporis peculiari, individuali ac propria agnoscat.

Morbi huius generis aut sunt connati, aut per educationem contracti. In utroque casu difficiles sunt ad tollendum, sciendi tamen illi sunt, ut in tractatione aliorum morborum nosmet secundum illos dirigere queamus.

Malum hypochondriacum et hystericum.

Symptomata systematis nervosi transitoria e singulari nervorum debilitate, causisque, quae prorsus non sufficientes esse videntur, oriunda, atque in quae opium specificam exserit virtutem, sunt ea, quae ego sub titulo praescripto complector. Et quemadmodum in febribus contradictorium

sympto-

symptomatum character est febris nervosae, ita etiam in malis nervorum chronicis, contradictorium, et minime in ratione solita existens, est character hypochondriae atque hysteriae.

In viris saepissime haec symptomata cum obstructionibus viscerum abdominis, atque in mulieribus cum vitiis uteri sunt coniuncta, quare unus idemque morbus, pro diversis speciebus acceptus atque ille *hypochondria*, hic vero *hysteria* fuit appellatus.

At saepisimae neque obstructiones notabiliter, neque vitia uteri insignia observantur, uti etiam morbus in mulieribus simul vitiis hepatis, lienis reliquorumque viscerum stipatus esse potest.

Alterutrum proinde horum nominum est derelinquendum, aut idem morbus in viris *hypocondria*, in mulieribus *hysteria* est appellandus.

Quo magis symptomata causas solitas, manifestas ac sufficientes agnoscunt, eo minus ea nomen nostri morbi merentur. Quo causae sunt occultiores, quo leviores, quoque magis insufficientes illae videntur, eo magis illis descriptio nostri morbi competit.

Distinguendus itaque hic morbus pariter est in morbum cum materie, atque in morbum sine materie, in casu tamen priori causa materialis non ita comparata esse debet, ut ea in omnibus constitutionibus eadem producat symptomata, quia is tum nomen nostri morbi non meretur. Rarius hic morbus in viris reperitur sine materie, frequentius in sexu sequiori.

Symptomata tanto nascuntur ocyus, tanto sunt vehementiora, eo citius transeunt, eoque facilius per opium se domari patiuntur, quanto minus morbus est cum materie, et quo magis proinde e debili-

bilitate atque irritabilitate systematis nervosi oritur singulari.

Dispositio ad hunc morbum e sensibilitate morali insolita atque praeternaturali cognoscitur, homines sunt tristes, incerti animi, diffidentes et timidi, licet certis occasionibus nimium vehementes. Concoctio vitiosa et proclivitas ad flatus peculiaris simul adest. Reliqua symptomata sunt intemperies subitae et palpitatio cordis sine plethora, respiratio impedita, et sensus quasi in trachea aliquid haereret, nec tamen quidquam adest, nisi spasmus, quod symptoma posterius appellatur *globus hystericus*; lypothymiae occasionibus minimis praesentibus; proclivitas in diarrhoeas, sine erroribus in diaeta praegressis; vomitus bilis viridis; sitis sine calore, vertigo, absque plethora aut ventriculo infirmo ut causa; frequens sputatio, frigefactio facilis et q. s. a.

Haec debilitas atque irritabilitas systematis nervosi per causas maxime debilitantes produci potest, e. gr. per evacuationes iusto frequentiores, per animi pathemata et contentiones perseverantia; ea quoque a natura adesse potest, nec alia ratio sufficiens reddi queat.

Causae occasionales, quae dispositione praesenti, symptomatibus hypochondriacis atque hystericis ansam praebere, eadem augere pertinaciaque reddere queunt, praecipue sunt:

1) Diaeta inepta, e. gr. cibi difficulter concoquendi, usus potulentorum calidorum, vita existente sine corporis exercitatione.

2) Evacuationes impeditae, quibus natura est adsueta, aut per quas ipsa sibi opitulari conatur, e. gr. haemorrhagiae, sudores.

3)

3) Animi pathemata, e. g. ira, pavor, moeſtitia.

4) Stagnatio muci et bilis atrae in visceribus abdominis, qua functiones concoctionis et chylificationis turbantur.

5) Acrimoniae peculiares, e. gr. acrimonia scrophuloſa, ſcorbutica, arthritica.

6) Obstructiones viſcerum abdominis.

Symptomata, ratione medendi existente apta, raro sunt periculosa, aliis tamen morbis perniciosis anſam praebere possunt. Nonnumquam dispositio hypochondriaca cum annis evanescit.

In medendi methodo res est magni momenti, indolem horum symptomatum noſſe. Miſſio sanguinis et remedia frigefacientia in vertigine et palpitatione cordis hyſterica, remedia evacuantia in defectu appetitus, obstructioneque alvi hyſterica non ſolum sunt inertia, sed etiam ſequelis longe nocentiſſimis occaſionem dare queunt.

Ubi in exacerbationibus periculum adest, aut illae nimium sunt graves, exhibenda sunt ſola antiſpaſmodica, atque inter haec opium atque aſſa foetida, nisi adsit plethora manifeſta minimeque dubia.

Extra acceſſiones contendimus primo cauſas manifeſtas tollere. Imperamus diaetam convenientem, enitimur evacuationes conſuetas restituere, aegros ab animi pathematibus cuſtodire, in societatem gratam introducere, exercitationem corporis ſufficientem comparare; bilis atra impuritatesque primarum viarum aliae educuntur per ſolventia atque evacuantia; obſtructiones abdominis tolluntur (V. *Pulvis ecphracticus* et *elixirium reſolvens*); et contra acrimonias singulares adhibentur remedia hunc in finem inſervientia.

In mucositate atque obstructione viscerum abdominis prodest usus succorum herbarum resolventium perseverans e. gr. Leontodon, taraxaci, marrubii, fumariae et s. p. Eadem haec remedia, in forma enematum adhibita, saepe eximium effectum praestiterunt.

Ipsam nervorum debilitatem enitimur tollere, contendendo ut omnes causae debilitantes e medio tollantur, martem interne exhibemus, (V. *Tinctura martis aperitiva atque adstringens*) atque aegris balnea frigida multumque exercitationis corporis ordinantur.

DE ANIMI MORBIS.

Huc pertinent vitia facultatum animi singularia, quae rationem suam non in natura hominis propria, sed in causis praeternaturalibus singularibus agnoscunt. Species eorum praecipuae sunt sequentes:

Amnesia.

Ita vocant *memoriam insigniter infirmam*, ubi tamen facultas iudicandi non simul immediate est debilitata, quamvis ea semper simul laborat.

In memoria debili semper facultas ideas combinandi deest, atque eatenus necesse est, profecto etiam facultatem iudicandi simul laborare. Aegrotus tamen de rebus, quarum meminit, accuratissime iudicare potest.

Memoria debilis nascitur:

1) E nimia contentione atque occupatione animi, ac praecipue iudicii varia.

2) E coitu atque onania nimium frequenti.
3) E laesionibus capitis externis.
4) E pathematibus animi vehementibus.
5) E cephalalgiis diu perseverantibus.
6) Ex usu potulentorum spirituosorum nimium largo.

In primo casu per aliquod tempus aegro a negotiis est abstinendum. In secundo a coitu, sedulo evitando irritamenta externa, lavando se frigide, atque interne pharmaca roborantia adsumendo. Et sic pariter ratio reliquarum causarum tollendarum habetur, quarum medendi ratio iam in pluribus locis est tradita.

Omnes causae enumeratae quoque hydrocephalo atque hydropi pectoris ansam praebere possunt, quorum, memoria infirma, semper fere est symptoma princeps.

Amentia partialis.

Aegri dantur, qui tantum in una re minus recte iudicant, in omnibus aliis autem sane et rite cogitant. Huc e. gr. pertinet imaginatio, quum quis persuasum sibi habet, pedes sibi vitreos fragibiles esse. *Nostalgia* quoque certo respectu huc pertinet. Haec species morborum plerumque causas habent morales, quae pervestigandae sunt, et contendendum, ut eae pariter moraliter tollantur. Pessima nostalgiae symptomata per reditionem in patria tolluntur. Sic etiam alii morbi huius speciei per expletionem necessitatis phantasticae sanari possunt. Ubi solummodo ingenium laborat, et nullae appetentiae vehementes immiscentur, vitium verisimiliter in cerebro ipso situm est, et propterea tanto difficulter est tollendum.

Melancholia et Mania.

Tristitia, pusillanimitas atque amor solitudinis singularis, una cum iudicio minus recto unius aut plurium obiectorum appellatur *Melancholia*.

Delirium universale vehemens, sed chronicum vocatur *mania*.

Utrique morbi maxime in suis causis conveniunt, propterea ego quoque eos hic coniungo.

Melancholia gradus hypochondriae adauctus esse potest, ea tamen quoque sine omni dispositione hypochondriaca oriri queat.

Mania gradus melancholiae auctus esse potest, non tamen semper stadium praegreditur melancholicum, sed nascitur ea subito, atque haud raro sine omni melancholia atque hypochondria superante tollitur.

Mania distinguitur a phrenitide per durationem longiorem, porro quod in mania vires non desint, et tertio per absentiam febris, quae quidem in fine superaccedere, attamen non pro causa delirii haberi potest.

In mania quoque adest plerumque species quaedam insensibilitatis adversus irritationes nonnullas. E. gr. aegri sentiunt plagas, sed calorem aut frigus, aut vesicatoria, et s. p. non sentiunt.

Nonnunquam morbus est periodicus, atque aegroti in temporibus bonis omnium actionum factarum recordarunt.

Quo causae sunt minus manifestae, minusque vincibiles inveniendae, quo morbus iam diutius duravit, quo pulsus est languidior ac tardior, eo minus spes ad convalescentiam adest, et tum aegri

plerum-

plerumque tabe, rarissime morbis acutis moriuntur.

Causae vulgatissimae sunt:

1) Dispositio hypochondriaca atque hysterica, aut etiam alia debilitatis sensibilis totiusque systematis nervosi species, ita ut parvae ac minus notabiles causae iam sufficiunt ad morbum producendum.

2) Pathemata animi vehementia, ut ira, pavor, moeror, gaudium.

3) Contentiones animi perseverantes, ingens quoque instinctus et cupiditas, quae expleri nequit.

4) Evacuationes nimiae.

5) Exanthemata retropulsa, ut scabies.

6) Haemorrhagiae consuetae suppressae.

7) Vitia cerebri organica, etiamsi sectiones cadaverum nihil certi hac in re constituerint. Cerebrum aut nimis durum, aut nimis molle deprehenditur, quod quidem etiam omnino sequela morbi esse potest, haud raro gaudet cerebrum habitu etiam prorsus naturali. Observationes non desunt, solutiones piae matris probabilem maniae causam fuisse. At ego vidi piam matrem per humorem gelatinosum solutam, in homine e vulnere capitis extincto, qui aliquot horis ante mortem integra usus est ratione. Saepe invenitur, cranium firmissimum dura matre cohaerere; subinde etiam adest aqua inter illa, quae vero saepius adhuc inter duram et piam matrem deprehenditur, ut et generatim haec posterior maxime in hoc morbo laborare videtur. Sed etiam haud raro contingit,

tingit, ut iam innuimus, ut nullum prorsus vitium cerebri animadvertere liceat.

8) Impuritates biliosae, imprimis eius generis, quae atra bilis vocatur.

9) Obstructiones viscerum abdominis.

10) In puerperis non raro occurrit status melancholicus, saepe in maniam degenerans, summeque est periculosus. Nonnumquam praeter causas enumeratas metastases lacteae causa esse videntur; videre mihi tamen casus licuit, ubi morbus erat letalis, neque tamen ullas causas morbi aut mortis detegere potueram.

11) Nec desunt observationes, morbum fuisse haereditarium, infantesque statim post nativitatem specimina virium et ferocitatis insolita edidisse.

Ratio primum in medendi methodo habetur causarum crassarum. Quodsi plethora adest, venae sectio instituitur. Saburra biliosa, obstructionibusque viscerum praesentibus, propinatur tartarus emeticus, aut aqua benedicta Rulandi in dosibus sensim sensimque auctis, quo non raro iam finem consequi licet. Plethora abdominalis in languido atque haud celeri pulsu indicat pellentia, et hic casus esse videtur, ubi helleborismus veterum locum habet.

Corpore materia scabiosa scatente hepar sulphuris salinum applicatur, aut enitimur scabiem per inoculationem iterum retroducere.

Debilitatem atque irritabilitatem systematis nervosi conamur per roborantia, vesicatoria et balnea frigida tollere. Ubi nullas novimus causas manifestas, periculum cum camphora in dosibus paulatim auctis facere licet, quae saepe insignem exserit

vir-

virtutem, imprimis natura per motus febriles succurrente, aut si morbus e metastasibus lacteis originem ducere videatur. Quodsi evacuationes sufficientes sint factae et tamen activitas est nimis magna, opium in magnis dosibus prodest.

Causae morales singularem merentur attentionem. Ac generatim multum in medendi ratione huius morbi in tractatione aegrorum morali situm est momenti. Minime est contendendum, per haud necessariam resistentiam aegros adhuc magis irritare, sed aut aegrorum voluntati satisfacere, aut eorum attentionem ab obiectis eius rabiei deducendo diligentiam adhibere, atque haec generatim tantum, quantum fieri potest, tollere.

DE CONVULSIONIBUS.

Contractio musculorum imperio voluntatis subiectorum praeternaturalis vocatur *convulsio*.

Musculo in contractione manente aut saltem paulatim se retrahente appellatur *convulsio tonica*.

Quodsi vero contractio et retractio mutuo et cito sibi invicem succedant, *convulsio clonica* salutatur.

Crampus.

Sic appellatur convulsio tonica dolore stipata e causis transeuntibus, imprimis in suris, percepta.

Convulsiones.

In aegris hypochondriacis atque hystericis subinde convulsiones clonicae oriuntur, quae vero tran-

transeuntes sunt, nullumque constituunt morbum peculiarem.

Trismus.

Trismus aut est symptoma aliarum convulsionum, aut per se oritur, praesertim noctu ex irritatione in primis viis, quam aut vermes aut impuritates producunt acres, secundum quae medendi ratio est instituenda.

Risus sardonius.

Hoc symptoma est rarissimum, et saepe cum spasmo cynico confunditur. In risu sardonio aeque percutitur diaphragma motu convulsivo, atque in risu naturali.

Alias creditum fuit, risum sardonium semper per inflammationem diaphragmatis produci, observationes autem hanc opinionem refutarunt. Morbus e causis reliquarum convulsionum, imprimis autem per esum ranunculi scelerati produci potest.

Spasmus cynicus.

Convulsiones musculorum faciei appellantur *spasmus cinicus*, qui aut est symptoma aliorum spasmorum, aut nascitur per se e vulneribus tendinum maxillae extremitatumque, ubi praeter usum opii nihil aliud remanet, quam separatio tendinum laceratorum tensorumque totalis.

Chorea sancti Viti.

Aegri hoc in morbo in inquietudine et motu sunt continuo, ita ut illi motus manuum et pedum

coër-

coërcere nequeant, ubi illi plerumque perfecte sibi sunt conscii, nonnumquam etiam sunt extra se.

Morbús frequentissime inter decimum et quartum decimum annum observatur, nonnumquam tamen ille etiam aetate provectiores invadit.

Adest plerumque acrimonia in corpore singularis, materiaque irritans, e. gr. vermes, exanthemata retropulsa, et similia, cuius rei in medendi methodo ratio est habenda. Num morbus in Italia revera morsu tarantulae produci queat, iure in dubium revocatur.

Epilepsia.

Hic morbus per paroxysmos chronicos convulsionum clonicarum apparet, ubi aegri simul omni conscientia sunt privati. Hae convulsiones plerumque sunt universales, sed nonnumquam etiam tantum particulares.

Accessiones tam quoad vehementiam, quam etiam quoad durationem sunt admodum variae. Maxime ordinarie 10 aut 20 minuta durant. Rarissime tantum sunt periodicae. Durante accessione respiratio plerumque est difficilis, atque utplurimum spuma ex ore oritur. Pulsus in exacerbationibus est spasmodicus, celer atque inordinatus.

Nonnumquam accessionem praegrediuntur alia symptomata spastica, e. gr. vertigo, urina tenuis et pallida. Subinde sentiunt aegri spasmum in quopiam loco occipere, semperque ulterius serpere, quodque *aura epileptica* nuncupatur. In quibusdam accedunt tantum noctu paroxismi. Saepe accessiones in plenilunio facile rursus comparere observantur.

Prae-

Praeter debilitatem atque irritabilitatem systematis nervosi universalem dispositio etiam ad eam haud raro est haereditaria, eaque saepe tam occulta, ut detegi prorsus nequeat.

Ad causas occasionales praecipue pertinent sequentes:

1) Colluvies biliosa acris in primis viis et generatim omnia, quaecunque ventriculum atque intestina irritant e. gr. vermes, praesertim in adultis taeniae.

2) Evacuationes efferae.

3) Materia exanthematica, e. gr. scabies, materia variolosa.

4) Materia arthritica.

5) Evacuationes suppressae tam sanguinis, quam etiam inveteratorum diu iam consuetorum et subito sanatorum ulcerum.

6) Eadem causa, quae febrem intermittentem producere potest.

7) Causa physica aut mechanica irritans in cerebro, aut in aliis partibus systematis nervosi. E. gr. depressio partis cuiusdam cranii, festucae, indurationes membranarum, et s. p. Saepe haec vitia tantum ad causas pertinent praedisponentes.

8) In infantibus epilepsia ex irritatione dentitionis, e lacte acri, atque e saburra in primis viis acri nasci potest.

9) Pathemata animi vehementia, imprimis pavor atque ira.

10) Quum calculi e vesicula fellea in intestinum duodenum, aut e renibus in vesicam urinariam depelluntur, oritur saepe ex irritatione per hoc producta epilepsia.

11) Morbus quoque tam e coitu nimium frequenti in corporibus debilibus atque irritabilibus, quam etiam e nimia abstinentia in subiectis constitutionis fervidissimae oriri potest.

12) Subinde nulla causa est detegenda occasionalis, ubi tam morbus aut verum est symptoma nervosum, aut etiam, quod saepius obtinet, e vitiis in structura partium nascitur. In utroque casu mutationes quam minime notabiles ad accessionem producendam sunt sufficientes.

Symptomata leviora non semper sunt optima. Spuma in ore nihil praecipue nunciat periculosi; ea verisimiliter e spasmo vasorum minorum nascitur. Quodsi morbus iam diu duravit, proclivitas ad eum sit tanta, ut is postea e levissimis causis oriatur.

Generatim in prognosi morbi momentum situm est in causis, num illae sint manifestae et vincibiles, nec ne. Proclivitas haereditaria extirpatu est difficilis. Quodsi is ante annum decimum quartum oritur, neque morbus est haereditarius, cum annis plerumque cessat. Post annum vigesimum quintum est pertinacissimus, difficulterque tollitur, nisi is ab aliis morbis sanabilibus pendeat. Est etiam pertinacior, ubi is sensim sensimque, quam ubi sine omni proclivitate subito natus est. Nonnumquam epilepsia per febrem quartanam, nonnumquam per metastases tollitur.

Durante paroxysmo nihil faciendum est, nisi impediendum, ne aegri per ictum aut casum damnum sibi inferant. Servatio et refractio pollicum aegros multo lassiores reddit, quam si illi sibi ipsis relinquantur. Aquae odoratae acres facile pulmonibus

bus nocere queunt. Subiectis hystericis omnino res foetidae, ut assa foetida, pennae adustae ante nasum servari possunt. Quodsi paroxysmus est admodum vehemens, nimisque diu durat, opera est danda, ut enema emolliens antispasmodicum iniiciatur.

Post exacerbationem conamur semper diaphoresin lenem promovere atque conservare.

Medendi ratio secundum causas manifestas instituitur. Ulcera artificialia bonum plerumque praestant effectum, imprimis in loco, ubi aegri initium accessionis percipere possunt; materia variolosa remanente ea totam saepe curam absolvere possunt. Ubi nulla causa manifesta tollenda animadvertitur, et cum similitudine veri opinari licet, debilitatem atque irritabilitatem systematis nervosi singularem praecipue in causa esse, periculum cum specificis est faciendum. Huiusmodi sunt opium in dosibus sensim sensimque auctis, sal ammoniacum veneris, cardamine, camphora, folia aurantiorum, cortex chinae, assa foetida, mercurialia, valeriana, moschus atque oleum animale Dippelii. Viscum in morbis convulsivis ita se habere, quam china in febribus intermittentibus, dictum quidem est, per experimenta autem non evictum, propter varietatem causarum tantopere differentem etiam impossibile. Plus paulo a floribus Zinci sperare licet.

Nisi malum radicitus tollere liceat, et morbus probabiliter e vitiis cerebri insanabilibus oriatur, omnes res irritantes congestionesque producentes e medio tollere enitendum est, per quod etiamsi non omnibus, plurimis tamen accessionibus praecavere possumus.

Spsamo in extremitatibus incipiente per ligaturam subinde propagatio eiusdem supprimi potest.

Non-

Nonnumquam etiam nervos in eo loco felici cum successu est perscissus.

Eclampsia.

Epilepsia nonnumquam est indolis acutae, et tum appellatur *eclampsia*.

Talis est plerumque in infantibus tenellis et puerperis, ubi morbus aut mox tollitur, aut fit letalis.

Morbus hic semper est symptomaticus, quare medendi ratio illius secundum medendi methodum morbi principalis instituitur.

Raphania.

Convulsiones clonicae magis in convulsionibus irregularibus, quam motibus continuatis consistentes, quae semper cum dolore in membris pruriginoso incipiunt, atque indolis sunt acutae, appellantur *raphania*.

Est illi praeterea singulare et proprium, quod ea sit contagiosa, a quo tantum infantes lactentes excipiendi esse videntur, quibus ea non facile communicatur.

Morbo admodum vehementi, sub lypothymiis contractio membrorum spastica doloribusque stipata, pressio in scrobiculo cordis suffocatioque a muco oriuntur.

In specie leniori spasmos semper sensatio formicationis praegreditur.

Pulsus plerumque est tardus, intermittens et parvus, atque morte appropinquante fit celer.

Morbus quidem remissiones facit, plerumque tamen extremitates manent contracti, atque apices digitorum manus ac pedis torpore hebetes.

Conscientia plerumque adest, nisi alias febris et dolores delirio ansam praebeant.

De morbi causa variae exstant opiniones. Quidam enim deducunt a semine raphani raphanistri in pane simul cocto, atque inde morbus nomen etiam obtinuit; alii a lolio temulento, item alii a rubigine. Alimentum ineptum rationem huius morbi in se continere quam verosimillimum est, omnibusque experimentis conforme.

In omnibus huius generis aegris fere copiose vermes in intestinis se ostendunt, quarum evacuatio est utilissima.

In medendi ratione itaque nulli rei tantopere studendum, quam purgationi primarum viarum. Quo facto, spasmisque adhuc continuatis, utiliter valeriana in connubio cum camphora adhibetur.

Nonnumquam natura per exanthema indolis scabiosae sibi ipsi est opitulata. Morbi mihi occurrunt convulsivi maxima cum raphania gaudentes similitudine, qui pariter per eruptionem scabiei sunt soluti.

Hunc morbum ab eo, qui in gallia sub nomine *ergot* est cognitus, toto coelo differre, in capite de gangraena, sphacelo et necrosi iam superius dixi.

Tetanus.

Sub *tetano* sensu generali intelligitur quaevis convulsio tonica, ubi plerumque, non tamen semper, conscientia deest. Species eius principes sunt sequentes:

1) *Tetanus* stricte sic dictus, est convulsio tonica musculorum trunci atque extremitatum, ita ut corpus secundum longitudinem extensum, durum atque immobile maneat.

2) *Opisthotonus* est convulsio tonica illorum musculorum, qui caput versus spinam dorsi retrahunt.

3) *Emprosthotonus* est convulsio tonica musculorum caput versus pectus trahentium.

4) *Spasmus maxillae inferioris*, ubi maxilla inferior versus superiorem trahitur, osque per nullam fere vim aperiri potest.

Nonnumquam omnes hae species in uno eodemque morbo occurrunt.

Morbus nonnumquam est chronicus, subinde indolis acutae.

Acutae est indolis plerumque in regionibus australibus calidis, ubi is cito post refrigeria nascitur, atque utplurimum intra dies undecim necat.

Praeterea ab omnibus causis irritantibus, e quibus convulsiones reliquae oriuntur, produci potest. Imprimis irritationes in ventriculo atque intestinis spasmos huius generis excitare possunt, hinc tetanus maxillae haud raro est symptoma dysenteriae. Nec desunt experimenta, quod subiecta in aëre inflammabili in lipothymiam incidentia in tetano vero reperiantur, sicuti generatim in regionibus calidis aër athmosphaericus magno hunc in morbum influxu gaudere videtur.

Spasmus maxillae inferioris quoque facile sequitur post laesiones aut irritationes tendinum tam in musculis maxillae ipsius, quam in musculis finium extremitatum. In infantibus facile e lacte saburraque in primis viis acri nascitur, ubi is fere in diebus 3 aut 4 occidit, nisi intra hoc tempus opi-

opitulari liceat. In regionibus calidis infantes huic morbo imprimis nono die post partum sunt obnoxii. Nonnumquam materia variolarum causa tetani esse, est mihi visa. Spasmi saltem eruptionem variolarum nonnumquam praecedentes, magna cum illis, qui in tetano obtinent, gaudent similitudine. Infantes saepe etiam ab hoc tetano in epidemiis variolarum invasos fuisse vidi.

Magna mihi etiam adest ratio ad credendum, hydropem cerebri omnino nonnumquam causam huiusmodi spasmi esse, quoniam is haud raro iisdem symptomatibus est stipatus, quae illum morbum comitantur.

In accessionibus balnea calida atque frictiones adhibentur.

In spasmo maxillae enitimur colluviem per clysteres educere, et quamprimum vel minima adest apertura, exhibetur opium, dum tuto evacuantia propinari queant.

Ubi laesiones tendinum adsunt, conamur hos perscindere, aut irritationem praesentem per epithemata emollientia atque opium tollere.

Morbo ex refrigerio orto, omnia a balneis calidis et pharmacis diaphoreticis lenibus sunt exspectanda. In quibusdam tetani et spasmi maxillae inferioris speciebus balnea frigida atque infusio subita cum aqua frigida nonnumquam auxilium adhibuerunt.

Reliquis causis manifestis pro re nata occurritur.

Infrictio mercurii saepe salutares exeruit vires, ubi nulla causa manifesta erat detegenda.

Recentiori aetate multum a frictione cum magnate superficioria auxilii fuit promissum, quod certe, imprimis in spasmo maxillae a refrigerio

orium-

oriundo, omnibus aliis remediis frustra adhibitis, tentare licet.

Ad spasmum maxillae in infantibus praecavendum est consultum, deligatione umbilici sanguinem ex parte in ventre remanentem ante deligationem caute exprimere, norma, quae saltem numquam nociva esse, atque igitur persequi potest.

Tremor.

Tremor extremitatum atque capitis continuus oriri potest e causis sequentibus:

1) Ex evacuationibus nimium largis, praecipue seminis.

2) Ex usu narcoticorum nimis immodico; tremor hic in quovis narcoticorum usu rursus remittere solet, uti hic casus e. gr. in potatoribus vini, et spiritus adusti obtinet.

3) Operarii in fodinis argenti vivi haud raro e mercurio deglutilo invaduntur tremore.

4) E pathematibus animi vehementibus diuque perseverantibus.

5) E spasmis; hoc in casu tremor plerumque est transiens.

6) Ex acrimonia rheumatica.

7) E paralysi.

8) Ex aetate provecta.

Omnibus his causis conamur occurrere, uti alibi dictum est.

Contractura.

Hic quidem morbus proprie non est morbus nervosus, huc tamen eatenus pertinet, quatenus per eum motus musculorum est suppressus.

Ea in induratione tendinum et ligamentorum partium immobilium consistit.

Causae sunt:

1) Contentio membrorum vehemens et diuturna. Sic oriuntur colli obstipi ex inclinatione continua.

2) Spasmus, qui per longam continuationem talem contractionem tendinum et ligamentorum parit.

3) Catarrhi, in quibus acrimonia catarrhalis talem contracturam producere potest.

4) Paralyses; ita nonnumquam talia membra contracta post colicam pictonum remanent.

5) Acrimonia scorbutica, scrophulosa, venerea atque arthritica.

Successus medendi rationis ab eo pendet, num tendines et ligamenta adhuc emollitionis atque extensionis fibrarum suarum sint capacia, quod perficere contendendum est per pharmaca emollientia, antispasmodica, diaphoretica lenia atque roborantia. Assa foetida insignem hic exserit virtutem. Ubi simul partes sunt admodum turgidae, setacea quoque utiliter applicari possunt.

Morbi adhuc reliqui spasmodici et nervosi iam sequuntur.

Vertigo.

In vertigine aegri videntur sibi, obiecta subito et celeriter circa se moveri videre. Quodsi obiecta naturaliter et sine colore videntur, est *vertigo simplex*; si vero obiecta non clare et cum coloribus videntur, *vertigo* est *tenebricosa*; si simul abest conscientia, ita ut se ipsos tenere nequeant, sed ad terram incumbant, *vertigo* est *caduca*.

Causae

Causae sunt:

1) Debilitas ex evacuationibus nimium largis, e. gr. haemorrhagiis.

2) Saburra in primis viis.

3) Potulenta spirituosa nimium copiose hausta, ususque plantarum narcoticarum.

4) Sapsmi hysterici.

5) Obstructiones in visceribus abdominis.

6) Eruptio haemorrhagiarum atque exanthematum instans.

7) Humores in cerebro extravasati.

8) Nimia plethora.

Plerumque vertigo plethorae adscribitur, quod tamen tunc tantum obtinet, quodsi natura evacuationibus sanguinis est adsueta, et tempus earum appropinquat aut iam praeteriit. Hoc in casu missio sanguinis, aut promotio reliquarum haemorrhagiarum naturae consuetarum est omnino utilis.

Ubi extravasatum in cerebro suspicari licet, plerumque alia adhuc symptomata trepanationem requirentia adsunt.

Ubi exanthemata instant, eruptio illorum per frictiones, epispastica et diaphoretica est promovenda.

Obstructiones viscerum abdominis enitimur per resolventia, diaetam aptam, exercitationem corporis sufficientem, atque animi alacritatem tollere.

Vertigine existente hysterica, aliquot guttae laudani iuvant.

Colluviem in primis viis conamur educere, et potus spirituosos venenaque narcotica aut per acida domare, aut per emetica exturbare.

Ubi debilitas est causa, prosunt imprimis cibi concoctu faciles, nutrientesque, remedia roborantia atque balnea frigida.

Lipothymiae.

Quodsi quis generatim viribus deficit, appellatur hoc *debilitas*, quodsi autem per accessiones et subito mutatio singularis atque inertia virium vitalium oritur, *lipothymia* seu *defectio animi* nuncupatur.

Species discernuntur sequentes:

1) *Lipothymia*. Est defectio animi subita et transitoria, ubi pulsus non mutatur, et conscientia manet.

2) *Syncope*. Hic pulsus et respiratio sunt simul debilitati, calor est imminutus, et conscientia abest.

3) *Asphyxia*. Hic otiantur omnes vires, nec pulsus, nec respiratio est animadvertenda, et status a morte nulla alia re discernitur, quam, quod hic nulla locum habeat putredo, etiamsi defectio animi per plures dies permaneret. Signum tantum suppressae atque adhuc non mortuae vis vitalis est non coactus capitis situs.

Lipothymiae oriuntur aut e circulatione sanguinis impedita, aut ex aliqua singulari in nervos irritatione.

Causae remotae sunt:

1) Causae morales, e. gr. meditatio diuturna atque animi pathemata.

2) Debilitas naturalis, quae semper fere est indolis hystericae, atque ubi causae minimae defectionibus animi ansam praebere possunt.

3) Exhaustio virium, e. gr. fames, defectus somni, evacuationes efferae.

4) Causae in primis viis irritantes, e. gr. vermes, impuritates, venena narcotica, e. gr. solanum furiosum, hyoscyamus et s. p.

5) Nimia virium contentio in partu, in exacerbationibus podagricis et doloribus vehementibus.

6) Lipothymiae saepe sunt scorbuti symptoma.

7) Frigus atrox.

8) Propter defectum aëris athmosphaerici, e. gr. sub aqua atque in aëre fixo nulla respiratio locum habet.

9) Polypi cordis et vasorum magnorum, aneurismata, vomicae, obstructiones viscerum.

In lipothymiis, ubi circulatio sanguinis non vehementer laesa est, aër liber atque adspersio cum aqua frigida optima sunt remedia. Ubi causae debilitantes sunt praegressae, facies et manus vino lavari possunt. Aquae odoratae sunt plerumque aut inertes, aut nocere possunt. In subiectis hystericis autem tamen inserviunt res foetidae, uti: assa foetida, castoreum, pennae adustae et similia.

Extra paroxysmos contendimus pro re nata nutrire et roborare, causasque irritantes e medio tollere, ubi simul semper remedia antispasmodica sunt adhibenda. Ita e. gr. assa foetida et valeriana et ut anthelminticum, et ut evacuatorium adhiberi possunt.

Venena narcotica subito sunt evacuanda, et per usum acidorum frequentem inactiva reddenda.

In partu, in exanthematibus erupturis, in paroxysmis podagricis nonnumquam plethora est causa, quod vires deficiant, atque in contentione earundem animi defectio super accedat. Missio sanguinis hic eximiam exserit virtutem, praesupposito,

quod vera plethora, aut potius proclivitas sanguinis ad evacuationem adsit.

Defectione animi e doloribus nimis atrocibus orta, iisque indolis spasticae existentibus, iuvat opium. Etiam in doloribus ex inflammatione natis, illud utile esse potest, quodsi prius omnibus methodi antiphlogisticae requisitis satisfactum fuerit.

In asphyxia simul in restitutionem respirationis est cogitandum. Hoc fit per aërem in os aut nasum inflandum, qua in re autem caute est agendum, et quidem ita, ut semel ac simul magnam aëris copiam in pulmones inspirare nitatur, tum pectus comprimatur, et tunc temporis inspiratio iterum iterumque instituatur, quoniam alias, si nimium cito aër inspiretur, aeger plus suffocari, quam aërem haurire potest.

Ad aëris inspirationem nuper tubi aërem in se continentes sunt consulendi, qui ex hac ratione sunt praeponendi, quod per hoc magis aërem purum in pulmones stantes ducere et qua de causa quoque ad respirandum efficaciter irritare possimus, imprimis quodsi tubos aërem in se continentes cum aëre dephlogistico implere possimus.

Infantes recens nati saepe in partu difficili fere semimortui in lucem prodeunt; per balneum calidum autem, cui nonnihil vini admiscetur, per enema e tabaco, inspirationemque aëris utplurimum iterum ad vitam suscitari possunt. Ubi plethora adesse videtur, admittitur, ut quidquam sanguinis ex umbilico excurrat.

In rigore e frigore non sunt aegri in locum calidum transferendi, sed calefactio leniter procedere, sensim sensimque atque intrinsecus incipiendo fieri debet. Corpus primum tegitur nive, atque incipimus illud leniter fricare, tum conamur

illi potum aliquantum calidum, e. gr. infusum theae cum tantillo vini propinare; postquam frigore tentatus aliquantum se recepit, contendimus illum in motum corporis collocare. In loca calida non prius is est transferendus, quam penitus ad se redierit, et tum etiam cubiculum paulatim est calefaciendum.

Aqua suffocati continuo in aërem liberum transferuntur, calefiunt, atque illorum extremitates fricantur, clysteres illis irritantes applicantur, imprimis de tabaco, et si minima plethorae suspicio adest, faciesque est ruberrima, vena secatur. Quo facto, ad respirationem restituendam respicitur, ac etiamsi sententiae illae minime applaudor, quod aqua suffocati per apoplexiam veram moriantur, aëris inspirationem tantum pro remedio ultimo tempore adhibendo existimo, quoniam tunc, si aegri in aëre libero conversant, defectus aëris non magis sola asphyxiae causa esse potest. Quamprimum minima sensatio adest, illis emeticum propinatur, quem in finem aqua benedicta Rulandi a drach. vi. ad unc. i. aptissimum est, simul in extremitatibus pergitur fricandis.

Eodem modo illi tractantur, qui in aëre fixo exhalationibusque versati sunt narcoticis, nisi, quod hi statim aqua frigida adsperguntur, artusque aceto vini lavantur, et clysteres ex aceto applicantur.

Quodsi in sub aqua suffocatis ratio ad credendum adsit, fauces nimia limi atque impuritatum copia esse completas, atque eos iam hac e causa spiritum haurire, aut ex se emittere non posse, bronchotomia est instituenda.

Fulmen duplici ratione agere videtur, primo ut ictus electricus, et secundo ut materia, qua aër est corruptus, ad respirandumque ineptus redditus.

In

In priori casu contingit paralysis, in posteriori suffocatio. Immediate post effectum difficulter haec differentia constitui potest. In omni vero casu optime agitur, quodsi initio eadem tentantur, quae in suffocatis ab exhalationibus narcoticis facere consuevimus; quodsi tum remanent paralyses, propriam illae requirunt curationem.

Agrypnia.

Agrypnia est saepe symptoma febrium. Praeterea illa oritur:

1) E doloribus vehementibus.

2) E pathematibus animi cruciantibus.

3) E spasmis hystericis.

4) E debilitate ventriculi, indeque oriunda concoctione difficili.

5) Per aetatem decrepitam.

Pro hac indicantium diversitate quoque medendi ratio dirigitur.

Dolores sunt symptoma aut inflammationis, aut irritationis immediatae in nervos. In utroque casu adhibere licet opium, nisi ulla plethora, nisi colluvies in primis viis, nisi obstructio alvi adsit, atque in inflammatione simul resolventia, emollientia atque attenuantia in sufficienti copia exhibentur.

Sopor.

Tres gradus *soporis* seu *somni praeternaturalis* discernuntur:

1) *Coma*; ubi somnolentia adest perpetua, e qua aegri excitari possunt. Quodsi illi continuo dormiunt, vocatur *coma somnolentum*,

si

si vero secundum intervalla vigilant, aut tamen somnolenti et turbati sunt, *coma vigil* nuncupatur.

2) *Lethargus*. Hic simul debilitas magna, respiratio difficilis, et deiectio animi tanta adsunt, ut aegri continuo omnia obliviscantur, et de nulla re sint solliciti.

3) *Carus*. Hic somnus tam est profundus, ut aegri fere penitus excitari nequeant, ubi simul respiratio est difficilis et tarda.

Coma vigil est plerumque febrium symptoma, in morbis e vermibus quoque occurrit. Reliquae species nascuntur ex humorum abundantia, exhalationibus narcoticis et mephiticis, e podagra, erysipelate et scabie retropulsis, ex extravasationibus in cerebro, ita ut hoc per illas prematur, uti e. gr. in laesionibus, metastasibus, hydrocephalo et s. p., e diuturna et vehementi actione radiorum solarium, ex animi adfectibus, ex evacuationibus nimiis, e spasmis hystericis, in scorbuto, in peripneumonia notha, ex aetate provecta et multis aliis causis indeterminatis, aut per consensum, aut per compressionem cerebri immediatam agentibus.

Lethargus plerumque febricula atque habitu cachectico est stipatus, et subinde ut morbus chronicus occurrit.

Carus utplurimum causas habet magnas atque invincibiles, atque aliquot dies duntaxat durat.

Coma somnolentum per plures annos continuari potest, uti eius exempla non desunt.

Somnus ipse naturalis nimius enervat iam vires, et proinde adfectus soporosi semper inter morbos perniciosos pertinent. Illi, qui e repletione oriuntur, atque ubi proinde vires magis suppressae, quam desunt, faciliores sunt sublatu, quam

illi,

illi, ubi vires deficiunt atque exhaustae sunt. Facilius quoque auxilio est locus, ubi causae per consensum agunt, quam ubi illae cerebrum immediate premunt.

Excitantia ibi tantum habent locum, ubi causa vapores sunt narcotici, in reliquis casibus semper secundum indicationes agendum est. Enitendum est, ut omnes congestiones versus caput impediantur, hincque iubendum, ut aegri sedeant erecti.

Plethora sola raro est causa, quodsi autem redundantia humorum adest, qui sunt educendi, atque alias plethora adest, ante evacuationem, imprimis si sordes versus superiora turgescant, emeticumque requirant, aliquantum sanguinis e venis pedum mitti potest.

Quodsi metastases sunt causa, studemus illas per vesicatoria atque epispastica; per frictiones et diaphoretica denuo versus cutem reducere.

In laesionibus capitis trepanatio in auxilium adhibenda, ad materiam extravasatam et prementem eiiciendam.

Ubique cum remediis necessaiis combinanda sunt antispasmodica, imprimis ubi adest dispositio hysterica atque hypochondriaca.

Ubi vires deficiunt, et sopor ex inanitione nascitur, plerumque res est conclamata.

Narcotica conamur aut per emetica educere, aut per acida effectum eorum infringere.

Paralysis.

Musculis vim suam motricem amittentibus, pars, cui illi movendae erant destinati, appellatur *paralytica*.

Non-

Nonnunquam pars simul omnem amisit sensibilitatem, rarius sensatio dolorem excitans cum ea est coniuncta. In defectu motus quoque dantur gradus.

Nonnumquam in membris paralyticis locum habent convulsiones.

Pulsus in partibus paralyticis plerumque est debilior et minor, nonnumquam prorsus deest.

Paralysis extremitatum *paralysis* sensu strictiori vocatur. Quodsi pars corporis dimidia tota, capite excepto, est paralytica, *hemiplegia* nuncupatur; et toto corpore, excepto capite, paralytico, morbus *paraplegia* salutatur. Paralysis, quae sequela colicarum est, *paresis* vocari solet.

Morbus subinde subito invadit, nonnumquam eum surditas et sensus frigoris in membrs praegrediuntur.

Causae sunt:

1) Plethora, in constitutionibus corporis nimium sensibilibus.
2) Exhalationes saturninae atque arsenicales.
3) Acrimonia rheumatica, scrophulosa, scorbutica, arthritica, venerea et scabiosa.
4) Pathemata animi vehementia et frequentia, imprimis ira et pavor.
5) Evacuationes fortes atque enervantes. Ita nascuntur subinde paralyses, post dysenterias atque haemorrhagias.
6) Paralysis etiam ut morbus periodicus occurrit.
7) Debilitates nervorum hystericae aut aliae.
8) Dolores vehementes; ita plerumque sequuntur paralyses post dolores colicos vehementes. Difficile interim est constituere, num hic paralysis revera sit sequela dolo-

rum,

rum, an potius e depositione materiae morbificae nascatur metastatica.

9) Vomica ganglium thoracicum, e quo nervi prodeunt brachiales, premere atque ita paralysin manus producere potest.

10) In hydrocephalo interno et spina bifida paralyses extremitatum inferiorum facile nascuntur.

11) Diligenter etiam in paralysibus extremitatum inferiorum inquirendum est in columnam vertebralem. Curvaturae spinae dorsi per cariem vertebrarum violentiamque externam productae paralysin post se trahere possunt, quae tantum per restitutionem columnae vertebralis, atque adeo difficillime tolli queunt.

12) Vulnerationes nervorum immediate paralyses pariunt.

13) Denique post plerasque apoplexias remanent paralyses.

Quo paralysis diutius duravit, eo difficilius tollitur. Eo est pertinacior, quo praecursores diutius praecesserunt. Ea etiam est difficilis, quodsi ea sequela aliorum morborum est. Motibus febrilibus praesentibus, prius sanationem expectare licet. Membris vero prorsus relaxatis, auxilium plerumque est irritum.

In curatione ratio causarum materialium tollendarum est habenda.

Acrimoniis singularibus remediis illis oppositis occurritur.

Ubi sola plethora causa esse videtur, cogitandum est de missionibus sanguinis, haemorrhagiisque consuetis restituendis.

Ubi

Ubi vapores saturnini causa sunt, acida vegetabilia, mercurialia, et demulcentia insignem saepe praestiterunt usum.

Contra exhalationes arsenicales inserviunt oleum anisi, et balnea sulphurea, quae etiam in acrimoniis scrophulosis et scabiosis summe sunt salutaria.

Adfectione rheumatica praesente, imprimis transpirationis auctae est ratio habenda, quem in finem tinctura guaiaci volatilis est aptissima.

In adfectibus animi bilis educendae per usum continuatum aquae benedictae Rulandi atque ipecacuanhae, nervorumque per balnea frigida roborandorum ratio est habenda, quae posteriora pariter post enervationes locum habent.

Quodsi morbus est periodicus, is corticem chinae requirit; quodsi est hystericus, ab initio opiata, deinde roborantia martialia prosunt.

Ubi nulla causa manifesta detegi potest, nonnumquam aër fixus interne adhibitus insignem praestat utilitatem.

Infrictiones irritantes, imprimis e cantharidibus, quoque externe applicari possunt. Vid. *Ungt. nervin.*

In sola debilitate artus vino lavari, aut etiam balnea e formicis adhiberi possunt.

In usu remediorum externorum conamur nervis partis adfectae quam proxime accedere, e. gr. in paralysibus extremitatum inferiorum remedia externa lumbis, poplitibus, atque inguinibus applicantur; in paralysibus brachiorum et manuum hunc in finem locus septimae vertebrarum colli, et sub adhaesione musculi deltoidis eligitur. In paralysi linguae per aperitionem venae sublingualis saepe auxilium adfertur.

In rheumatismis inveteratis saepe electrisatio insignem habuit utilitatem.

Apoplexia.

Accessio subita, in qua aegri sensibus privantur, paralytici redduntur, et cum respiratione difficili in soporem labuntur, *apoplexia* salutatur.

Morbus itaque consistit e sopore cum stertore et paralysi. Laborant imprimis sensus et vires musculares. Per respirationem et circulationem continuatam distinguitur morbus ab asphyxia, quam alias primo intuitu, ubi paralysis membrorum non statim cognosci potest, facile cum ea confundere licet.

Ubi tota conscientia, omnesque motus sublati sunt, vocatur morbus *apoplexia exquisita*, ubi vero conscientia aliqua adest, nec omnes motus deficiunt, appellari potest *parapoplexia*.

Morbus aut est sequela aliorum morborum, aut existit per se solus. In posteriori casu plerumque praegrediuntur per aliquot annos praecursores, e. gr. vertigo, cuius aut nulla, aut saltem nulla causa proportionata constitui potest, torpor membrorum transitorius, proclivitas ad somnum, qui tamen non est recreans, oblivio, trismus tempore noctis, involuntaria emissio urinae, et denique gravitas linguae proximam accessionem apoplexiae ipsius minatur.

Accessio tum finitur aut intra duo ad summum intra tres dies cum morte, aut oritur febris, exacerbationes faciens intermittentes, cum quibus tamen semper adhuc novae accessiones sunt extimescendae.

Haec

Haec febris saepe est febris nervosa vera, et recidivus et mors tunc semper in diebus criticis sunt extimescendi.

Quodsi haec febris bene tractetur, per suam crisin aegrum penitus restituere potest, plerumque tamen remanet paralysis, etiamsi febris cessaverit.

Raro morbus invadit in aetate iuvenili, sed plerumque initio aetatis provectioris. Subiecta valde sensibilia, facile in spasmos proclivia, quae cibis maxime nutrientibus calefacientibusque utuntur, vitam agunt sedentariam atque insimul collo praedita sunt brevi, crasso, intraque humeros depresso capite, sunt ad hunc morbum prae aliis proclivia.

Causa apoplexiae proxima est paralysis partis illius systematis nervosi, quae ad conscientiam, sensationem atque motum musculorum summe est necessaria.

Num haec pars systematis nervosi tantum in cerebro reperiatur, decernere non ausim. Insignia capitis vitia, nullas saepe paralyses, vitiaque in sensatione post se trahunt, saltem non per se, sed tum demum, quum haec vitia ad medullam extenduntur spinalem.

Paralysis cerebri oriri potest e violentia externa. Quo in casu contingit concussio atque adeo contusio cerebri. Vidi interim casum, ubi demum die tertio conscientia praesente perfecta, os nonnihil distortum fuit, etiamsi postea in sectione corporis cerebrum sanguine obductum deprehensum fuerit. Ea quoque e collectione humorum serosorum et lymphaticorum in capite produci potest, qui vero casus sunt rariores. In vulneribus capitis

saepe extravasatum largum talium humorum absque apoplexia propria invenitur.

Quam frequentissime collectio sanguinis in vasis cerebri adest, quae nonnumquam tanta est, ut vasa rumpantur sanguisque erumpat. Verum tamen iniuste sane hoc extravasatum pro causa apoplexiae habitum fuit, quandoquidem vero admodum sit simile, illud unam ex sequelis eiusdem esse, quamvis negari nequeat, symptomata illud reddere posse graviora.

Haec paralysis nervorum ad sensationem atque motum pertinentium aut oritur e capitis vitiis, et tum est apoplexia idiopathica, aut e congestionibus ex irritatione partium dissitarum natis, et tum morbus est consensualis. Priores sunt rari et semper fere insanabiles.

Congestiones utplurimum e spasmo circulationem humorum supprimente oriuntur, ita ut illi in cerebro aut versus alios nervos colligantur. Dantur interim etiam omnino casus, ubi collectio non e spasmo, sed inde oritur, quod refluxus sanguinis e capite per vitium organicum impediatur. Et sic forsitan adhuc aliae causae dari possunt, quae tamen adhuc cum certitudine constitui nequeunt. Num apoplexia sine collectione humorum in cerebro nasci possit, num cerebrum contractionis spasticae sit capax; et num pressio aut irritatio in alios nervos, aut in subtilissimos fines nervorum iam sufficiat, ad apoplexiam producendam, difficillimum est decernere, etiamsi rationes a vero non abludentes hanc in rem adferri queant. Id saltem constat certo, subinde post mortem nihil inveniri, quo cerebrum premi potuisset, ut etiam e contrario saepe ulcera insignia, suppurationes, collectiones aquae, excrescentiae osseae atque alia huiusmodi

deprehenduntur, nec tamen symptomata praegreſſa fuerunt apoplectica.

Indoles plurium cauſarum remotarum quoque ita comparata eſſe videtur, ut illae immediate in nervos agant. Apoplexia univerſalem enervationem excipiens, uti etiam multae aliae paralyſes partiales vix ſane e ſola preſſione vaſorum ſanguiferorum in nervos explicari queunt.

Apoplexia cum febribus nervoſis maxima gaudere affinitate videtur, et ſaepe ea eſt febris revera nervoſa, cuius primum ſtadium aut praenuncia apoplexiae conſueta conſtituunt, aut quod inſenſibiliter praeterit, aut denique quoque ut in acutis febribus nervoſis prorſus deeſt.

Circumſtantiae, ſub quibus congeſtiones, collectiones atque irritationes excitari poſſunt, ſunt:

1) Plethora et proclivitas naturae ad ſanguinem ſuperfluum evacuandum.

2) Redundantia humorum mucoſorum atque aquoſorum inclinatione ad ſpaſmos praeſenti.

3) Pathemata animi ſubitanea.

4) Collectio ſordium acrium bilioſarum atque vermium in primis viis.

5) Perſpiratio impedita in acrimoniae rheumaticae abundantia, et ſudores ſuppreſſi, quorum natura eſt conſueta.

6) Obſtructiones viſcerum abdominis.

7) Apoplexia pariter occurrit ut morbus periodicus.

8) Nimia ingurgitatio ventriculi.

9) Calefactio e potulentis caput tentantibus.

10) Vapores narcotici.

11) Calefactio in radiis ſolaribus.

12) Refrigerium ſubitum.

13) Arthritis retrograda.

14) Exanthemata retropulsa.

15) Polypi cordis et vasorum maiorum, tumores atque aneurismata.

16) Enervatio universalis ex evacuationibus nimiis.

Extravasatio et pressio cerebri ex omnibus his causis, sed etiam e laesionibus externis, ulceribusque in cerebro lente exortis, excitari possunt.

E diversitate causarum enumeratarum defectus divisionis apoplexiae in apoplexiam sanguineam et serosam patet, quamvis haec differentia omnino adsit, neque negligi debeat. Tantum notandum est, congestiones etiam sanguinis versus caput, atque adeo apoplexiam sanguineam per redundantiam humorum mucosorum atque aquosorum produci posse. Quodsi proinde hanc divisionem in medendi ratione applicare velis, non ad indolem humorum in capite collectorum respicias, necesse est, sed ad naturam causae irritantis atque congestionem producentis. Apoplexia, e congestione sanguinis versus caput nata, quae per humores mucosos atque aqueos in ventre est producta, ut apoplexia sanguinea tractari non potest, atque adeo ad errores practicos evitandos neque ita eam appellare licet. Naturae quam maxime convenientes apoplexiae dividuntur in *sanguineas*, *gastricas* et *malignas*.

Periculum morbi pendet partim ex indole causarum vincibili, partim ex accessionis vehementia.

Quo apoplexia est perfectior, eo est perniciosior.

Quodsi aeger deglutire nequeat, pariter est periculosum, licet nonnumquam violenter aliquid detrudi

detrudi possit. Itidem est periculosum, si febris non continuo compareat. Malum est, si remedia nullas exserunt vires, partes internae paralyticae esse videntur, atque excrementa invitis abeunt. Quo diutius praecursores praegressi sunt, eo peius; tanto peius, si accessio non sit prima. Quodsi illa symptomatice ex aliis morbis oritur, semper est periculosior, quam si ea per se veniat.

E causis enumeratis patet, in apoplexiis praecipue methodum medendi trifariam locum habere, nimirum antiphlogisticam, evacuantem ac diaphoreticam, quae autem saepissime invicem coniungi debent.

Momentum medendi rationis non tantum in eo vertitur, ut humoribus collectis locum faciamus, sed etiam ut causae congestionum seu spasmus tollantur. Ratio praesertim primum habetur congestionum versus caput. Hunc in finem iubetur aeger sedere erectus. Quodsi facies est ruberrima, pulsus magnus et plenus, imprimis in arteria carotide, ac generatim habitus adest plethoricus, continuo mittitur sanguis, ad quod, si accessio est vehemens, vena iugularis eligi potest. Quodsi ratio simul restitutionis fluxionum sanguinis consuetarum sit habenda, in pede potius mittitur sanguis. Quantitas missionis sanguinis, et repetitio eiusdem e conditione pulsus et constitutione aegri sunt determinandae.

Immediate post missionem sanguinis administratam adhibetur enema, quod, si sola sensibilitas et plethora adsunt, tantum emolliens, sordibus vero in primis viis biliosis praesentibus, laxans, atque in redundantia humorum mucosorum, irritans esse debet.

 Eodem

Eodem tempore, nitimur, ubi solus spasmus et plethora adsunt, temperantia atque antispasmodica interna exhibere. Quumque plerumque in abdomine adsint tensiones, praeter clysteres emollientia quoque in abdomine infricari possunt.

Verisimiliter etiam sub his circumstantiis epithemata frigida, missione sanguinis atque reseratione alvi praemissis, capiti imponi possunt.

Quodsi nulla adest plethora, aut saltem sanguis sufficienter missus, alvusque est soluta, epispastica plantis pedum et vesicatoria suris applicantur.

Quodsi redundantia humorum biliosorum atque mucosorum simul adest, laxans satis forte, et si certi sumus, sordes primario tantum in ventriculo contineri, emeticum exhibetur.

Generatim non quaevis apoplexia requirit missiones sanguinis. E contrario hae nocere possunt, ubi vires deficiunt, facies est pallida, pulsus parvus atque abundantia humorum aquosorum atque mucosorum adest.

Ubi transpiratio et sudores soliti sunt suppressi, partes vaporibus emollientibus et balneis foventur. Eodem plane pacto proceditur in exanthematibus retropulsis atque anomaliis podagricis, ubi vero epispastica et vesicatoria omne curationis absolvunt punctum. Ubi refrigerium causa occasionalis fuit, alexipharmaca et camphorata prosunt.

Apoplexia e vaporibus narcoticis requirit usum acidorum internum atque externum.

In debilitate universali, spasmisque hystericis nulla aut saltem raro evacuatio locum habet. Balneum calidum, cui admisceri potest vinum, moschus, valeriana aliaque antispasmodica, iuxta cum epispasticis plurimum efficere debent.

Fe-

Febris in apoplexia non est per temperantia imminuenda, sed potius, imprimis ubi obstructiones in visceribus abdominis suspicari licet, efficacia simul adhibenda sunt resolventia. Plerumque is medendi rationem febris nervosae prorsus requirit.

Quodsi accessiones sunt periodicae, opera danda est, ut illi mature per usum corticis peruviani largum occurratur.

Ecstasis.

Quidam datur morbus, ubi quidem motus non sunt suppressi, sed aegri attentionem suam tantopere in unum defigunt obiectum, ut ii conscientiam omnium aliarum rerum prae illo amittant, et hic status appellatur *ecstasis*.

Morbus semper fere nascitur e causis moralibus, nec est periculi expers. Recreatio animi, exercitatio corporis, diaeta apta, balnea frigida et medicamenta roborantia atque antispasmodica sunt hic cum insigni utilitate adhibenda. Is transitum in sequentem exhibet morbum.

Catalepsis.

Catalepsis est morbus, qui plerumque paroxysmos servat, in quibus aeger omni facultate movendi, omnique conscientia privatur, et quidem ita, ut is eo situ maneat, quo incipit adfectus, ubi vero membra flexibilitatem suam retinent. Raro accessiones ultra spatium dimidiae horae perdurant. Dantur interim casus, in quibus status catalepticus est continuus.

Morbus distinguitur ab epilepsia per absentiam convulsionum; a tetano per flexibilitatem membrorum;

rum; atque a lipothymia, quod pulsus, respiratio et situs, status et motus, in quo aeger proxime erat, nullam patiantur mutationem.

Morbus omnes iam saepius adductas causas omnium reliquorum morborum nervosorum agnoscit, ubi tamen vitium singulare systematis nervosi fons malorum esse debet, quoniam is plerumque difficillime tollitur.

Accessiones raro sunt letales, et morbus tantum per sequelas fit periculosus, quas is post se trahit. Haec sunt apoplexia, paralysis, hydrops, tabes.

Quandam curavi catalepsin per evacuantia primarum viarum, quae verisimiliter ex irritatione lumbricorum erat producta.

Catochus.

Auctores diversos cum hoc nomine connectunt conceptus. Commodissime is status ita appellatur, qui catalepsi est similis, ubi vero membra sunt inflexibilia. A tetano distinguitur hic status per respirationem non impeditam, et generatim in eo, quod non tam plurimi spasmi interni in eo observentur.

In medendi ratione itaque eadem fiunt, quae in catalepsi.

Somnambulismus.

Aliquot species *somnambulismi* sunt observatae, quae autem proprie tantum gradu ab invicem differre videntur.

In minimo morbi gradu loquuntur et movent se aegri durante somno, manent vero simul in lecto.

In

In secundo gradu aegroti durante somno surgunt, et diversa occipiunt negotia, sed facillime excitari atque reduci possunt.

In tertio gradu non tantum in somno invaduntur, sed etiam interdiu, dum negotia obeunt, ita ut extemplo conscientiam amittant, sed pergunt unum vel alterum negotium continuare, ubi vero non tam facile sunt excitandi.

Nihil in evigilando meminerunt actionum pertractatarum, atque igitur illarum minime sibi conscii esse videntur. Hae actiones plerumque imitationes illarum esse videntur, quae illi saepius, aut saltem semel vigilantes executi sunt. Variae interim observationes docent, res illos in actiones introducere, quae tantum ab impressionibus in paroxysmo ipso contingentibus excitari queunt, atque hinc quandam reflexionem atque iudicium requirunt. Hoc de impressionibus in tactum imprimis valet, quae omnino conscientiam in illis excitare videntur.

Praeter causas omnium reliquorum morborum nervosorum consuetas quoque observatum fuit, morbum esse haereditarium, et nonnumquam illos ab eo invadi, qui rebus narcoticis atque inebriantibus sunt abusi.

Non est consultum, illos e paroxysmis excitare, sed tantum sunt impediendi, ne damnum sibi inferant. Nonnumquam tamen poenae, durante accessione, quidquam profuerunt. Electricitas hic insignis esse usus dicitur. Ceterum contendimus vitiosum in corpore detegere, e medioque tollere, ubi saepe felices esse possumus, nisi morbus sit haereditarius.

Hydrophobia.

Hydrophobia est aversatio omnium potulentorum aquosorum, ita ut aegri saepe ad solum conspectum aquae in spasmos et convulsiones incidant vehementissimos. Triplex huius morbi status est distinguendus.

Primus est *Hydrophobia symptomatica*. Haec est symptoma aliorum morborum, et plerumque est transitoria. In inflammationibus, et febribus nervosis, in morbis nervorum chronicis oriri potest, uti etiam ex abusu potulentorum spirituosorum et plantarum narcoticarum, raroque requirunt curationem peculiarem.

Secunda huius morbi species est *hydrophobia spontanea*, quae in hominibus tantum rarissime occurrit. Ex animi pathematibus vehementibus orta est visa. Quoque illi casus huc pertinere videntur, ubi morbus post frigus magnum atque aestum superatum est secutus.

Tertia species est *hydrophobia a morsu canis rabidi*.

Quodsi hoc in morbo e morsu orto simul adest delirium, is *rabies canina* vocatur.

De illo tantum morbo mihi hic sermo est, qui post morsum animalis rabidi est ortus, quumque delirium saepissime desit, et vice versa nonnumquam nulla adsit hydrophobia, morbus tamen quoad essentialia semper maneat idem, duos posteriores status coniungo, etiamsi ad hoc nomen aptum desit.

Generatim observatur hoc in morbo affectio spasmodica peculiaris. Plerumque adest ferocia et meticulositas in facie aegroti. Nonnumquam est

pupil-

pupilla admodum dilatata, et color uveae mutatus. Stomachus et cutis pariter maxime laborant, ille doloribus et vomitu, haec sensibilitate nimia. Nonnumquam aegri sunt omnino rationis compotes, libenter biberent, sed non sunt bibendo. Nonnumquam adest simul etiam delirium, subinde aegroti cupiunt mordere, et spuunt in faciem circumstantium. Nonnumquam optime bibere possunt, reliquis autem signis effectuum sputi virulenti in systema nervosum gaudent.

Causa huius morbi est saliva in vulnus immissa, quae effectu in nervos specifico est praedita.

Quatenus hoc contagium per morsum progrediatur, difficile est constituere. Inveniuntur observationes consignatae, e quibus clarum est, morsum etiam omnino sanorum et minime rabiosorum animalium, quin etiam morsum hominum sanorum hydrophobiam concitasse. Et rursus citantur observationes, secundum quas hic morbus tantum per halitum animalis rabidi, et sanguinem hominis hydrophobici propagatus fuisse dicitur.

Id saltem certum est, quod morsus canis rabidi semper fere hunc morbum post se trahat, atque hic per contagium propagetur. Quoad iste furor, qui in hominibus ab aliis causis et sine morsu revera rabidi canis oritur, sit contagiosus, adhuc non evictum est.

Signa, e quibus rabies canis cognoscitur, sunt sequentia: per aliquod tempus antea canis fit tristis, atque adversum cibum et potum suumque dominum indifferens; initio tamen vocem domini sui sequitur, aures atque caudam demittit, non latrat, sed tantum murmurat. Mox nec suum dominum agnoscit amplius, atque incipit, omnia circa

se mordere. Denique occipit discurrere, sed numquam recta via, sed in crucem atque oblique, promittit linguam, quae sicca et livida est, atque occipit, quidquid illi occurrit, mordere. Tum decidit subito, rursus prosilit, mordet circa se, et tum plerumque intra spatium 24, ad summum 48 horarum perit.

Morsus in stadio ultimo semper fere est contagiosus.

Qua re hic morbus in canibus producatur, difficile est constituere. Tempestas calida, nutrimenta exaestuantia, et defectus potus plurimum ad hunc morbum contribuere videntur. Notum est, lupos, feles et plura animalia ab eo invadi. Lytta sic dicta, quam canes sub lingua gerunt, verisimiliter est pars glandulosa, quae forsitan hoc in morbo omnis noxae est expers, nisi illa forte ad secretionem sputi virulenti aliquid conferat. Alii anatomici eam pro parte ligamentosa existimant, ad linguam in canibus tam longam sustentandam.

Vulnus post morsum huiusmodi ortum, non facile transit in suppurationem, sed cito consuevit sanari. Effectus eius modo serius, modo citius apparet. Dispositio singularis, irritabilitas nervorum, exaestuationes atque adfectus animi, imprimis metus, omnino hunc adfectum maturare possunt. Symptomata rabiei quoque tanto maturius sese exserere solent, quanto vulnus glandulis salivalibus propius adiacet. Non desunt observationes, ubi hydrophobia aut delirium post 4 aut 6 septimanas demum, quin nonnumquam post totidem et plures menses erupit.

Primus effectus, qui se ostendit, sunt dolores in vulnere, aut in cicatrice, color fuscus et tumor eiusdem, et, cicatrice erumpente, morbus prope

adest. Oriuntur anxietates, tristitia, insomnia, palpitationes cordis, frigus, defectus appetitus et sitis, dolor vulneris propagatur iam in totum membrum, et tum hydrophobia subito ad conspectum aquae, aut dum aegri bibere conantur, se prodit. Quidam medicamenta fluida haurire possunt. Alii revera bibere possunt, sed haustum rursus evomunt, adhuc alii nulla invaduntur hydrophobia, sed aliis symptomatibus nervosis. Pulsus semper fere est spasticus, sed non semper febriculosus. Aegri sentiunt saepe calorem ardentem, imprimis in faucibus atque parte morsa. Nonnumquam sitis tanto est vehementior, quanto hydrophobia est maior. Saepe tam sunt sensibiles, ut illi neque lucem, neque minimum aëris motum, nec ullum strepitum levissimum ferre queant. Durantibus spasmis subinde depulsio urinae violenta, atque erectio membri virilis sequuntur. Nonnumquam delirant, nonnumquam rationis sunt penitus compotes. Quidam vehementibus torquentur doloribus in scrobiculo cordis, atque in intestinis. Quidam mordent, aut cupiditati mordendi, ratione etiam integra, resistere nequeunt. Quid? quod nonnulli etiam latrare dicuntur, quod vero procul dubio tantum lamentatio atque expressio doloris est, aut ab extensione organorum vocis oritur. Hic status tres aut septem dies durare potest, tum nascuntur lipothymiae, aegri incidunt in soporem, et denique consequitur mors.

Nonnumquam morbus gaudet remissionibus. Quoque observasse dicitur, hoc in casu paroxysmos in plenilunio lubentur recurrere.

Causa huius morbi proxima non est sita in vitio pharyngis singulari, quae saepe sine omni mutatione visibili post mortem fuit inventa. Deglu-

glutitio etiam ciborum solidorum facile procedit, imprimis si bolus iam oesophagum est consecutus.

Deprehensae quidem post mortem fuerunt inflammationes ventriculi atque intestinorum, ut etiam bilis atra putrida, sed haec magis sunt effectus quam causa morbi.

Causa proxima spasmus in nervis singularis esse videtur, qui cum aliis vitiis systematis nervosi nihil habet communis, quum non desint observationes, homines inter tempus morsus et morbi variolas et febres quartanas satis feliciter superasse.

Systema nervosum hoc in morbo praecipue esse invasum, non tantum e symptomatibus, sed etiam inde apparet, quod hic opium, ut in aliis multis morbis nervosis, saepe in dosibus auctis nullas exserat vires narcoticas.

Morsus canis in ultimo rabiei stadio semper est perniciosior, quam in primo, aut quam morsus animalis alias sani. In priori casu morbus maturius et subito oritur.

Morbus sibi ipsi relictus semper est letalis. Ars quoque raro aliquid efficere potest, licet exempla curationum felicium non desint. Ubi diu praecursores morbi praegressi sunt, facilius licet opitulari, quam ubi morbus subito exortus est. Ubi vero morbus iam summum suum gradum consecutus est, et vires iam sunt collabefactae, quantum quidem adhuc arti efficere licet, omne auxilium est irritum.

Vis proinde artis imprimis usque ad prophylaxin duntaxat extenditur. Opera nimirum danda est, ut venenum in vulnere contentum eluatur, et transitus eiusdem in humores impediatur. Ubi summa

ma rei in eo est sita, ut pars morsa, quantum fieri potest, extirpetur, scarificetur, et vulnus quam diutissime in suppuratione servetur. Optime hoc perficitur per sedulam cantharidum inspersionem, quae hunc in finem eo plus merentur fiduciae, quum etiam ex usu eius interno aliquot experimenta felicia habeantur. Credo equidem etiam mercurium praecipitatum rubrum utiliter hic applicatum iri. Haec autem agendi ratio in vulneribus tantum recentibus locum habet; quum illud iam coaluit, non prodest eam aperire. Multi etiam commendant statim ab initio missiones sanguinis largas. Quum vero in progressu plurimum in eo situm est, ut irritabilitas systematis nervosi tollatur, cum missione sanguinis, uti etiam cum omnibus medicamentis debilitantibus summa est cautio adhibenda.

Secunda pars curationis esset, antidotum quoddam specificum contra venenum resorptum adferre. Lichen terrestris, belladonna, mercurialia, cantharides et scarabaei maiales magnam quidem utilitatem praestitisse feruntur, etiam antispasmodica, atque inter haec praesertim moschus, adhibita nonnumquam cum usu fuerunt, quamvis illa vix ut antidotum veneni haberi, sed verisimiliter tantum lenimen spasmorum ab illis expectari possit. Sed observationes, quae de effectibus horum medicamentorum circumferuntur, multo sunt incertiores, quam ut hic aliquid certi de illis constituere liceat. Semper quidem, quod me attinet, libentius primum remedia diuretica in dosibus sensim sensimque auctis adhiberem, minimum enim temporis dispendium est pesiculosissimum, nec ullum tempus periculis faciendis superest. Maximam praeterea habeo rationem transpirationis conservandae atque promovendae: Hunc in finem cantharides, scarabaei maia-

 les,

les, radix senegae, camphora, solutiones theriacae in spiritu salis ammoniaci volatili, (V. *Potio antilyssa*) et denique mercurius nitrosus (cuius internum usum ego infrictionibus mercurii tacito magis praeaestimaverim, quandoquidem facile sit possibile, venenum per posteriores, ita ut miasma venereum in corpus repelli possit, si prope ad vulnus infrictio instituatur) omnino utiles esse possunt. Aliquando adhibui interim post morsum praeter extirpationem suppurationemque partis morsu vulneratae sustentatam frictiones mercuriales, nec ulla consecuta est hydrophobia. Sed remediorum mercurialium effectus iam erupto morbo non satis celer et tutus esse mihi videtur. Utor hoc in casu libentius indicatis remediis diaphoreticis et diureticis. V. *Potio antilyssa*.

Quodsi resorptio veneni impediri viresque eiusdem infringi nequeunt, et hydrophobia iam in summo gradu adest, tertia curationis pars adhuc remanet, nimirum systema nervosum contra vires veneni insensibile reddere. Hunc in finem moschus atque opium in magnis dosibus exhibentur, atque omnes irritationes evitare conamur. Ex hac causa posteriori aegri non sunt ad aquam cogendi. Raro autem et forsitan, quantum ars usque adhuc valet, numquam hic quidquam efficere licet. Nervi omnem sensibilitatem adversus medicamenta antispasmodica amisisse videntur.

Eductio veneni per vulnus, per sudorem et per urinam manet igitur indicatio ad sanationem huius morbi principalis, quae ibi forsitan numquam sequitur, ubi quisquam ab animali quodam rabido in *ultimo* rabiei stadio *primum* est morsus.

DE MORBIS PARTIUM SINGULARUM.

Huc primum illi pertinent, ubi tantum partes singulares laborant, et causa morbi simul in parte adfecta reperitur, quique *morbi idiophatici* seu *topici* vocantur. Huc ego secundo refero illos morbos, qui quidem e consensu oriuntur, ubi proinde in toto corpore conditio adest praeternaturalis, ubi vero tamen tantum functio cuiuspiam partis singularis est laesa.

DE MORBIS CUTANEIS.

Morbos cutaneos princeps iam in sectione de exanthematibus chrenicis pertractavimus. Illos tantum hic adhuc superadditurus sum, qui quidem semper fere, ut isti, saltem maxima ex parte, e causis nascuntur internis, verum tamen potius pro malis topicis sunt habendi, quia illi tantum partes cutis singulares invadunt, et raro cum molestiis plurimis sunt coniuncti.

Ephelis et Lentigo.

Ephelides nascuntur, quodsi radiis solaribus saepius nosmet exponimus.

Tales plane prodeunt maculae etiam saepe, quamvis cutis actioni solis non fuerit exposita, et tum vocantur *lentigines*, quoniam illae colore et figura lentibus sunt similes.

In utroque casu tamen sequela acrimoniae internae esse videntur, quoniam praecipue tales ho-

mines ab illa invaduntur, qui aut acrimoniae rheumaticae, aut obstructioni viscerum abdominis sunt obnoxii.

Diaeta bona, remedia sanguinem purificantia, et sufficiens corporis exercitatio, una cum usu externo magisterii saturni sunt curationis remedia.

In gravidis observantur subinde tales maculae, quae tamen per extensionem suam maiorem ab illis distinguuntur, et post partum rursus evanescunt.

Gutta rosacea.

Sic appellatur rubor nasi et faciei praeternaturalis, qui lingua germanica *Kupfer* vocatur, et plerumque sequela est abusus potulentorum spirituosorum. Nonnumquam tamen indolis erysipelatosae esse videtur, atque hoc in casu resolventia, imprimis emetica in parvis dosibus, acidum vitrioli, et laxantia antiphlogistica, praesertim cremor tartari insignis sunt usus.

Erythema.

Sic appellatur rubor cutis inflammatorius transitorius.

Is e frictione, ex acrimoniis externis irritantibus, e. gr. e sic dicto rhus toxicodendron, ex insectorum morsu, e combustione, atque e frigore oritur.

Ubi acrimoniae sunt causae, inserviunt externe emollientia, atque interne acida et laxantia antiphlogistica. Ubi cutis est adusta, applicari potest extractum saturni attenuatum, atque in membris frigore perustis petroleum, seu oleum cerae.

Li-

Lichen.

Exanthema indolis lenis herpeti simile, non admodum pruriens, in quo cutis subiecta non indurescit, epidermis vero desquamatur, *lichenes* vocantur.

Praeter medicamenta sanguinem purificantia inserviunt externe herba boni henrici recens et magisterium saturni.

Naevus maternus.

Naevi materni diversae sunt naturae, et subinde sunt solae maculae, subinde excrescentiae. Priores plerumque sunt insanabiles, posteriores nonnumquam per ligaturam extirpari possunt.

Therminthus.

Therminthi sunt pustulae doloribus stipatae, margine purpureo-rubro atque apice nigro instructae, figura et magnitudine pisis similes, hinc in germanico passim vocantur *Erbsenblattern*. Nonnumquam transeunt in gangraenam, utplurimum tamen crusta tertio aut quarto die decidit, hinc etiam Germanis dicuntur *Schaelblasen*.

Causa est acrimonia putrilaginosa ubi opera est danda, ut illa per acida et laxantia antiphlogistica tollatur.

Epinyctis.

Epinyctes sunt pustulae singulares, in extremitatibus in conspectum prodeuntes, noctuque praecipue admodum dolentes.

 Illae

Illae nonnumquam pure mucoso sunt impletae, nascunturque ex acrimonia interna.

Ad earundem medendi rationem requiruntur remedia sanguinem purificantia atque balnea.

Externe iuvant folia recentia aristolochiae rotundae, chenopodii boni henrici et quarundam sedi specierum.

Varus.

Vari nascuntur plerumque ex alimentis acribus atque exaestuantibus, atque igitur per solam diaetam evitari, per laxantia antiphlogistica tolli possunt.

Malum mortuum.

Malum mortuum consistit in pustulis cum crustis horridis, duris et subnigris, quae subinde decidunt, sed iterum excrescunt, et sub quibus cutis est rubra, sed sicca. Nomen inde habet, quia nulla observatur acrimonia singularis, pustulae non sunt contagiosae, neque ulterius serpunt.

Lenia mercurialia caustica, externe adhibita, plerumque cum diaeta bona, atque aliquot laxantibus ad curationem sufficiunt.

Intertrigo.

Sic appellatur *excoriatio* infantum. Nascitur ex urina acri, saepe autem etiam e lacte acri, ita ut ea saepe per sola remedia externa purificantia atque exsiccantia, e. gr. per lavationem cum aqua frigida, et conspersionem cum farina lycopodii non semper tolli queat, tum vero infans aut alteri

nu-

nutrici lactandus dari, aut ablactatio instituti debet.

Comedones.

In infantibus nonnumquam e cute materia viscida pinguedinea exprimi potest, quae tum figura vermis gaudet.

Symptoma nascitur plerumque in glandulis obstructis, ubi nutritio non satis procedit, et quum infantes hoc in casu facile tabescant, nuncupati sunt vermes falso sic dicti *comedones*.

Externe inserviunt balnea cum furfuribus ad poros cutis aperiendos, perspirationemque promovendam. Interne exhibentur remedia ad obstructiones tollendas proficua. Vid. *Liquor terrae foliatae tartari.*

Phtiriasis.

Species *phtiriaseos* distinguuntur sequentes:

1) Phtiriasis capitis, quae imprimis in infantibus est obvia.
2) Pediculi pubis et superciliorum, qui a gallis appellantur *morpions*.
3) Pediculi vestium.
4) Exstant exempla phtiriasium internarum, ubi pediculi ex oculis, naribus, auribus, et sub cute aliarum partium prodeunt, ubi aegri maxime tabescunt et facile moriuntur.

Causa harum quatuor specierum est immundities externa et contagium, acrimoniaque materiae transpirabilis singularis.

Exhibentur proinde purificantia interna. Externe infusum seminis sabadilios, aut unguentum mercuriale eximiae est utilitatis.

DE MORBIS CAPITIS.

Cephalalgia.

Doloribus capitis integrum caput occupantibus, aut saltem nullo in certo loco deprehensis, vocantur *cephalalgia*. Quodsi dolor est ingens et constans, appellatur *cephalaea*.

Quodsi is tantum dimidiam capitis partem occupat, is *hemicrania* et *migraine* salutatur.

Quodsi tantum in exiguo loco sentitur, vocatur *clavus*.

Datur dolor chronicus in facie, ita ut subinde malae, subinde tempora doleant; dolor fere non cessat, in vehementia sua tamen remittit saepius, ceterum redit tam interdiu, quam noctu. Aegri dolores per minimum motum excitare possunt, quamvis pressio vehementissima in partes adfectas nullos pariat dolores.

Causae dolorum capitis sunt:

1) Congestiones sanguinis e neglectu et suppressione missionum sanguinis atque haemorrhagiarum consuetarum.
2) Sordes biliosae in primis viis.
3) Vermes in intestinis.
4) Potulenta narcotica.
5) Obstructiones viscerum abdominis.
6) Acrimonia catarrhalis, arthritica, rheumatica et scabiosa.
7) Miasma venereum.

8)

8) Acrimonia scrophulosa; ex hac imprimis dolor in facie indigitatus nasci videtur.

9) Vapores plumbei atque arsenicales.

10) Debilitas hysterica. Clavus plerumque hanc agnoscit causam.

11) Haud raro est morbus etiam periodicus; ubi is tum subinde *colica capitis* appellatur.

12) Est porro saepe symptoma morborum oculi.

13) Cephalalgiae vehementissimae e dente carioso nasci possunt.

14) Vitia in capite, e. gr. excrescentiae, ulcera, aqua, vermes in sinubus frontalibus.

15) Polypi atque aneurismata aliaque vitia in systemate vasorum. Sic occurrit mihi casus cephalalgiae, typum febris quartanae servantis, adversus quam omnia hunc in finem adhibita remedia irrita fuere, et denique cum morte finita fuit. Aliquot sanguinis uncias in cerebro quidem inveni, sed hoc neque mortis, neque morbi causa esse poterat, licet aeger morte obierit apoplectica. E contrario vasa capitis sanguifera erant plenissima, et quum in causam huius collectionis inquirerem, nihil mihi deprehendere licebat, quam insolitam turgescentiam venarum magnarum in cavis thoracis atque abdominis, cuius rei iterum nullam aliam causam quam hepar vitiosum observare poteram. Omnia viscera erant quam sanissima; tantum hepar erat laxum, sanguinem in se continebat spissum, atrum, et viscidum, et vesica fellea

erat vacua et tam exigua, ut se primo adspectui subduceret, et quaerenda esset.

Ubi congestiones sanguinis sunt causa, aut haemorrhagiae consuetae sunt restituendae, aut mittendus est sanguis. Adhibentur simul temperantia atque antispasmodica in auxilium.

Potum narcoticum, saburram biliosam et vermes nitimur educere, atque obstructiones intestinorum resolvere.

In acrimonia catarrhali et rheumatica, emollientia, vesicatoria et setacea, atque nonnumquam usus valerianae internus praeclarum praestant usum.

Ubi miasma suspicari licet venereum, utendum est caustico mercuriali.

In cephalalgiis ab acrimonia scrophulosa, et quidem praecipue in doloribus faciei cicuta salutarem saepe habuit effectum. Quoque usus magnetarum externus effecit levamen visibile.

Exhalationes saturninas atque arsenicales contendimus per oleosa atque acida corrigere, atque eductionem illarum per balnea et remedia involventia et diaphoretica promovere.

Ubi morbus est periodicus, prosunt resolventia et cortex peruvianus, quamvis is haud raro omnibus remediis resistit.

In debilitate hysterica inservit opium, quod interne et externe adhibere licet, et quod ibi etiam eximium praestat usum, ubi vitia capitis suspicari licet.

Externe saepe utiliter emplastrum vesicatorium perpetuum Ianini, cucurbitae siccae, sal cornu cervi aliaque remedia irritantia applicantur. Cephalalgiae quoque subinde a mutatione ventorum pendent. Hi sunt forsitan casus, in quibus electricitas

et

et cura magnetica aliquid efficiunt. Nonnumquam post cephalalgias diuturnas sequitur haemorrhagia narium vehemens, qua quidem cephalalgiae tolluntur, sed facile formantur in cavitatibus frontalibus aut etiam omnino in ipso cerebro vomicae, quarum ruptura subita letalis fieri poterit.

Inflammatio membranarum cerebri.

Hic morbus semper motibus febrilibus est stipatus, atque hinc locum habere potuisset in sectione de reliquis morbis inflammatoriis. Quum vero febris saepe sit minus animadvertenda, signaque huius inflammationis quam maxime sint ambigua, nisi eam e causis praecedentibus colligere liceat, non ultra illos casus me extendo, quam ubi morbus post laesionem capitis externam violentam oritur, atque eatenus refero illum inter morbos particulares.

Nec invenitur hic morbus vulgo in libris medicinae manualibus, sed reiicitur in chirurgia in caput de vulneribus capitis. Quemadmodum autem haemoptysis e violentia externa orta minime morbus chirurgicus appellari potest, sic nullo plane iure haec etiam inflammatio membranarum cerebri e causis externis orta e numero morborum internorum excludi potest, tanto etiam magis cum ea per se forsitan nullam omnino requirat opem chirurgicam.

Quodsi post ictum aut lapsum in caput, aut post concussionem eius violentam vomitus cum motibus febrilibus comparet, atque haec symptomata perseverant, ratio adest, ut *inflammationem membranarum cerebri* aut iam praesentem, aut saltem extimescendam colligamus. Versa vice experientia

rientia docet, quod post laesiones capitis violentas nulla saepe animadvertuntur symptomata inflammationis iam tamen praesentis, quodque ubi horrores comparent, haec esse signa suppurationis incipientis.

Quodsi simul vulnus externum adest, atque hoc pallidum fit, pericraniumque solvitur, parem corruptionem durae matris colligere licet, quoniam duae membranae sunt connexae. Hic interim casus est forsitan rarissimus, quoniam primo dantur casus, ubi corruptio pericranii non semper corruptionem durae matris post se trahit, et secundo in casibus periculosis praecipue pia mater laborat.

Inflammatio aut statim post laesionem, aut etiam post aliquot tempus demum, quod constituere non licet, atque usque ad quatuor septimanas trahi potest, oriri queat. In priori casu in vulneribus penetrantibus sequela vulnerationis immediatae esse, aut etiam in vulneribus minus penetrantibus per solam concussionem cerebri et revulsionem membranae cerebri produci potest. Longe rarissime sunt omnino extravasata ut causa inflammationis respicienda.

Creditum alias fuit, inflammationem cerebri semper deliria pro sequela habere, quare phrenitis atque inflammatio menyngum fuere synonima. Mirandum est, quomodo homines tamdiu hoc in errore potuerint perseverare, quum tam frequenter casus occurrant, qui contrarium evincunt. Documentum evidens et commonefaciens, quantopere theoriae excoecent!

E contrario experientia docet, quod vires animi hoc in morbo penitus maneant imperturbatae, et tantum uno aut altero die ante mortem senescant, ubi stupor aut delirium tranquillum comatosum comparent.

Pulsus

Pulsus statim ab initio spasticus atque inaequalis esse consuevit; pro differentia constitutionum est simul aut plenus aut parvus. Vomitus contingit tantum prioribus diebus, verosimiliter in inflammationis stadio, et cum exacerbationibus febris, qui ceterum nullum servant typum fixum, comparere videtur. Nonnumquam per vomitum eiicitur tantum potus adsumtus, haud raro etiam bilis viridis. Raro aegri queruntur de dolore capitis fixo, nisi adsit vulnus, in somno autem sunt soliti saepe manum versus locum praecipue laborantem movere. Saepe illis caput est grave, nec illud possunt servare erectum. Queruntur subinde de dolore ventris, subinde missio urinae fit illis difficilis. Quinto aut sexto die comparet plerumque etiam subsultus tendinum, denique consequuntur paralyses, coma vigil, et die nono, undecimo, quin etiam demum decimo nono mors.

In sectione invenitur plus aut minus vestigiorum inflammationis, prout suppuratio iam aut perfecte contigit aut non. Nonnumquam inter duram matrem et cerebrum adest pus flavo-viride, nonnumquam reperitur tantum humor mucilagineus inter piam matrem atque arachnoideam. Nonnumquam deprehenduntur membranae hepatis imprimis partis concavae inflammatae, sed dantur etiam casus ubi vomitus adfuit, ubi nec ventriculus, nec hepar ne minimam quidem conditionem praeternaturalem habent.

Utrum vomitus hic per consensum nervorum, an per circulationem sanguinis mutatam producatur, nondum constat inter medicos. Prius videtur esse verosimillimum, quia bilis viridis saepe per vomitum eiecta systema nervosum invasum esse ostendit, et quia, ut iam innuimus, in ventriculo

atque

atque hepate saepe nihil praeternaturaliter mutatis invenitur.

Morbus est longe periculosissimus, difficulterque constitui potest, quod, ubi suppuratio contingit, sanatio ibi adhuc locum sit habitura, etiamsi clare intelligi nequeat, qui tam per inflammationem, quam per suppurationem mors produci queat, quandoquidem experimenta doceant, suppurationes insignes in cerebro sine omni periculo vitae praesenti contingere posse.

Quanto magis in omnibus aliis inflammationibus internis indolis febris ratio est habenda, et quanto minus methodus antiphlogistica in omni suo ambitu adhiberi potest, tam difficile et fere impossibile est, hoc in morbo parem diversitatem observare. Inflammatio promptissimo opus habet auxilio artis, et singularis indoles inflammationis mutat omnia alias consueta phaenomena tantopere, ut difficillimum sit ex illis singularem febris indolem coniicere. Et propterea tutissimum omnino sit, methodum antiphlogisticam statim in omni eius extensione adhibere.

Missiones sanguinis largae esse debent, quae primum non obstante pulsu parvo spastico atque inaequali suscipiendae sunt. Febris sane naturae putridae et malignae esse potest, et missiones sanguinis possunt tum promovere gangraenam, sed hic casus revera erunt rariores, atque in universum semper minus audetur in methodo antiphlogistica, quam si missionem sanguinis, tam incertis hic contraindicantibus, submittere vellemus.

Quodsi interim nimius defectus virium adesset, hirudines in collum applicati sufficere possunt.

In-

Interne exhibentur temperantia, sed propter proclivitatem ad vomendum, saepe nitrum non potest adhiberi. Propinatur tum mixtura refrigerans. Quia bilis facile invaditur corrumpiturque, contendimus, alvum per pulpam tamarindorum, mannam atque enemata emollientia servare apertam.

Praeter haec commendat nobilis quidam chirurgus epithemata circa caput ex aqua frigida. Magnum hic momentum situm est in stadio morbi. Ubi nulla nata est inflammatio, illo sane per epithemata frigida praecaveri potest, sed quam verosimillimum est, ibi illa nocere debere, ubi inflammatio iam et quidem in vigore adest, est opera danda, ut ea resolvatur, et suppuratio prope imminens extimescenda. Ubi e contrario sola concussio cerebri contigit, sine mora sunt adhibenda, ubi illa secundum observationes chirurgi exercitus Borussici Generalis Schmuckeri insignem praestant utilitatem. Ad frigus aquae intendendum, miscetur illa cum sale ammoniaco. Sed curandum est, ne illud prius solvatur, quia frigus tantum durante solutione oritur, et post eam peractam rursus desinit. Optimum proinde est, linteamina cum sale ammoniaco conspergere, atque ita demum cum aqua perfundere.

Opium, quod saepe vomitus atque aliorum symptomatum nervosorum causa commendatur, verosimiliter huc prorsus non quadrat. Quum hic omne momentum in inflammatione vertatur, nulli etiam curationi symptomaticae hic locus est. Laudatur illud quidem, etiam in illum finem, ut per opium simul resolutio inflammationis conficiatur. At ego, opium tantum in inflammationibus spasmodicis oriundis, raro autem et fere numquam in phlegmone,

ne,

ne, atque adeo neque in nostro morbo utiliter adhiberi posse opinor. Porro usus opii etiam eo ipso dissuaderi mihi videtur, quia illud congestiones versus caput parit, quae hic quam diligentissime sunt evitandae.

Optime proinde agemus, si missionibus sanguinis, vesicatoriis ad nucham et caput applicatis, et remediis refrigerantibus contenti erimus, et simul per remedia lenia alvum servabimus solutam. Quodsi ventriculus ferre possit, consultum etiam est, camphoram in auxilium adhibere.

Secundum placitum multorum chirurgorum etiam trepanatio adhibenda est. Sed circumstantiae morbi ita sunt comparatae, ut illa raro aut fere numquam sit utilis, saepe autem et plerumque noxia esse possit.

Quamdiu stadium inflammationis durat, nullam ea praestare utilitatem, augendo vero irritationem summe noxia esse potest.

Quodsi suppuratio imminet, aut iam contigit; adfluxus aëris externi liber, hanc suppurationem maligniorem reddere potest. Quodsi parum puris adest, omnino resorberi potest. Pus procul dubio quoque admodum benignum est, nisi aër liber in illud agat, ita ut resorptio eius noxia esse nequeat.

In omni casu est incertissimum et maxime ambiguum, illum locum tangere, ubi sanguis extravasatus aut pus residet.

Quodsi multum adest puris, magnaque pars membranarum cerebri invasa, pariter intelligi nequit, quomodo pus per aperturam factam emitti possit.

Perspici

Perspici similiter nequit, quomodo per trepanationem solutio, si qua forte contigit, durae matris a cranio, rursus corrigi possit.

Quum proinde utilitas trepanationis tam sit incerta, atque operatio proclivitatem ad inflammationem necessario augeat, suppurationemque minus reddat benignam, praestat iusto minus, quam iusto plus facere.

Quodsi autem phaenomena comparent, quae non tam inflammationem cerebri, quam potius pressionem eius ostendunt, ut paralysis, et proclivitas in somnum, laesio ossium prope ad suturas, ubi membrana cerebri plurimis instructa est vasibus, quae in solutione membranae cerebri facile ingentem sanguinis copiam profundunt, et magnam producunt extravasationem, aut si ex indole fissurae, praesentiaque convulsionum festucam adesse necessario colligamus, aut si denique ratio ad credendum adsit, inflammationem ab humore inter cranium et resolutam piam matrem extravasato, corrupto atque irritanti oriri, tunc omnino trepanatio est suscipienda, at vero tum nec morbus est idem, de quo nobis hic sermo est.

DE MORBIS OCULORUM.

Ophthalmia.

Inflammatio oculi vocatur *ophthalmia*. In sequentes distinguitur species:

1) *Taraxis*. Sic appellatur levis inflammatio coniunctivae, quae nonnumquam usque ad palpebras extenditur, sed nulla est febri stipata.

2) *Chemosis*. Inflammatio hic tam est vehemens, ut saepe tunica adnata supra totam corneam promineat eamque obtegat, ubi simul febris acris, doloresque atroces adsunt.

3) *Phlegmone oculi*. Ita vocatur inflammatio partium internarum oculi, quae ex febri magna simul praesenti, sensibilitate oculi adversus lucem praeternaturali, atque e dolore in interioribus oculi pulsanti cognoscitur.

4) *Exophthalmia*. Sic salutatur inflammatio, tanto cum tumore stipata, ut bulbus oculi a palpebris tegi nequeat.

5) *Blepharophthalmia*. Ita inflammatio palpebrarum nuncupatur.

6) *Hordeolum*. Sic tuberculum in tarsis oculorum inflammatum salutatur.

Chemosis et phlegmone oculi facile suppurationes oculi post se trahunt, atque hae sunt extimescendae, si dolor per caput versus occiput vires suas exerit. Si pus pone corneam interque lamellas eiusdem colligitur, vocatur *hypopium*. Quodsi in cornea abscessus nascitur solitus, is *onyx* nuncupatur, et si hic abscessus ulcus format, illud *helcoma* salutatur. Si tuberculum quoddam in tarsis induratur, illud *chalazion* appellatur.

Causae inflammationis oculi sunt:

1) Laesio externa violenta.

2) Nimius oculorum usus.

3) Corpora aliena aut physice aut mechanice irritantia, e. gr. vapores acres, pulvis.

4) Diathesis inflammatoria.

5) Sordes in primis viis biliosae.

6) Vermes in inteſtinis.

7) Irritatio e dentitione infantum inflammationi in illis anſam praebere poteſt.

8) Acrimonia rheumatica, ſcrophuloſa, venerea et cancroſa. Hordeolum pertinet inter ſigna acrimoniae ſcrophuloſae. Ophthalmiae ex acrimonia ſcrophuloſa et miaſmate gonorrhoeae multa gaudent ſimilitudine, quod plurimum ad affinitatem duarum acrimoniarum oſtendendam ponderis habet. Ab utraque diſtinguitur illa ſpecies ophthalmiae venereae, quae ſymptoma luis eſt venereae. Ophthalmia e miaſmate gonorrhoeae oritur plerumque a deiectione metaſtatica materiae gonorrhoeae, et ſemper fere cedit ſoli methodo antiphlogiſticae. Ophthalmia e miaſmate venereo cancroſo (*chancre*) requirit mercurialia.

9) Diatheſis metaſtatica materiae exanthematicae, e. gr. variolarum, morbillorum.

10) Relaxatio partium oculi ſingularis, quae ſaepe ophthalmiam ſic dictam habitualem fluentem producit, quae a nonnullis etiam *lippitudo* vocatur.

11) Dantur etiam ophthalmiae periodicae.

12) Denique ſymptomatice per alios morbos oculorum produci poteſt.

Curatio interna inſtituitur ſecundum indicationes. In chemoſi et phlegmone feſtinandum eſt cum remediis, ut ſuppurationi praeveniatur. Veſicatoria in cervice et temporibus ſunt ubique et plerumque multo cum fructu adhibenda, imprimis ſi illa per emplaſtrum veſicatorium perpetuum ſatis diu aperta ſerventur. Externe ad oculum in inflammationibus acutis, quae febres habent comites,

tantum fomentationes emollientes prosunt, quem in finem decocta malvacea commodissima sunt. Ubi ophthalmia a congestionibus sustentatur, hirudines quam proxime applicati prosunt. Incisiones quoque in coniunctiva saepe magni sunt usus. In dentitione infantum lenit opium interne atque externe adhibitum saepe inflammationem. In acrimonia venerea solutiones mercuriales lenes externe in auxilium vocari possunt. Mercurialia tanto sunt efficaciora, quodsi inflammatio e miasmate venereo cancroso est nata. Generatim ubi adsunt acrimoniae, laxantia mercurialia prosunt. In ophthalmia habituali inservit aqua frigida, in qua aliquantum vitrioli albi solvere licet. In multis etiam inflammationibus aqua benedicta Rulandi diluta in oculum utiliter instillari potest, imprimis ubi inflammatio magis est indolis chronicae atque ab acrimonia alitur scrophulosa (V. *Aqua ophthalmica.*). A medicamentis externis generatim plurimum sperare licet, ab emollientibus atque antispasmodicis.

Infantes recens nati saepissime inflammationibus oculi sunt expositi, quae facillime in suppurationem oculorum exeunt. Mature proinde exhibenda sunt laxantia mercurialia, emplastrum vesicatorium applicandum, et fomentationes emollientes adhibendae.

Maculae corneae.

Quodsi maculae corneae sunt semipellucidae, vocantur *nephelium*. Quodsi illae penitus sunt impellucidae, *leucoma* seu *albugo*. Et si tantum margo externus est obfuscatus, *gerontoxon*.

Hae maculae aut remanent post inflammationes, aut nascuntur e diathesi acrimoniae cuiuspiam.

In

In casu posteriori setacea inserviunt, atque in utroque simul resolventia externe adhibita, quem in finem saccharum atque aqua benedicta Rulandi diluta commodissima sunt. V. *Aqua ophthalmica resolvens*.

Nonnumquam etiam sola emollientia prosunt, e. gr. oleum nucis.

Quodsi maculae in superficie corneae reperiuntur, auxilium chirurgicum requiritur.

Pterygium.

Ex iisdem causis facile etiam extensio et tumor carunculae lacrymalis, atque obstructio varicosa in vasis coniunctivae oriuntur, quae generatim *pterygium*, singulatim autem, si tantum speciem laminae tenuis pellucidae prae se ferat, *ungula*, et si extensio est magna, crassa, et rubra, *pannus* nuncupatur.

Nisi resolventia atque escharotica lenia sufficiant, et degeneratio cancrosa sit pertimescenda, extirpatio est suscipienda.

Staphyloma.

Sic vocatur protrusio seu prolapsus corneae praeternaturalis.

Haec protuberantia corneae est sequela corneae aut praeternaturaliter incrassatae aut vulneratae, ita ut iris, seu tunica humoris aquei in aperturam sit protrusa, et per hoc tumor producatur.

Causae sunt: violentia externa, inflammatio, irritatio et diathesis acrimoniarum, atque suppuratio. Iuxta auxilium chirurgicum, et remedia interna requisita in cornea incrassata atque concreta butyrum antimonii ut causticum adhiberi potest.

Quodsi bulbus oculi non propter suum tumorem, sed per alias causas ex orbita protruditur, hoc malum *ophthalmoptosis* nuncupatur.

Violentia externa et tumores in orbita sunt causae frequentissimae.

In priori casu oculus est retroducendus, et symptomatibus occurrendum.

In posteriori casu ratio indolis acrimoniarum habetur. Tophus venereus saepe est causa, ubi tunc usus cuiusdam remedii mercurialis caustici internus habet locum.

Hydrophthalmia.

Humoribus oculi nimium collectis nascitur *hydrophthalmia*.

Hoc in morbo bulbus oculi et praecipue cornea sensim sensimque tantopere intumescunt, ut palpebrae illum non totum tegere queant. Pupilla orbatur mobilitate sua et visus fit debilis, lens tamen crystallina non obfuscatur.

Plerumque causa sunt obstructiones. Ad causas remotas pertinent praesertim haemorrhagiae suppressae.

Tractatur proinde malum eodem plane modo, ut hydropes alii, nisi quod simul ulcera artificialia in auxilium adhibentur, externe conamur glandulas obstructas resolvere, atque ubi hoc minime effici potest, emittitur aqua per incisiones. Quoque nuperrime quaedam observationes eximiae a setaceo per cutis margines tracto sunt in medium prolatae.

Cum incisione non admodum diu expectandum est, quia alias oculus facile destruitur.

Trichiasis et Distichiasis.

Quodsi tarsi palpebrarum versus bulbum oculi sunt versi, ita ut cilia interiora oculi tangant atque irritent, morbus *trichiasis* vocatur.

Quodsi autem ordo ciliorum revera adest duplex, quorum unus extrinsecus, alter intrinsecus versus est, *distichiasis* nuncupatur.

Morbus posterior est longe rarissimus, et nonnisi per evulsionem pilorum tolli potest.

Trichiasis non solum ab acrimonia interna, sed etiam a relaxatione cutis ciliorum externae produci potest; ubi tum in casu posteriori cutis aut est roboranda, aut per tractionem et cicatrisationem abbrevianda, et nisi hoc etiam iuvet, cilia sunt evellenda. In posteriori casu ad impediendum, ne cilia rursus excrescant, loca, ubi illa sunt evulsa, spiritu vini, spiritu salis ammoniaci aut etiam solutione lapidis infernalis diluta, sunt maceranda, ubi autem oculum ipsum ab actione horum pharmacorum tutari oportet.

Ectropium atque Entropium.

Quodsi cutis interna palpebrarum foras vertitur, symptoma *ectropium* vocatur; si illa introrsum vertitur, *entropium* salutatur.

Morbus posterior cum trichiasi est unus idemque, etiamsi fieri potest, entropium sine trichiasi esse posse, si nimirum cilia casu fuerunt evulsa aut amissa. Ectropium oritur nonnumquam in infantibus recens natis, et raro alias quam per excisionem partis cutis prominentis tollitur.

Quodsi aegri palpebram superiorem elevare, atque adeo oculos pro arbitrio aperire nequeunt; morbus *blepharoptosis* seu quoque *ptosis* appellatur.

Causae sunt:

1) Debilitas totius corporis.

2) Paralysis musculorum ad motum necessariorum.

3) Spasmus musculi orbicularis.

4) Tumor, quo palpebra pro ratione virium musculi nimium redditur gravis. Tumor palpebrarum aqueus plerumque est hydrocephali symptoma.

5) Tumor inflammatorius.

In debilitate et paralysi balnea martialia atque electricitas utilia esse possunt. Quodsi palpebra per spasmum musculi orbicularis detrahitur, inserviunt fomentationes emollientes e. g. decoctum malvae. Tumores frigidi plerumque requirunt opem chirurgicam.

Lagophthalmus.

Sic impotentia palpebras perfecte claudendi nuncupatur, quo cornea saepe fit sicca atque opaca.

Causaesunt:

1) Spasmus, tam e causis hystericis, quam etiam ex acrimonia biliosa in primis viis hospitante.

2) Paralysis.

3) Breviatio cutis per cicatrices.

Quod-

Quodsi in casu ultimo remedia emollientia nihil efficiant, contendendum est per novam cutis separationem, ut ea producatur.

Epiphora et Lippitudo.

Fluxus humorum ex oculo praeternaturalis vocatur *epiphora*. Quodsi tenuissimum humorum resorbeatur, humor effluens speciem puris prae se fert, et tum morbus *lippitudo* salutatur.

Causa epiphorae proxima est aut nimia humorum secretio, aut resorptio humorum consuetorum suppressa. In priori casu adest causa irritans, in posteriori obstruens, quae ceterum in utroque casu similis indolis esse potest. Eadem causa uno tempore organa secretoria irritare potest, quae alio tempore vasa resorbentia obstruere potest. In epiphora magis plerumque laborant vasa resorbentia, quam in lippitudine, atque adeo in epiphora magis habenda est ratio obstructionum, quam in lippitudine.

Causae sunt:

1) Animi pathemata. Haec ad fluxum lacrymarum irritare, vitium vasorum resorbentium autem quoque producere possunt.

2) Acrimonia scrophulosa, venerea, rheumatica, atque exanthematica.

3) Relaxatio viarum lacrymalium.

4) Obstructio et concretio canalis lacrymalis et nasalis.

Ubi adest acrimonia, praeter curationem internam necessariam etiam fonticuli et setacea, atque externa ophthalmica resolventia atque roborantia adhibentur. V. *Aqua ophthalmica resolvens* et *confortans*.

In

In relaxatione usus aquae frigidae externus continuatus paeclarae est utilitatis.

Quodsi viae excretoriae lacrymarum sunt obstructae aut concretae, auxilium requiritur chirurgicum.

Idem observatur, ubi humores in interioribus oculorum atque in sacco lacrymali colliguntur, et speciem hydropis topici, aut fistulam lacrymalem apparentem producunt.

Cataracta.

Hypochyma, quod latine *suffusio* vocatur, est obscuratio lentis crystallinae, aut capsulae lentis crystallinae, aut simul utrorumque corporum.

Initium morbi cognoscitur e defectu visionis, atque opacitate internorum oculi, contractilitate tamen pupillae requisita manente. Dantur quidem casus, ubi posterius etiam deest, tum vero est morbus complicitus. Rarissime etiam cataracta subito, sed plerumque sensim sensimque oritur, ubi opacitas augescit, et denique color lacteo-albus comparet.

Causae cataractae sunt:

1) Metastasis acrimoniae scrophulosae, rheumaticae, venereae et scorbuticae.
2) Inflammationes oculi.
3) Abusus potulentorum spirituosorum.
4) Laesio externa ab ictu, combustione.
5) Vapores acres.
6) Congestiones sanguinis ad oculos constantes.

Quodsi morbus iam aliquantum vires adquisivit, nihil plerumque praeter opem remanet chirurgicam. Principio eiusdem nonnumquam per curationem internam causarum praesentium per fonticulos,

culos, et setacea, remediaque externa emollientia, progressus saltem morbi supprimi potest. Succus millepedum quoque recens, extractum hyoscyami albi atque electricitas efficacissime se praestitisse dicuntur.

Glaucoma.

Ita corruptio atque obscuritas humoris vitrei salutatur.

Morbus a cataracta in eo distinguitur, quod in glaucomate opacitas pone lentem crystallinam observetur.

Ex iisdem ceterum oritur causis, sed semper fere est insanabilis, quia ea nullam patitur operationem. Electricitas forsitan aliquid efficere potest.

Mydriasis.

Quodsi pupilla praeternaturaliter dilatatur, contractibilitateque sua orbatur, morbus *mydriasis* vocatur.

Nonnumquam nascitur sine omnibus causis manifestis, nec visui est noxius. Spasmi etiam hysterici, atque irritatio e vermibus in primis viis mydriasin gignere possunt. In omnibus his casibus est morbus transitorius, sed saepe est symptoma hydrocephali interni atque amauroseos, et prorsus ab his morbis pendet.

Amaurosis.

Coecitas e vitio retinae et nervi optici pendens; ubi nulla obscuritas oculorum observatur, atque ubi pupilla plerumque contractilitate sua privata est, *amaurosis* seu *gutta serena* nuncupatur.

Causae

Causae huius morbi sunt omnes illae, e quibus alii morbi nervosi, imprimis paralyses nasci possunt, quarum proinde in curatione ratio est habenda. Miasma venereum turgorem partium ossearum in illo loco, ubi nervus opticus in orbitam ingreditur, producere potest, quo nervus comprimitur. Praeterea morbus post laesiones et concussiones capitis violentas nasci potest, quo in casu plerumque est insanabilis.

Ad remedia, quae immediate in nervos agunt, pertinet praecipue electricitas, quae saepissime egregiam exseruit virtutem.

In acrimonia biliosa tartarus emeticus in dosi paulatim augenda prodest, atque in acrimonia scrophulosa et venerea utilem se praestat mercurius nitrosus.

Amblyopia.

Visus debilitatus plerumque est initium cataractae, haud raro autem etiam symptoma haemorrhoidale. In posteriori casu vitium non est permanens, sed se habet in ratione spasmi hypochondriaci aut hysterici, qui tamen saepe congestionibus est stipatus, et ubi adeo in curatione resolventia, antispasmodica et derivantia sunt adhibenda.

His pariter congestionibus quoque vitia organica, polypi, vasa aneurismatica et similia ansam praebere possunt; nonnumquam vitium in cerebro est situm, e. gr. tumores, quibus nervi optici premuntur, ubi tunc in utroque casu nulla sanatio habet locum.

Nonnumquam praeterea simul sunt oculi turbidi, quod subinde e collectione et turbulentia humoris

humoris morgagniani evenit. Primum hic ulcera artificialia requiruntur, postremo autem sectio.

Nonnumquam cornea tantum opaca fieri videtur, quod tam sequela congestionum, quam impressionis immediatae in cerebrum esse potest.

Hemeralopia et Nyctalopia.

In priori casu aegri interdiu bene et noctu nihil cernunt, in posteriori casu interdiu visum habent hebetem, noctu acute cernunt.

Utrique morbi semper fere sunt consensuales, nonnumquam vero sola sunt sequela irritabilitatis hystericae.

Diplopia.

Hic obiecta cernuntur duplicata, et simul visus plerumque est hebes.

Utplurimum hoc vitium post operationem cataractae nascitur, et sensim sensimque evanescit, prouti visus in robore augescit.

Vidi aliquando per quasdam septimanas post vulnus capitis alias sanatum remanere, ubi illud procul dubio sequela concussionis fuit.

DE MORBIS AURIUM.

Otalgia.

Inflammatio auris *otalgia* seu *otites* salutatur.

Inflammatio invadit aut tantum partes externas, aut internas. Posterior e dolore internorum auris vehementi, ardenti, et pulsanti, atque e febre eandem stipante cognoscitur, cui facile se deliria et convulsiones adsociant, ita ut morbus iam in aliquot diebus fiat letalis.

Raro

Raro est febris indolis inflammatoriae simplicis, plerumque adest obstructio catarrhalis et rheumatica, et febris haud raro est biliosa.

In auris internae inflammatione cum auxilio est festinandum, quia facile suppuratio sequitur, per quam non solum auditus perire potest, sed etiam, si pus se intrinsecus exonerat, apoplexiae aliisque morbis nervosis ansam praebere potest.

Quodsi res ad suppurationem venit, non solum opera danda, ut effluxus puris, per situm convenientem, atque iniectiones emollientes calidas promoveatur, sed etiam semper adhuc usus antiphlogisticorum est continuandus, ut omni inflammationi novae praecaveatur.

Nonnumquam, imprimis in infantibus, effluxus puri similis, sine omni inflammatione praevia manifesta oritur, qui non est obturandus, sed potius promovendus; ratio acrimoniarum autem, quae illuc se deiecerunt, et causarum, quae forte congestionibus ansam praebere possent, e. gr. glandulae abdominales obstructae, vermes, simul habetur.

Quodsi in his circumstantiis intemperies sanguinis observetur, usus acidi vitrioli est commendandus, quod hic saepe utilissimum se praestat.

Nonnumquam aliena corpora atque insecta in aurem perveniunt, et per irritationem suam dolores atque inflammationem producunt. Fumus tabaci, oleum atque aqua calida in aurem illata, plurimum hic prosunt.

Tinnitus et Susurrus aurium.

Tinnitus et *susurrus aurium* saepe febrium symptoma sunt, et circumstantiis existentibus faventibus haemorrhagiam narium, aut, ubi iam sympto-

symptomata nervosa gravia sine omni causa sufficiente adsunt, delirium praenunciant.

Praeterea e congestionibus sanguinis versus superiora in haemorrhagiis consuetis, neglectis, atque emanentibus, et generatim in proclivitate ad apoplexiam oriuntur.

Haud raro etiam obstructio catarrhalis est causa.

Spasmi hysterici pariter producunt haec gravamina.

Et denique facile comparet hoc symptoma post debilitates magnas.

Secundum has indicationes instituitur etiam curatio, quae iam aliis occasionibus est tradita.

Surditas.

Surditas apud multos auctores appellatur *cophosis*, multi autem eam tantum surditatem ita vocant, quae e vitio partium internarum auris sequitur.

Causae sunt:

1) Destructio partium organicarum, e. gr. caries aut anchylosis ossium auditus, paralysis nervorum.
2) Diatheses metastaticae in febribus.
3) Stases acrimoniae scrophulosae, venereae et rheumaticae, quibus non solum glandulae, sed etiam ossa in margine foraminis auditorii interni turgescunt, atque adeo organa auditoria comprimuntur.
4) Concussiones ex explosionibus tormentorum fortibus, quibus verisimiliter species quaedam paralyseos in nervis acusticis producitur.
5) Obstructio tubae eustachianae, cerumen inspissatum, et mucositas partium externarum.

Pri-

Primum casum adesse colligendum est e causis praegressis. Ex inefficacia remediorum adhibitorum mox quoque se prodit.

Diatheses febriles raro sunt periculosae. Surditas utplurimum crisi imminente est bonum omen, et symptoma ipsum transitorium.

Contra acrimonias singulares pharmaca illis opposita exhibentur.

Indurationes muci et ceruminis nitimur per oleosa, atque emollientia, atque ubi haec minime sufficiunt per iniectiones resolventes e sapone, felle tauri, aqua benedicta Rulandi tollere. Nonnunquam sola aqua calida optimam praestat utilitatem. In tubae eustachianae obstructionibus est consultum, haec per os spargere, quod autem habet difficultates.

In congestionibus pertinacibus subinde electricitas praeclaram exserit virtutem. Aegro cuidam, qui altera aure e tormenti bellici explosione per octodecim annos surdus erat, atque altera procul dubio e congestione rheumatica ab aliquot annis difficulter audiebat, per electrisationem octies repetitam spatio duodecim dierum auditum fere penitus restitui.

DE MORBIS DENTIUM.

Dentitio.

Dentitio infantum raro ante sextum aut nonum aetatis mensem incipit. Ante annum quartum non facile supra viginti dentes obveniunt.

Eruptio primorum dentium, qui dentes incisorii medii sunt, raro parit symptomata; e contrario eruptio dentium caninorum et molarium producit

saepe

saepe diarrhoeas, febrem, tussim et respirationem sonoram, convulsiones atque eclampsiam.

In dentitione duo stadia sunt distinguenda, sessio sic dicta aut dilatatio maxillarum atque eruptio. Prius saepe quamplurima excitat symptomata.

Quodsi saliva prompte fluit, atque alvus est soluta, facile dentitio plerumque procedit.

Quodsi vero diarrhoea nimium fit vehemens, inquiritur, num sordes et redundantia in primis viis adsint, atque hoc in casu exhibetur tinctura rhab. aquosa cum liquore terrae foliatae tartari, et pro re nata emeticum. Quodsi primae viae sunt expurgatae, opium exhibetur.

In tussi et respiratione sonora primo emeticum et deinde pariter opium iuvat.

Motibus febrilibus praesentibus infantes sedulo aquam bibere iubentur, atque alvus servatur aperta.

In convulsionibus ratio pariter primum habetur purgationis primarum viarum, tum prosunt balnea tepida, moschus atque opium.

Eclampsia semper fere est letalis, ubi tum haud raro dentes post mortem erumpunt.

Durante eruptione infantes iubentur, conium mordere; incisio gingivae raro iuvat; quodsi vero, postquam omnia alia remedia irrita fuere, ad incisionem cogamur, curandum est, ut haec incisio non sit nimium matura, ne vulnus ante eruptionem dentium sanetur, cicatricem ducat, et deinde eruptionem dentium adhuc difficiliorem reddat.

Est etiam lis adhuc sub iudice, utrum causa eruptionis difficilis in gingiva reperiatur, an non. Vitium potius in systemate nervoso nimium irritabili et debili latere, ita ut durante dilatatione

maxillae atque eruptione spasmus producatur universalis. Brevi ante accessionem eclampsiae infantes proclivitatem ad vomitum ostendere solent, quae est sustentanda. In paroxysmo ipso fere in universum commendantur vesicatoria et balnea calida. In infantibus admodum plethoricis autem melius est, quodsi enitimur, ut prius vena pertundatur, aut hirudines infra aures succire permittimus, quandoquidem plerumque et fere semper mors sequatur apoplectica. Tum saltem balnea atque opium maiori cum securitate in magna dosi exhiberi possunt.

Odontalgia.

Sic appellatur generatim quivis *dentium dolor*, seu sit ille indolis inflammatoriae seu minus.

Causa proxima semper est irritatio nervi in dentem se insinuantis.

Causae remotiores sunt:

1) Diathesis phlogistica. Dantur casus, ubi dolor ex inflammatione simplici oritur, atque ubi methodus antiphlogistica locum habet.
2) Frequentius est vero stasis indolis catarrhalis vel rheumaticae, quod interim in curatione nullam differentiam inducit, quum eadem methodus in omni suo ambitu hic sit adhibenda.
3) Haud raro excitatur dolor per vermes, et per sordes in primis viis biliosas, cuius in curatione ratio est habenda.
4) Congestiones sanguinis ex haemorrhagiis eiusdem consuetis suppressis non raro dolorem dentium producunt.

5) Acrimonia scrophulosa, scorbutica et venerea pariter sunt causae frequentes.

6) Materia arthritica saepe in dentes deponitur, et dolores producit.

7) Spasmi hysterici pariter huc pertinent, atque hoc in casu dolores per opium tolli possunt.

8) Dolor subinde est periodicus, et tractandus est ut febris intermittens.

9) Dolores dentium sunt symptoma graviditatis admodum consuetum, et nulla tum indigent curatione, nisi aliae circumstantiae missionem sanguinis requirant.

10) Quodsi denique sola caries ossis causa est, nihil aliud, quam extractio dentis dolentis remanet.

DE MORBIS COLLI.

Bronchocele.

Struma quibusdam regionibus est endemia, imprimis in locis alpinis, e. gr. in Tyroli, in Helvetia atque in Gallia, in provincia Delphinatus et Gevaudano.

Morbus in tumore glandulae thyroideae consistit.

Talis intumescentia huius glandulae quoque ab acrimonia scrophulosa oriri potest, sed tum non est morbus endemicus proxime memoratus, quippe qui in iis regionibus atque subiectis reperitur, in quibus nulla suspicio acrimoniae scrophulosae locum habet, sed morbus magis ut malum topicum est considerandus.

Neque illa partis colli anticae intumescentia huc pertinet, quae e prolapsu membranae laryngis internae oritur, quaeque fere est insanabilis.

Nonnumquam quoque in partubus atque aliis nisibus vehementibus humores in telam cellulosam partium laryngi adiacentium ingredi possunt.

Causa strumae endemicae est ignota. Ex experientia interim, quod ab aqua nivali et glaciali per congelationem aëre suo fixo privata glandulas homines obtineant tumidas, non sine ratione colligi potest, strumam propterea plane in regionibus alpinis tam frequentem esse, quia illic huiusmodi aqua crebro potui inserviat. Ex hac plane ratione quoque in morbi initio aqua aëre fixo impraegnata copiose ad bibendum exhiberi potest.

Glandula admodum obstructa, partibusque inter se nimium concretis, nullum fere auxilium locum habet.

Operatio est longe periculosissima, quia vasa valde insignia in hanc glandulam ingrediuntur.

Nonnumquam tumor per suppurationem extirpari potest, quae cauteriis est promovenda, sed nec hoc sine ausu contingit.

Resolutio est difficillima, multum tamen semper in spongia usta spei fuit collocatum. Hepar sulphuris et kermes minerale non edulcoratum procul dubio idem atque adhuc plus efficiunt.

Raucedo.

Raucedo semper fere est symptoma aliorum morborum e. gr. catarrhi, phthiseos, febrium acutarum et spasmorum hystericorum.

Praeterea oritur etiam e sermone diuturno, atque ex obstructione in glandulis laryngis, ita ut huic elasticitas sufficiens desit, nec in motum ad

vocem

vocem necessarium tremulum concitari possit. Vitium musculorum saepe est causa, quare electricitas nonnumquam est utilis.

In phthisi atque in febribus acutis semper est ea, nisi e refrigeratione et stagnatione catarrhali oriatur, e symptomatibus periculosis, mortemque praenunciantibus.

In raucedine chronica, quae e sola obstructione glandularum producitur, cum auxilio pariter est festinandum, quia facile sequitur phthisis trachealis. In curatione ratio habetur indolis acrimoniae, ulcera artificialia fiunt, atque opera datur, ut resolutio obstructionum simul per remedia antispasmodica promoveatur.

DE PECTORIS MORBIS.

Tussis.

Causa tussis aut adest in pectore ipso, aut agit per consensum.

Saepe quoque tussis est symptoma aliorum morborum, e. gr. phthisis pulmonalis.

Distinguitur ea in *siccam* atque *humidam*. Prioris generis sunt utplurimum illae, quae ex irritatione per consensum oriuntur, vomicae tamen quoque clausae et tubercula cruda causa esse possunt. Tusses humidae quidem pariter per consensum excitari possunt, sed tum neque expectoratio multum adfert levaminis. Proprie illae tantum tusses *humidae* essent appellandae, ubi causa illius humor acris in pulmonibus residens est, per cuius eiectionem tussis tolli potest.

Causae huc pertinentes sunt:

1) Congestiones sanguinis ad pulmones.

2) Vermes et sordes in primis viis.
3) Obstructiones viscerum abdominis.
4) Acrimonia in glandulis tracheae stagnans, quae utplurimum est indolis catarrhalis aut scrophulosae aut quoque venereae.
5) Debilitas hysterica.
6) Collectio humorum acrium in pulmonibus.
7) Erosiones atque aperturae epiglottidis, ita ut aër, vapores, cibi, et potus tracheam tangant et tussim producant.
8) Et denique huc pertinet *tussis convulsiva* e causa prorsus singulari pendens.

Non quaevis tussis vehemens appellanda est convulsiva, sed proprie ea tantum sic appellari meretur, quae certis temporibus epidemice grassatur, magis infantes quam adultos invadit, atque eos contagio adficit, qui ab ea nondum invasi fuerunt.

Morbus quoque est novus, nec ante decimum quintum seculum fuit notus. Primum in Gallia a. 1414 est observatus, ibique appellatur *coqueluche*.

Hae circumstantiae contagium peculiare nos suspicari iubent, quod vero ibi tantum vires suas exserere videtur, ubi illud nondum adfuit, atque dispositio in corpore adest singularis.

Dispositio hunc in morbum semper fere latet in primis viis. Infantes saltem, qui male atque extra modum aluntur, facillime ab eo invaduntur, licet etiam refrigerationes, acrimonia in corpore praesenti, hanc tussim producere queant.

Accessiones huius tussis sunt tantum breves. Primum oritur pruritus in trachea, qui sensim sensimque augetur, et tussim gignit. Quoque subinde

ante horam dimidiam ex inquietudine infantum accessio instans animadvertitur. Tussis incipit cum inspiratione profunda, tum sequuntur breves et se invicem urgentes exspirationes, ubi simul facies rubescit atque intumescit, atque aegri in discrimine suffocationis esse videntur, quod tamen minime contingit.

Extra has accessiones respiratio est levis, nec ullum morbi vestigium adest. Initio nihil cum tussi eiicitur, paulatim autem egeritur exscreatio mucosa, coloris expers, quae tamen non est pus.

Morbus nonnumquam sine omni febre adest. Haud raro autem haec accedit, et tunc plerumque tertianum typum observat.

Morbus per aliquot menses durare, et nonnumquam convulsiones, inflammationes pulmonum atque tabem producere potest. Is autem quoque mox necare potest, quodsi cum magna febre et magno asthmate est coniunctus.

In curatione ratio primum habetur purgationis primarum viarum, quod vero minime per purgantia, sed per emetica fieri debet, quae ibi quoque sunt utilia, ubi nihil noxii per vomitum eiicitur. Tum exhibentur antispasmodica, et praecipue opium, quocum, imprimis si morbus typum servet, simul cortex chinae est connectendus. Vesicatoria quoque ventriculo imposita magnae sunt efficacitatis. Regimen calidum, diaeta idonea, atque diaphoresis lenis plurimum saepe ad curationem conferunt.

Erosiones epiglottidis semper fere pendent ab acrimonia scrophulosa et venerea, sunt saepe symptomata phthiseos trachealis, et requirunt pharmaca contra acrimonias inservientia.

Reliquis speciebus tussium occurritur secundum requisita causarum. Medicamenta expectorantia consueta sunt semper tantum palliativa, et saepe ad tussim pertinaciorem reddendam suam conferunt symbolam, imprimis si simul causae verae negligantur. Ubi vero saburra muci in pulmone adest, cuius retentio respirationem difficilem reddit, necesse omnino est expectorationem promovere. V. *Species pectorales* et *Syrupus pectoralis*.

Asthma.

Respiratio difficilis chronica vocatur *asthma*. In febribus ea *dispnoea* vocari solet. Quodsi simul adest anhelatio, tum ea *asthma sibilans* nuncupatur. Quodsi aegri nulla alia ratione quam in situ erecto, aërem haurire queunt, *orthopnoea* salutatur. Et si periculum suffocationis minatur, *catarrhus suffocativus* appellatur.

Respiratio difficilis aut continuo perdurat, aut tantum per accessiones redit.

Causa aut continetur in ipsis pulmonibus, aut agit per consensum.

Quodsi in priori casu stasis humorum in pulmonibus adest, *asthma humidum* nuncupatur.

Quodsi autem aut nulla tussis, aut saltem nulla observatur expectoratio, *asthma siccum* salutatur.

Asthma siccum tam e vitio pulmonum, quam etiam per consensum oriri potest.

Quodsi animadvertitur, causam asthmatis esse spasmum, eam e levibus causis e. gr. per motum excitari, pectus praeternaturaliter moveri aut dolens fieri, nullam respirationem adesse sonoram, at enimvero alia symptomata spasmodica praecessisse, aut adesse, et cor magis quam pulmones laborare videre,

dere. hoc *asthma spasticum* seu *convulsivum* vocatur. Et si respiratio difficilis naturae spasticae tantum per accessiones invadit, ea post Helmontium *caducum pulmonum*, seu *epilepsia pulmonum* nuncupatur.

Causae sunt:

1) Congestiones sanguinis versus pulmones, quibus non tantum asthma siccum, sed etiam catarrhus suffocativus produci potest, quodsi nimirum sanguis in telam cellulosam pulmonum egreditur. Hoc asthma magis ut morbus acutus est considerandus.

2) Congestiones humorum serosorum et mucosorum. Quodsi hae paulatim ultro nascuntur, effectus earum plerumque est asthma humidum. Quodsi vero humores subito colliguntur, ut in peripneumonia notha, facile oritur catarrhus suffocativus.

3) Spasmi hypochondriaci atque hysterici. Hi asthmati sicco convulsivo saepe ansam praebent.

4) Vermes in primis viis. Quum hic plerumque redundantia muci adsit, tamen, etiamsi asthma ex parte per irritationem consensualem producatur, egestio allevans adesse potest.

5) Calculi vesicae felleae, aneurismata, polypi in vasis magnis.

6) Asthma symptoma hydropis pectoris esse potest.

7) Acrimonia scrophulosa, rheumatica, arthritica, scabiosa et scorbutica tam in pulmonibus ipsis, quam etiam per consensum asthma producere possunt. Angina pectoris sic dicta quorundam medicorum recentiorum,

rum, quae nihil aliud est, quam asthma spasticum, nonnumquam ab acrimonia arthritica oritur.

8) Caducum pulmonum stricte sic dictum, per accessiones tantum invadens, in quo respiratio extra accessiones liberrima est, plerumque causas penitus occultas agnoscit. Malum haereditarium esse potest, raro autem prius quam tempore pubertatis prodit, et causa magis in nervis ad thoracem currentibus, quam in visceribus ipsis sita esse videtur.

9) Ex exhalationibus saturninis atque arsenicalibus asthma oritur, quod indolis est convulsivae, atque in metallifodinis *morbus fossorum* appellatur.

10) Impletio pulmonum cum pulvere pariter asthma producit, cui e. gr. molitores, murarii, aliique sunt obnoxii.

11) Tubercula pulmonum asthma gignunt siccum.

12) Ex abusu potulentorum spirituosorum facile asthma oritur, quod plerumque est siccum, ubi autem tamen stasis muci in pulmonibus adest.

13) Concoctio debilis et flatus saepe respirationem difficilem producere possunt.

14) Omne id, quod vasa premit, e. gr. extensio uteri, redundantia pinguedinis, aneurismata, excrescentiae in thorace, viscera abdominis turgida, pariter sunt asthmatis causae.

Ubi congestiones sanguinis versus pectus observantur, eodem modo proceditur, ut supra de haemoptysi dictum est.

Stasis

Stasis humorum serosorum eodem tractatur modo, ut peripneumonia notha. Quodsi periculum suffocationis minatur, emeticum in circumstantiis sequentibus potest exhiberi: 1) quodsi nulla inflammationis signa adsunt. 2) Quodsi materia in pectore est soluta, atque anhelatio sonora auditur libera. 3) Quodsi respiratio non nimium est suppressa, 4) et vires adsunt integrae.

Sub his circumstantiis emeticum aegrum saepe a morte servare, eandem autem quoque maturare potest, si materia firmiter haereat, nec aegro vires et spiritus ad vomitum supersint. In casibus itaque, ubi ceterum summa cum cautione agendum est, satis magnam oportet exhibere dosin, ne aeger per inania conamina delassetur.

Acrimoniis praesentibus kermes minerale non edulcoratum in dosibus sensim sensimque augendis, praeclarae est utilitatis.

Reliquae species asthmatis tractantur ut morbi nervosi. Ubi materia adest, illi remedium opponitur conveniens. Ubi vero solus observatur spasmus, praeter fonticulos et setacea opium et vapores inserviunt emollientes. In obstructionibus alvi, quae utplurimum in asthmate ex exhalationibus metallicis sunt pertinacissimae, oleum ricini iuvat. In quovis asthmate generatim ratio habenda est abdominis, atque opera danda, ut tensiones et spasmi in illo occurrentes tollantur.

In vitiis organicis semper tantum curatio symptomatica locum habet. Humores minuuntur atque attenuantur, excretiones apertae conservantur, et partibus solidis irritabilitas nimia est desumenda.

Ster-

Sternutatio.

Sternutatio est exspiratio vehemens et subitanea.

Utplurimum ea est symptoma catarrhorum, atque in febribus acutis saepe bonum est signum. E rebus quoque acribus per nares haustis oriri potest. Ubi ea est nimium vehemens et diuturna, noxia omnino fieri potest, atque hoc in casu conamur membranam schneiderianam per vapores atque iniectiones emollientes contra irritationem tueri.

Singultus.

Singultus est inspiratio brevis, sonans et spastica, quae per spasmum diaphragmatis et pharyngis producitur. Is oritur:

1) Subinde e refrigeratione, ex esu et potione nimium celeri, atque e ventriculo praegravato.

2) E flatibus et spasmis in intestinis, hinc etiam facile in herniis oritur incarceratis.

3) E plethora abdominali. Hinc non raro observatur in haemorrhagiis suppressis, et his restitutis rursus evanescit.

4) E cibis et medicamentis acribus in stomacho.

5) E vulnerationibus atque excoriationibus pharyngis, stomachi et diaphragmatis. Ex hac ratione singultus est symptoma aphtharum.

6) Ex acrimoniis certis et vermibus per consensum agentibus.

7) E sensibilitate nervorum peculiari per minimas causas excitanda.

8) Ex inflammatione et gangraena ventriculi, diaphragmatis et reliquorum viscerum abdominis.

9) E viribus exhaustis.

Secundum has causas quoque medendi ratio instituitur. Ubi nulla causa irritans observatur, vesicatoria tamen, aut linimenta aromatica ventriculo superimposita, moschus atque opium inserviunt. Ubi inflammatio, gangraena et virium defectus adest, singultus mortis propinquus praecursor esse solet.

Incubus.

Hic morbus Germanis vocatur *der Alp*, Gallis *cochemar*, et graecis *ephialtes*.

Invadit tantum in somno, et respiratio percipitur difficilis, ubi aeger sibi videre videtur, quasi illi aliquid extrinsecus pectus comprimeret. Huic symptomati homines dorso incumbendo dormientes, simul plethorici, et concoctione infirma gaudentes, sunt expositi.

Proclivibus itaque ad hoc malum lateribus incumbendo dormiendum est, plethora est imminuenda, diaeta bona est observanda, nec prius cubitum eundum, quam concoctio fuerit peracta, aut saltem cibi non amplius sint in ventriculo.

Palpitatio cordis.

Motus cordis praeternaturalis convulsivus vocatur *palpitatio*. Cor quidem in omni circulatione sanguinis praeternaturaliter aucta semper est in motu spastico, sed tunc is tantum *palpitatio* dicitur, si is non est constans, sed per accessiones invadit, et cor cum vi insolita contra costas pulsat.

Acces-

Accessiones tam gradu, quam duratione sunt admodum variae. Subinde pulsus est magnus et durus, subinde parvus et debilis. In priori casu adsunt plerumque vitia cordis topica. In posteriori casu palpitatio cordis multa utplurimum stipata est anxietate. Pulsus saepe est intermittens, atque si is etiam extra accessiones eiusmodi sit, iure vitia organica colligi queunt, etiamsi haec symptomata sine omnibus vitiis organicis et vice versa maxima aneurismata sine memoratis symptomatibus adesse possunt. Motus cordis nonnumquam adest in lipothymiis tremulus, qui vero plerumque est praecursor mortis proximus.

Causae aut sunt circulationem sanguinis supprimentes, ita ut sanguis in corde stagnet, aut irritatione sua spasmum cordis producentes. In quavis cordis palpitatione interim spasmus adesse videtur, quia etiam permanentibus causis circulationem turbantibus symptoma tamen non est permanens.

Ad causas circulationem impedientes pertinent polypi atque aneurismata cordis et vasorum magnorum, indurationes et paralyses valvularum cordis, scirrhi et vomicae pulmonum, empyema et hydrops pectoris.

Inter causas magis per solum spasmum agentes pertinent congestiones sanguinis, vermes, sordes in primis viis, calculi renum, vesicae felleae, animi pathemata, dispositio hysterica et debilitas. Symptoma quoque nonumquam typum servat, et ratione suae naturae inter febres pertinet intermittentes.

Morbus aut propter causas, aut propter sequelas semper est periculosus.

In

In priori causarum specie sanatio non facile locum habet. Accessio ipsa saepe aegrum in situm horizontalem collocando imminui potest.

In reliquis causis contendimus aut ipsas tollere, aut earum irritationem impedire, e. gr. in calculis per emollientia et demulcentia, atque in casu necessitatis per opium, quod eo totius ibi adhiberi potest, ubi sensibilitas nervorum tantum praeternaturalis adesse videtur.

Quodsi morbus typum servat, et simul sedimentum urinae latericii coloris adest, sulphur auratum antimonii et cortex peruvianus multum prosunt.

DE MORBIS PRIMARUM VIARUM.

Deglutitio difficilis.

Causae *deglutitionis difficilis* sunt:

1) Inflammatio et tumor in pharynge, ubi plerumque dolor in dorso sentitur.

2) Spasmus et paralysis pharyngis, quod e causis constitutionis corporis praegressis agnoscendum est. Aegri quoque facilius solida quam fluida deglutire solent. Nonnumquam eodem tempore tumor linguae et glandularum proxime adiacentium simul adest, ut aegri neque loqui, neque deglutire possint. Quidam auctores hoc in casu hunc morbum *anginam* vocant *convulsivam*.

3) Aliena corpora deglutita.

4) Dilatatio partis cuiusdam pharyngis praeternaturalis. Ita ossiculum cerasi talem dilatationem producere et relinquere potest.

5)

5) Obstructiones glandularum pharyngis, atque indurationes oris ventriculi callosae. Has suspicari licet, quum malum paulatim sine omni causa manifesta ortum est, remediis consuetis pertinaciter resistit, et simul alii tumores glandularum in corpore adsunt.

Ubi causa est paralysis, dolor raro adesse solet, qui potius cum spasmo est coniunctus. In spasmo oesophagi cibi solidi tantum usque ad locum spasmo correptum descendunt, et rursus tum eiiciuntur. Dolor sub osse sterni atque inter humeros versus latus sinistrum simul adest, qui per potum calidum lenitur, per frigidum augetur.

In tumore opera est danda, ut is aut adstringatur, aut abscedatur.

Spasmus et paralysis tractantur, ut alii morbi nervosi, secundum suas causas. Talis deglutitio impedita saepe nihil aliud est, quam globus hystericus, qui autem non semper per opium solum cedit, sed usum aliorum remediorum narcoticorum requirit, et quoque per electricitatem nonnumquam tollitur.

In prolapsu pharyngis raro quidquam suscipere licet; iubendum est aegro, ut is una vice semper modicum comedat, ubi tum tempus nonnumquam medetur symptomati.

Tumores glandularum pro natura acrimoniarum obstruentium tractantur. Utplurimum mercurialia ad salivationem usque exhibita sunt efficacissima. Camphora quoque tali in casu utilem se praestitit.

Difficultas deglutitionis in hydrophobia, ut etiam deglutitio per tussim et vitium epiglottidis impedita non huc pertinet.

Ano-

Anorexia.

Sic appellatur *defectus appetitus*, qui sequentes agnoscit causas:

1) Impuritates in primis viis.

2) Obstructiones in abdominis visceribus, ita ut bilis, et liquores gastrici qualitatem sibi non habeant convenientem.

3) Abusus potuum fermentatorum.

4) Abusus potionum calidarum et relaxantium.

5) Debilitas universalis.

6) Facile etiam perit appetitus, quodsi cibi cum nausea atque invite adsumuntur.

Ubi obstructiones viscerum abdominis adsunt, sulphur antimonii cum rhabarbaro et quassia inservit.

Potus calidi et fermentati cum aqua frigida sunt permutandi, quae saepe sola etiam appetitum restituit.

Cibi cum nausea adsumpti continuo sunt educendi, quia illi per hebdomades in ventriculo haerere, eumque corrumpere possunt.

Debilitas ventriculi sola raro adest, saltem in ventriculo debili bona diaeta sufficere potest. Exercitatio corporis et perspiratio plerumque appetitum conservant, nisi alias obstructiones pertinaces sint causa. Saepe causa est irritabilitas hysterica, ubi appetitum vinum atque opium restituere possunt.

Appetitus morbosus.

Appetitus rerum insolitarum vocatur *pica* aut *malacia*. Fames praeternaturalis magna, ubi quidem cibi concoquuntur, corpus autem non in ratione adsumptorum nutritur, *fames bovina* aut *bulimia*

 salu-

salutatur. Quodsi cibi semper rursus evomuntur, tunc illud *fames canina* aut *cynorexia* nuncupatur.

Morbus fere semper est sequela vitiorum viscerum abdominis, quibus bilis et liquores gastrici singularem acquirunt acrimoniam. Laxitas quoque peculiaris oris ventriculi dextri causa esse potest. Pica tantum nonnumquam a peculiari, inexplicabili autem nervorum conditione pendet, quae vero utplurimum est transitoria, atque ordinarie tantum in febribus et graviditatibus occurrit.

Infantes saepe singulari feruntur appetitu adversus cretam, calcem aut arenam, et longe verosimillimum est, hoc non semper esse consuetudinem ineptam, sed saepe per instinctum naturalem produci, ad acidum in primis viis contentum corrigendum, atque adeo enitendum esse, ut haec causa per medicamenta purganita et resolventia tollatur. Plerumque glandulae abdominis hic sunt induratae. Vermes quoque causa irritans esse possunt.

Pica crebro in morbis acutis observatur, nec adseri potest, semper eam in instinctu praeternaturali rationem suam agnoscere, sed ea saepe instinctus maxime salutaris esse videtur. Nisi res desideratae ita sint comparatae, ut illae immediate nocere queant, recte agitur, quodsi illae aegris porrigantur. Multum quoque hic in eo situm est momenti, num morbus sit in decremento aut adhuc in incremento. In posteriori casu quin immo res concedi possunt, quae secundum regulas consuetas sunt noxiae. E contrario in convalescentia eiusmodi cupiditates magis ex imaginationis facultate, quam ex instinctu physico nasci videntur, neque adeo generatim illis satisfieri licet.

In

In fame bovina plerumque acidum in ventriculo adest. Recte itaque in illa resolventia cum absorbentibus miscentur. Enitimur praeterea, perspirationem per potus attenuantes atque corporis exercitationem promovere, quo pars acrimoniae educitur.

Ardor ventriculi.

Ardor ventriculi semper fere ex usu ciborum pinguium, stomacho existente debili, nascitur. Effectus acrimoniae rancidae optime per mixtionem acidi cremoris tartari essentialis cum magnesia debilitatur, quippe aër fixus in ventriculo evolutus acrimoniam mitigat, et sal medium inde enascens eandem educit. Nonnumquam opium exserit utilitatem. Stomachum ipsum contendimus pro re nata roborare.

Cardialgia.

Dolor vehemens in scrobiculo cordis cum anxietatibus et respiratione difficili *cardialgia* vocatur.

Symptoma servat paroxysmos, qui raro ultra spatium unius horae durant. Quodsi illud est nimium atrox, dolores cum spasmis et lipothymiis alternant.

Causa proxima est spasmus orificii ventriculi sinistri et diaphragmatis. Nonnumquam etiam musculi abdominales spastice contrahuntur. Dolor etiam in dorso saepe deprehenditur, ubi musculus diaphragmatis minor adhaesionem suam nactus est. Nonnumquam screatio frequens simul adest.

Cardialgiae nonnumquam per vomitum et diarrhoeas, saepe sine omni evacuatione sensibili solvuntur.

Causae sunt:

1) Dispositio hysterica, ubi e causis levibus spasmi oriuntur vehementes.

2) Irritatio et frigefactio ventriculi per potionem frigidam, post exaestuationes, per aërem externum, per panem calidum, per nimium magnas nitri prius non soluti doses.

3) Cibi et medicamenta acria.

4) Vermes et saburra biliosa in primis viis.

5) Flatus, qui se per ventriculi inflationem et ructus protrusos manifestant. Is morbus germanice *Herzgespann* sic dictus infantum huc pertinet.

6) Stases sanguinis in ventriculi vasis ab haemorrhagiis consuetis emanentibus et suppressis.

7) Suppressio evacuationum aliarum naturae consuetarum, e. gr. sudores extremitatum.

8) Diatheses metastaticae quarundam acrimoniarum, e. gr. arthriticarum et rheumaticarum.

9) Magna vitia in hepate et ventriculo, e g. calculi, indurationes atque ulcera.

In paroxysmis ipsis satis habemus, spasmum per remedia exaestuantia atque emollientia sedare. Unguentum emolliens cum laudano permixtum in scrobiculum cordis infrictum insignem praestat utilitatem. Quodsi hoc non iuvat, ventriculo vesicatorium camphoratum imponitur. Contendimus praeterea extremitates per frictionem calefacere, atque in universum perspirationem promovere. Quamprimum spasmus est sublatus, enitimur causas per remedia convenientia saepius iam indigitata tollere.

Colica.

Dolor in intestinis appellatur *colica*. Alias tantum dolores in intestinis crassis vocabantur *dolores colici*, et dolores in intestinis tenuibus *dolores iliaci*. Nunc autem intelligitur sub passione iliaca, colica obstructione pertinaci et vomitu perpetuo stipata. In *Poitou* colica vehemens ex abusu vinorum acidorum fuit observata, et *colica pictonum* nominata. Nunc quaevis colica vehemens et pertinax, quae facile in paralysin artuum terminatur, *colica pictonum*, vel quoque, quoniam imprimis medulla spinalis laborare videtur, *rachialgia* nuncupatur.

Quodsi dolor ex inflammatione intestinorum nascitur, colica proprie non solet appellari.

In quavis colica momentum rei in eo vertitur, ut impediatur, ne ulla inflammatio oriatur, quod ubique per remedia emollientia externa; ubi plethora adest, per missionem sanguinis; ubi obstructio est, per clysteres emollientes; atque ubi spasmus adest pertinax, per vesicatoria camphorata abdomini superimposita conficitur. Quodsi in obstructione pertinaci inflammatio iam adest, caute cum enematibus irritantibus est agendum. Fumus tabaci inflammationem promovere atque augere potest. Tutius saltem in casibus dubiis tartarus emeticus, qui simul etiam ut resolvens agit, assa foetida, atque oleum ricini, quod posterius quoque tute per os dari potest, adhibentur.

Pro causarum diversitate sequentes habentur species:

1) *Colica flatulenta*. Subiecta intestinis valde debilibus, irritabilibus autem instructa saepius doloribus colicis sunt exposita, quae subinde propter obstructiones pertinaces periculosae

culosae evadere possunt. Quodsi noveris, nullam causam crassam adesse posse, quodsi aegri alias nimium flatibus aggraventur, quodsi abdomen sit turgidum, sed a pressione externa non doleat, et dolor colicus situm intestini coli sequatur, suspicari licet, collectionem atque inclusionem flatuum causam dolorum esse, qui ceterum symptoma uniuscuiusque aliae speciei colicae esse possunt.

Externe unguentum emolliens illinitur, atque abdomen saepius permulcetur. Praeterea opera datur, ut alvus per sola enemata emollientia, aut saltem non admodum irritantia reseretur; quod nisi sufficiat, saepe epithemata et clysteres ex aqua frigida prosunt, quibus intestina plus obtinent contractilitatis, et flatibus sese exonerant. Deinde contendimus, ut per bonam diaetam et remedia roborantia nova productio et collectio flatuum nimia impediantur.

2) *Colica pituitosa*. Observantur colicae, in quibus saepe mucus viscidus splendens modo cum levamine, modo sine illo, per anum egeritur, qui *pituita vitrea* appellatur.

Spasmis vehementissimis sedatis atque egestione muci levamen adferente exhibetur per aliquod tempus rhabarbarum. Quodsi vero deiectio non amplius allevat, adhibenda sunt roborantia fortia atque austera. Alumen et terra catechu praeclaram hic habent utilitatem.

3) *Colica verminosa*. Infantes ac adolescentes saepe excruciantur doloribus colicis a vermibus productis, et cum eiectione horum

ces-

cessantibus. Dolor hoc in casu est mutabilis atque alvus raro obstructa. In Lapponia saepe colica observatur, quae vermibus in aqua habitantibus (*gordius*) adscribitur.

4) *Colica biliosa*. Frequenter nascuntur dolores colici e sordibus biliosis, quin dantur colicae biliosae epidemice grassantes.

Proceditur hic in curatione ut in febri biliosa, tantum quod statim ab initio ratio habeatur inflammationis impediendae. Ubi proinde plethora aliqua adest, mittitur sanguis, impuritates educuntur, post spasmum quodammodo sedatum, per viam, quam natura ipsa sibi eligere videtur. Quodsi saburra nondum est soluta, perficitur eius turgescentia saepe per missionem sanguinis, et per vesicatorium abdomini superimpositum. Non facile hic rhabarbarum locum habet, aptiora sunt cremor tartari et pulpa tamarindorum manna edulcoratum. Ubi autem quoque haec pharmaca nimium tarde vires suas exserunt, potius adhibetur sal mirabile Glauberi. Quamprimum sordes aliquantum sunt solutae, contendimus illas per emeticum exturbare.

5) *Colica haemorrhoidalis*. Stases et congestiones versus systema venae portarum pariunt saepe colicas vehementes, ubi ratio e vestigio est habenda fluxus haemorrhoidalis restituendi. Ubi periculum imminet, mittitur extemplo sanguis in pede; ubi illud non adest, externe emollientia atque antispasmodica imponuntur, interne salia resolventia exhibentur, atque hirudines ad intestinum

rectum applicantur. Explorandum etiam est, num aliae adsint causae, per irritationem suam congestiones sanguinis ad vasa intestinorum producentes.

Huc etiam pertinet illa colicae species, quae in mulieribus e fluxu menstruo suppresso oritur, aut etiam semper eo accidente praecedit. Pharmaca aperientia, sanguinem purificantia et roborantia magni sunt hic usus.

6) *Colica hysterica.* Praeter emollientia atque opium in accessione ipsa, nitimur deinde causas irritantes manifestas per remedia antihysterica tollere. Ubi e. gr. animi pathemata praecesserunt, et bilem suspicari licet, adhiberi potest assa foetida cum quodam laxante permixta.

7) *Colica ab acribus ingestis.* Quodsi hic cibi sunt causa, conamur eos educere, si pharmaca acria, propinantur demulcentia ac oleosa. In acidis acribus commendata saepe fuere absorbentia, aër fixus autem cum illis sese evolvens denuo irritat, atque hic etiam melius est, potiones attenuantes atque obtundentes praebere. Quodsi arsenicum aut mercurius sublimatus sunt adsumta, utiliter adhibetur praeter potum lactis largum in initio hepar sulphuris salini, quo haec venena partim decomponuntur, partim obtunduntur. Praecipue autem nostrum est, sollicitos esse de iis hebetandis atque educendis. Utrique scopo satisfacit oleum ricini. Quodsi vero venenum iam in sanguinem transgressum fuerit, progrediendum est continuo ad usum olei anisi, quod non tantum

est pharmacum leniens, sed etiam diaphoreticum.

8) *Colica saturnina.* Vapores saturni deglutiti aut etiam saturnina interne usurpata, vel ab insciis adsumta producunt colicas, quae in sua vehementia colicae pictonum non cedunt, facileque paralyses artuum, imprimis extremitatum superiorum, convulsiones, atque alia mala nervosa post se relinquunt. Hoc in morbo oleosa imprimis efficacia fuere reperta. Alii suaserunt usum aceti largum ad partes saturninas per hoc resolvendas, evacuationique aptas reddendas, quod vero per experientiam nondum sufficienter est confirmatum. E pluribus rationibus theoreticis mercurius commendari potest, cuius usus etiam per experientiam probatus est. Obstructionibus hic pertinacibus existentibus, magna cum utilitate oleum ricini adhibere licet. Raro morbus penitus sanatur.

9) *Colica rheumatica.* Sic appello quandam colicae pictonum speciem, doloribus atrocissimis cum doloribus partus in mulieribus maxima similitudine gaudentibus, obstructionibusque pertinacibus stipatam, quae facile paralysin extremitatum post se relinquit, in subiectis nascitur, quae ad mala rheumatica sunt proclivia, et tantum per sudores frequentes et sedimentum in urina iudicatur. Nonnumquam est ea sequela febrium remittentium male tractatarum. Balnea calida, epithemata atque enemata emollientia, medicamenta resolventia, transpirationem simul promoventia, e. g. sulphur antimonii, mer-

curius

curius dulcis, et tinctura guaiaci volatilis sunt hic aptissima atque efficacissima remedia. Quodsi natura febrem excitat intermittentem, quod subinde contingit, cauti cum usu corticis esse, et plus fiduciae in sulphure antimonii collocare debemus, quia alias paralyses forte remanentes facile fiunt incurabiles.

Colica sicca aut colica Americanorum nervosa, in qua vitriolus coeruleus efficaciter se praestitit, et colica in Iaponia frequenter occurrens, ibique per usum moxae atque acupuncturae sanari solita, huc pertinere videntur.

10) *Colica pictonum* et *damnoniorum*. Observata in Gallia fuit colica vehemens e vino acido, ut in Anglia e musto pomorum. Utraeque tam in vehementia, quam in curatione cum colica rheumatica conveniunt, nisi quod hic adhuc magis ratio sit habenda humorum attenuandorum, acidique tollendi gratia absorbentia cum remediis esse connectenda.

11) *Colica arthritica*. Podagra aut retropelli, aut materia, antequam in extremitatibus fuisset, in ventriculum atque intestina deiici, colicasque vehementes et perniciosas producere potest, ubi vero opera est danda, ut materia per epispastica et diaphoretica ad extremitates educatur.

12) *Colica catarrhalis*. Ita aptissime appellatur illa, quae in constitutionibus rheumaticis, post vehementem excalefactionem, illique succedentem subitam frigefactionem producitur. A rheumatica in eo distinguitur, quod

haec

haec non paulatim ut illa oriatur, sed subito atque extemplo post frigefactionem invadat. Methodus hic antiphlogistica cum emollientibus medicamentis est simul omnino adhibenda.

13) *Colica ab acido primarum viarum*. Dantur homines singulari proclivitate ad acidum praediti, quod nonnumquam tam acre est, ut atrocissimas producat colicas. Hoc acidum plerumque est sequela obstructionum in visceribus abdominis. In paroxysmis praebentur antispasmodica cum absorbentibus, et deinde contendimus obstructiones per resolventia apta reserare.

14) *Colica a metastasi febrili*. Materia febrium intermittentium deiicitur subinde in intestina, et parit colicas. Agitur hic ut in metastasibus reliquis, nisi quod simul praebeantur resolventia efficacia.

15) *Colica ex obstructione canalis intestinorum*. Sic e. g. faeces induratae, ossicula fructuum horaeorum, calculi intestinorum et claculosae angustationes, partem aliquam intestinorum obturare possunt. Huc etiam pertinet colica ex hernia incarcerata exorta. In priori casu sola emollientia atque evacuantia locum habent, in altero casu molimur herniam aut mechanice, aut per epithemata e remediis emollientibus atque aqua frigida, aut per operationem reponere. Nix atque aqua frigida, ubi nulla adhuc nata est inflammatio, praestantissimum habent usum.

Epithemata emollientia abdomini imponenda sunt applicanda, ubi incarceratio ex annuli abdominis contractione spasmodica oritur.

oritur. Ubi vero turgor intestinorum e tumore nascitur inflammatorio, e vestigio est operatio suscipienda.

Sedulo interim prius est inquirendum, num etiam revera hernia incarcerata sit causa colicae. Ad quod credendum adest causa, si dolor subito in annulo abdominis ortus fuerit, atque ibidem atrocissimus sit, et si hernia ante colicam reponi potuerit, quod iam fieri nequit.

Dantur casus, ubi intestina in se invicem detrusa sunt, atque eo ipso obstructionem producunt pertinacem, ubi res facile ad vomitum faecum intestinalium evenit. Hic morbus appellatur *volvulus*.

Quidam medicorum hic commendarunt gastrotomiam, ut ita intestina explicari possint. Signa autem huius volvuli sunt incertiora, quam ut secundum ea operatio tam periculosa suscipi posset. Cum remediis emollientibus atque antispasmodicis, et quamdiu nulla adest inflammatio, cum epithematibus frigidis contenti esse debemus. Dantur casus, ubi pars intestini involuta separatur, et per intestinum rectum deiicitur. Casus interim mihi occurrit, ubi decem volvulos, quemvis eorum aliquot digitorum longum, atque intervallo quinque aut sex digitorum ab invicem in intestinis tenuibus deprehendi, quibus in casibus exulceratio quidem illorum naturaliter letalis esse debet, uti etiam aegre evolutio eorum spontanea possit sperari.

In casu proxime memorato lumbrici fuerunt causa, nec adfuit obstructio aut vomitus.

tus. Quoniam aqua benedicta Rulandi ad unc. vi. spatio 24 horarum exhibita, ne minimum quidem habuit effectum, licet clysteres alvum reserarent. Morbus ita erat comparatus, ut vermes quidem, at non facile tam multiplicem volvulum suspicari licebat. Aderat quippe quaedam Choreae S. Viti species, quae per octo dies continuos durabat, et deinde post stuporem praegressum cum morte claudebatur.

Volvulus itaque sine passione iliaca locum habere potest, nec quivis volvulus cum colica est coniunctus. Quoque dantur casus, ubi quodcunque intestinum praeternaturaliter angustatum est, aut generatim omnes glandulae abdominis intumescunt atque externae membranae intestinorum crassatae ut ad motum peristalticum sunt inertes.

16) *Colica e consensu*. Nonnumquam causa colicae nequaquam in intestinis ipsis sita est, sed agit per consensum. Sic calculi in renibus et vesicula fellea atrocissimas colicas producere possunt, ubi pariter emollientia, antiphlogistica atque antispasmodica locum habent.

Nausea et Vomitus.

Utraque symptomata nonnisi gradu a se invicem differunt, semperque e motu ventriculi intestinorumque peristaltico praeternaturali nascuntur.

Est aliquis morbus, qui *ruminatio* vocatur, qui vero species quaedam vomitus esse videtur. Aegrum videre mihi contigit, qui continuo, quamprimum aliquid adsumsisset, adsumptum rursus

eructa-

eructabat, quod tum aut evomebat, aut rursus deglutire poterat, quod posterius quidem ille nutriendi sui gratia facere cogebatur. Causa erant lumbrici, aegerque sanitati fuit restitutus.

Motus peristalticus inversus oritur:

1) Ex inflammatione ventriculi partiumque illi adiacentium, ubi vero vomitus tantum pro symptomate habendus.

2) Ex erroribus diaetae.

3) Ex humorum collectione in ventriculo per refrigerium.

4) E congestionibus sanguinis versus ventriculum, quae plerumque sequela eiusdem percursus per lienem atque hepar impediti sunt.

5) E debilitate hysterica.

6) Ex obstructionibus viscerum abdominis, quae in initio mane vomituritionem, denique quoque vomitum ciborum adsumtorum parit.

7) Ex ulceribus et vitiis pharyngis.

8) É vermibus.

9) E metastasi. Sic arthritis et rheumatismus vomitum producere possunt. Vomitus quoque subinde ante accessiones podagricas praecurrit.

10) Per consensum e capitis laesionibus, atque in renum morbis.

11) In secundo graviditatis mense.

Quamdiu humores inutiles egeruntur, vomitus raro est noxius, nisi hi humores per irritationem demum colligantur, atque hoc in casu sane vomitus per sublationem irritationis esset tollendus. Quodsi vero nihil evomitur praeternaturalis, semper fere vomitus est sedandus, ne vires nimium

ex-

exhauriantur, congestionesque inflammatoriae producantur.

Conamur hoc in casu primum alvum per clysteres emollientes solvere, imperamusque unguenta emollientia atque antispasmodica in cordis scrobiculum inungi. Quum plerumque in vomitu vehementi extremitates quoque sint frigidiusculae, illae vino calido fricantur. Generatim opera datur, ut aeger in transpirationem collocetur, quod optime et tutissime per balnea calida fieri potest.

Ubi plethora adest, inflammatioque ventriculi est extimescenda, mittitur sanguis, aut ratio habetur haemorrhagiarum suppressarum restituendarum, atque emplastrum vesicatorium camphoratum ventriculo imponitur.

Inservit etiam vomitui sedando aër fixus, aut quod perinde est potio Riverii.

Quodsi nulla inflammatio est extimescenda, vomitus tamen non remittit, interne quoque aromatica ac opiata exhiberi possunt.

Vomitu sedato enitimur causas irritantes caute tollere.

Vomitus in gravidis plerumque est utilissimus, vomitus, e contrario in vulneribus capitis symptomaticus longe periculosissimus.

Ubi renes laborant, plerumque secretio urinae est suppressa. Remedia lenia diuretica e. g. salia alcalina saepe ad liberationem ventriculi conferre possunt.

Diarrhoea.

Egestio alvina frequens, tenuis, quae semper fere aliquo ventris dolore et tenesmo est stipata, ubi quidem excrementa minime naturalem suam indolem habent, sed neque tamen a natura sua con-

sueta in solidum recedunt, atque ubi aut nulla adest febris, aut saltem tantum symptomatica, vocatur *diarrhoea*.

Diarrhoea ex iisdem causis nasci potest, quae alias vomitum parere queunt. Praeterea adhuc animi pathemata huc pertinent. Ita facile diarrhoea e pavore et metu oritur, quae vero est transitoria; tristitia diarrhoeis pertinacibus ansam praebere potest. Dantur etiam diarrhoeae epidemicae, quae plerumque e bilis corruptione nascuntur. Diarrhoea propter nimiam intestinorum relaxationem habitualis fieri potest. Et postremo diarrhoea e suppuratione et resolutione intestinorum putrilaginosa oriri potest. Diarrhoea in infantibus e dentitione occurrens iam superius in sectione de dentitione est indicata.

Ut vomitus et diarrhoea in suis causis maxime conveniunt, ita eandem etiam fere requirunt curationem, in qua eo diligentiores esse debemus, quoniam per diarrhoeas totus nutritionis scopus redditur irritus, facileque ex ea cachexiae et tabes oriri possunt.

Momentum rei in quavis diarrhoea in eo vertitur, primo ut causae irritantes e medio tollantur, et secundo ut intestinis nimia eorum debilitas et sensibilitas adimatur, quae duae res in curatione, quantum fieri potest, connectendae sunt.

Quodsi sordes biliosae sint causa, laxantia antiphlogistica, imprimis pulpa tamarindorum, in auxilium sunt vocanda.

Quodsi hae maxima ex parte sunt evacuatae, aut saburra muci magis adest, rhabarbarum exhibetur, quod, ubi signa acidi adsunt, cum absorbentibus, ubi vero multae tensiones spasticae simul adsunt, cum tantillo opii misceri potest. Quodsi vero magna intestinorum irritabilitas simul adest,

re-

remiscetur gummi arabico, salab aut musco islandico.

Quodsi saburra ad turgescentiam cogi possit, eximie iuvat emeticum, quoniam eo simul motus peristalticus aliam recipit directionem.

Quodsi diarrhoeae e sanguinis congestionibus nascantur, uti hoc saepius in haemorrhagiis suppressis obtinet, accurate proceditur, ut superius in sectione de fluxu menstruo retento et suppresso doctum est.

Ubi tristitia est causa, plerumque circulatio sanguinis et secretiones sunt suppressae, quare hic recreatio animi ac exercitatio corporis summam curationis absolvunt. Imprimis enitendum est, ut transpiratio promoveatur, quod, ubi nullae amplius adsunt causae crassae, optime theriaca Andromachi perfici potest.

Nulla generatim diarrhoea est obstruenda, quamdiu aliquid praeternaturalis egeritur, de quo suspicari licet, non illud in praesentia esse productum. Hic etiam tamen conditionis virium atque irritabilitatis intestinorum ratio est habenda. Quodsi illae sint debiles, haec vero insignis, mox aliquid cascarillae in auxilium adhibere licet, quem in finem etiam Simarouba nonnumquam est proficua.

Acrimonia, per evacuationem primarum viarum non educenda, per vesicatoria, resolventia, potionesque diluentes diaphoreticas est tollenda. Ut remedium resolvens parvae ipecacuanhae cum opio permixtae doses saepe praestantis sunt utilitatis. Quodsi debilitas atque irritabilitas est nimia, adstringentia fortiora, uti lignum capechense, terra catechu, atque alumen in auxilium adhibentur.

Ubi pus per diarrhoeas evacuatur, saepe utile esse potest, quodsi illae cum demulcentibus sustentantur. Quodsi vero ulcus non simplici vice evacuatur, tabes sequitur, quae neque ibi emanet, ubi intestina sunt corrupta.

In causis reliquis proceditur, ut prius in vomitu dictum est.

Fluxus coeliacus.

Quodsi per alvi deiectiones nullae faeces verae, sed cibi quidem resoluti, bile autem non permixti evacuantur, morbus *fluxus coeliacus* nuncupatur.

Creditum alias fuit, ad fluxum coeliacum semper deiectionem chymi esse necessariam, qui autem casus rarissime locum habet, licet observationes recentiores possibilitatem eius evincere videantur, quod per motum vasorum lacteorum antiperistalticum chymus egeri possit.

Causae huius deiectionis chymi sunt plerumque defectus aut qualitas bilis vitiosa, atque adeo obstructiones in hepate, porro obstructiones pancreatis et vasorum lacteorum ,ac denique nimia intestinorum irritabilitas. Aut rhabarbarina cum adstringentibus aromaticis prosunt, aut morbus tum plerumque est insanabilis.

Lienteria.

Quodsi cibi penitus sine omni mutatione deiiciuntur, morbus est *lienteria*.

Causae pariter plerumque sunt aut hepatis obstructiones, bilisque vitiosa, aut nimia intestinorum irritabilitas.

In priori casu rhabarbarina inserviunt, in posteriori nutrientia et roborantia. Ubi bilis adest

suffi-

sufficiens, intestinis vero mucus deest, aegri tantum cibos demulcentes adsumere iubentur. Ubi autem bilis deest, amara praebentur, quorum praecipua sunt quassia et lignum campechense.

Fluxus hepaticus.

Deiectio fluidi rubicundo colore tincti sic appellatur.

A diarrhoea consueta hic morbus in eo distinguitur, quod raro aut numquam cum eo dolor abdominis et tenesmus adsint, deiectionesque non frequenter, sed ad summum ter aut quater per diem contingant; a dysenteria per cursum suum chronicum et febris absentiam; atque a fluxibus haemorrhoidalibus in eo, quod fluidum sit homogeneum et tantum leviter rubro colore tinctum.

Aegri tempore obtinent speciem pallidam cachecticam, moriunturque tum tabe.

Fons humoris effluentis non semper est hepar, sed etiam saepe et plerumque in vasis mesentericis.

Causae huius rei sunt aut erosiones et resolutiones, aut etiam relaxationes in extremitatibus vasorum hepatis atque intestinorum. Et sanguis eo facilius in his circumstantiis penetrat, quo magis circulatio eius per congestiones est turbata.

Morbus est difficillimus ad sanandum, imprimis si is iam aliquantum radices egerit. Laxantia debilitant, nec iuvant. Missiones sanguinis propter cachexiam rarissime locum habent. Temperantia pariter sunt inepta, quum aegri magis sint frigiduli, quam calidi, pulsumque habeant parvum. Quodsi evacuationes coërcentur, plerumque anxietates oriuntur, aliaque symptomata adhuc peiora. Omnia, quae suscipi queunt, sunt, ut congestiones sangui-

nis impediamus, quod per emollientia atque antispasmodica, et per hirudines atque scarificationes moliri debemus.

Morbus niger.

Morbus quoque *fluxus spleneticus* salutatur, quia fuit creditum, humores hoc in morbo deiectos nigros et foetidos semper e liene venire. Sed saepe est tantum sordium biliosarum deiectio, ubi bilis per actionem systematis nervosi peculiarem atrum adsumsit colorem.

Plerumque etiam tales per vomitum egeruntur sordes nigrae, atque hinc morbus pro specie quadam cholerae haberi posset. Distinguitur autem ab ea in eo, quod is non uti cholera epidemice, atque in corporibus cholericis, sed tantum sporadice atque in temperamentis melancholicis, atque per animi pathemata lenta adfectis occurrit.

Nonnumquam materia egesta revera sanguis corruptus esse videtur, quod e sequentibus rationibus redditur verosimile: 1) Morbus nonnumquam post haemorrhagias in primis viis consequitur. 2) Subinde oritur in habitu humorum scorbutico. 3) Nonnumquam contingit, ut uno eodemque tempore excrementa consueta cum hac deiectione atra alternent. 4) Saepe verus etiam prodit sanguis.

Morbus hoc in casu est indolis acutae, et habet dies criticos.

Id proinde in curatione est considerandum, utrum morbus similitudine cum dysenteria gaudeat, aut utrum e resolutione sanguinis scorbutica, aut e viscido et stagnante muco bilioso ortus fuerit, aut denique sequela congestionum sit haemorrhoidalium.

Nullo

Nullo in casu excretio immediate est tollenda. Ubi morbus est indolis acutae, proceditur ut in dysenteria. Ubi qualitas humorum adest scorbutica, acidum vitrioli iuvat, atque in bile atra pulpa tamarindorum cum rhabarbaro et tartaro tartarisato. Ubi vires deficiunt, membra vino fricantur, aegri serum lactis vinosum bibere iubentur, et sensim sensimque roborantia amara exhibentur, quem in finem Simarouba saepe maximam praestitit utilitatem.

DE VIARUM URINARIARUM MORBIS.

Dolores e calculis.

Collectio arenae concrementorumque calculosorum in omnibus corporis visceribus locum habere potest; ea autem praecipue oritur in vesicula fellea, in renibus et vesica urinaria. Hic tantum de doloribus e calculis in viis urinariis nobis est sermo.

Tres imprimis casus distinguendi veniunt:

1) *Arena*. In hominibus aetate provectis cum constitutionibus rheumaticis atque arthriticis saepe excretio arenae albido-rubicundae observatur, quae non tantum missionem urinae difficilem reddit, atque supprimit, sed etiam irritatione sua colicas, vomitum aliosque spasmos efficere potest. Observationes feruntur, hanc arenam numquam adesse, ubi veri adsunt calculi, et vice versa nullos calculos esse extimescendos, ubi haec arena invenitur. Haec arena quoque non in renibus, sed demum in ureteribus atque in vesica urinaria progenerari dicitur.

 2)

2) *Calculus renalis*. Praesentia calculi renalis colligitur e pressione et dolore in regione lumbari, quo facile inflammationes in renibus, et motus spastici per consensum producuntur. Stupor extremitatis inferioris lateris adfecti, et retractio testiculi in eodem latere simul observantur. Haec sane signa per se sunt aliquantum ambigua, sed certiores hac in re reddimur, si simul aliae horum symptomatum causae detegi non possunt.

Quodsi calculus renalis non est nimium magnus, saepe in ureteres, atque inde in vesicam urinariam depellitur. Hoc in transitu plus minusve vehementes dolores, spasmi, horror, vomitus, convulsiones oriuntur.

Quodsi calculi renales in vesica urinaria diu commorantur, atque urina multas particulas arenosas in se continet, per hoc calculus fit renalis, et hae particulae arenosae in eo subsident.

3) *Calculus vesicae urinariae*. Hic pariter spasmi nascuntur, et difficultas in mingendo, ubi mictus saepe repentissime interrumpitur, atque iterum eo levatur, si aegri pronos se flectunt, pedesque divaricant; plerumque quoque sedimentum muci in urina adest, quod a pure in eo discernitur, quod hoc non, quemadmodum illud, aquam albo colore tingat. Viri irritationem et pruritum in glande penis, et mulieres in urethra, gravitatemque in perinaeo sentiunt. Per catheterem tantum autem certiores fieri possumus, utrum calculus adsit, nec ne.

De causis calculi atque arenae non multum certi dicere licet. Dispositio ad hoc semper requiritur peculiaris, sine qua aliae causae numquam calculum producunt. Ubi autem dispositio adest, vina acida, usus casei frequens, vita existente sedentaria omnino calculi ortum promovent; hinc etiam frequentius in Helvetia et Gallia, quam in Germania observatur. Facile quoque calculus generatur, ubi forte corpora aliena in vesicam sunt delata, cui materia terrea in urina contenta facile adhaerescere potest.

Ceterum materia calculi renalis et vesicae urinariae eiusdem natura a materia arthritidis et calculorum bilis est diversa. Calculi vessiculae felleae multum materiae inflammabilis in se continent. Calculi vesicae urinariae magis indolis terreo-calcareae sunt. Materies arthritica est alba, mollis, aequalis et facile resolvi potest; calculi vesicae urinariae plerumque lamellosa quin immo subinde crystallisata forma gaudent.

In curatione duo respiciuntur fines; primo, ut irritatio ab arena et calculis producta tollatur, et secundo ut calculus ipse e corpore eliminetur.

Licet arena et calculus immediata irritationis causa sint, aegri tamen saepe quiete fruuntur, et symptomata saepissime per alias causas excitantur, e. gr. per vermes atque impuritates in primis viis, per animi pathemata, praecipue per iram, per congestiones sanguinis, in haemorrhagiis suppressis et consuetis.

Quum ex irritatione facile nasci queant inflammationes, inquirendum primum est, num adsit plethora, atque utrum haemorrhagiae impeditae et suppressae sint, an minus. Hoc in casu inserviunt

pro re nata missio sanguinis, evacuationes locales per hirudines aut scarificationes.

Hac plethora sublata, aut ea nulla praesente, adhibentur externe epithemata emollientia, atque interne propinantur antispasmodica cum demulcentibus. Simul investigatur, num aliud irritamentum, e. g. saburra biliosa adsit, quam contendimus per evacuationes lenes educere.

Quodsi dolores diu durant, nec adest inflammatio, plurimum per usum aëris fixi efficere licet, quo dolores saepe et mox sedantur, imprimis si adest mucus, qui stagnatione sua ex parte irritationem produxit. Vid. *Aër fixus*.

Secunda curationis pars respicit ad eductionem atque arenae et calculorum sublationem.

Ubi tantum adest arena, multum emolumenti a remediis lenibus diureticis, diaeta existente bona, exercitatione corporis sufficienti, perspirationeque promota expectare licet; ubi insimul materiae rheumaticae atque arthriticae forte in corpore haerentis ratio est habenda. Inserviunt proinde gummi guaiaci, sulphur antimonii, succus herbarum antiscorbuticarum recentium et remedia mercurialia. Inter diuretica pertinent uva ursi, baccae et lignum iuniperi, licet hic semper in eo momentum rei vertatur, ut exitus arenularum per diuretica lenia promoveatur, quem in finem adeo quodvis diureticum valet, taliaque eligi possunt, quae aegro minimum irritationis faciunt, et tamen mictionem promovent. Hanc arenam materia febris intermittentis in corpore delitescens quoque parere potest, ubi tum cortex chinae atque aër fixus insignem praestant utilitatem.

Calculos ipsos resolvere, semper adhuc est inter artis desiderata. Venditantur quidem felices

obser-

observationes cum sapone, aqua calcis vivae, testis ovorum combustis, aëre fixo, thermis carolinensibus, uva ursi aliisque medicamentis. Vel autem nullus adfuit calculus verus, sed tantum arenulae, aut pharmaca tantum per aliquod tempus profuere, aut ea etiam per usum nimis crebrum nocuere. Nihil itaque, quam operatio sola remanet, quae vero etiam ipsa tantum in calculis vesicae locum habet, quamquam non desint casus, quod in calculo renum tumor extrinsecus increverit, e cuius apertura calculus eximi potuit.

Mictio impedita.

Tres huius mali species distinguuntur, maximam partem gradu inter se discrepantes:

1) *Dysuria*. Quodsi urina non facile exonerari potest, nullae tamen amplius molestiae notabiles inde oriuntur, illud *dysuria* vocatur.

2) *Stranguria*. Quodsi urina tantum per stillicidium, et cum dolore emittitur, tunc *stranguria* salutatur.

3) *Ischuria*. Hic adsunt conatus mingendi acerbissimis doloribus stipati, nec tamen minimum urinae emittitur, ubi simul vesica turgescit, sensum gravitatis in abdomine, et saepe tumorem in ossibus pubis producit.

Causae aut in viis ipsis urinariis continentur, aut per consensum agunt. Praecipuae earum sunt:

1) Inflammatio renum, ureterum, vesicae atque urethrae.

2) Congestiones sanguinis ex haemorrhagiis suppressis et consuetis.

3) Calculi renales et vesicae.

4) Collectio muci, cui aut irritatio calculorum ansam praebet, aut quoque per dispositionem peculiarem, non secus ut in colica pituitosa, producitur.

5) Spasmi aut e causis parvis, debilitate hysterica praesenti, aut etiam e vermibus, sordibus in primis viis acribus, arenulis et calculis producti, eo facilius emissionem urinae supprimentes, si iam vitia topica in renibus adsint.

6) Intumescentia vesicularum seminalium, ulcera, indurationes atque excrescentiae carnosae in viis urinariis atque in prostata, quae omnia sequelae gonnorrhoearum perperam tractatarum esse possunt. Tumor vesicularum seminalium et prostatae saepe producitur, quum semen, eiaculandum, per spasmum retinetur.

7) Diuretica fortiora, usus e. gr. cantharidum incautus.

8) Potulenta aut minus recte fermentata, aut adhuc in fermentatione comprehensa.

9) Relaxatio et debilitas vesicae urinariae.

10) Pressio uteri in vesicam tempore graviditatis.

In inflammationibus methodus antiphlogistica prorsus observatur. Congestiones sanguinis contendimus per missionem sanguinis, per restitutionem haemorrhagiarum solitarum et per emollientia atque antiphlogistica tollere.

Ubi mucus adest, inquiritur, utrum is a calculis producatur, an vero e dispositione gignatur peculiari. In priori casu inservit aër fixus, in posteriori pharmaca roborantia atque adstringentia.

In

In spasmis ad irritationis causas respicitur, et simul emollientia atque antispasmodica adhibentur.

Ubi tumor vesicularum seminalium et prostatae causa est, (quod colligitur, si aeger dives sit seminis, atque eiaculatio eiusdem difficillime procedat, atque accessio post exonerationes pollutionesque suppressas consequatur), quaevis irritatio aegro adversus sexum sequiorem est evitanda, diaetaque tenuis servanda. Ad semen adunatum evacuandum, propinantur diuretica et demulcentia. Extra paroxysmos ad congestiones humorum versus partes genitales imminuendas, utiliter camphora adhiberi potest, uti etiam ab altera parte roborationis partium solidarum, sanationisque ulcerum aut relaxationum ratio est habenda.

In ulceribus, indurationibus et carnositatibus, raro aut numquam alia ratione, quam mechanice, hoc est, per candelas opitulari licet. In casibus etiam ipsis, ubi malum e causis venereis originem ducit, nihil mercurialia iuvant.

Ubi cantharides sunt causa, camphora in emulsionibus exhibita vires exserit specificas. Adhibentur praeterea, uti, ubi potus fermentati sunt causa, externe emollientia, atque interne demulcentia.

Ubi debilitas vesicae adest, inquirendum est, utrum haec debilitas e vitio systematis nervosi universali oriatur, an vero sit tantum localis, atque e retentione urinae forte nimium diuturna orta. In priori casu saepe per roborantia et diuretica succurrere licet; in posteriori natura ipsa opitulatur, aut morbus manet insanabilis.

In graviditatibus saepe obliquitas uteri est causa, ubi opera danda, ut ea secundum artis obstetriciae leges tollatur.

Quodsi

Quodsi adest ischuria perfecta, nec catheter applicari potest, periculumque imminet, paracentesis vesicae est refugium.

1) Vitium in renibus adesse potest, quo secretio urinae tota supprimitur, nec ullum adest molimen urinam mittendi, atque adeo nullus dolor nullaque signa collectionis urinae in vesicula adsunt. Hoc in casu tumores oedematosi facile nascuntur, morbusque raro est sanabilis, quia renes plerumque sunt destructi. Ea ischuria renalis vocatur. Similes sequelas vitia atque obstructiones ureterum exhibent.

2) In missione urinae sic satis commoda quoque collectio urinae praeternaturalis in vesica, extensioque eiusdem oriri, ischuriamque ut sequelam post se trahere potest. Hic sentitur tumor in abdomine, et verisimiliter vesica fit scirrhosa atque insensibilis, propterea etiam nullus adest dolor. Curatio hic tantum palliativa per catheterem habet locum.

Mictus cruentus.

Quodsi cum urina sanguis exoneratur, morbus vocatur *mictus cruentus*. Solum sanguinis stillicidium ex urethra e congestionibus haemorrhoidalibus oriri potest, quod tum *haemorrhois penis* salutatur. In gonorrhoea venerea, evacuationeque seminis nimia sanguis quoque prodire potest, quod pariter mictus cruentus non vocatur.

Ceterum plerumque hic morbus dysuria est stipatus, ex iisdem nascitur causis, similique tractatur ratione.

Impotentia urinam apud se retinendi ita vocatur.

Causa illius aut in vesica ipsa, aut in eiusdem sphinctere est sita.

Vesica nimium irritabilis esse potest, quodsi ea est inflammata, aut nimia ciborum acrium copia, remediaque diuretica sunt adsumpta. Ea etiam, ut in graviditatibus, tantopere premi potest, ut sphincter resistere nequeat.

Sphincter ipse debilitatus atque paralyticus esse potest, aut e causis universalibus, aut e mora calculi diuturna, cicatriceque post lithotomiam nimium callosa, a retentioneque urinae nimium diuturna.

Ubi irritabilitas vesicae est nimia, emollientia et demulcentia adhibentur. In debilitate cum roborantibus, adstringentibus et diureticis periculum facere licet, quae aut cito aut numquam iuvant.

Diabetes.

Quodsi praeternaturaliter magna urinae copia exoneratur, atque ex ea tabes nascitur, morbus *diabetes* nuncupatur, qui ceterum longe rarissime occurrit.

Dantur casus, ubi urina quidem non nimium copiosa emingitur, sed qualitatis est praeternaturalis; ita e. gr. potulenta adsumpta nonnumquam sine mutatione deiiciuntur. Auctores hunc morbum *diabetem spurium* appellare solent.

Quaedam *diabetis chylosi* species quoque datur, ubi nimirum chylus per vasa lymphatica immediate in vesicam defertur. Plerumque urina est odoris et saporis expers, in calore minime coagulatur, atque

adeo

adeo non est lympha, ex illa autem omnino substantia saccharata secerni potest, et per fermentationem illa fit acida; est ea proinde verosimiliter productum chyli proximum, et sequela vis assimilationis deficientis. Utplurimum obstructiones pertinaces, atque ulcera clausa, debilitas cutis et systematis lymphatici, et generatim omnes causae morborum tabidorum, hic etiam sunt causa.

Agitur proinde secundum indicationes diversas, eodem plane pacto, ut superius in morbis tabidis est dictum. Ratio medendi autem utplurimum est irrita, quoniam constitui nequit, utrum vitium in instrumentis urinae secretoriis, an vero in prava qualitate universi systematis lymphatici consistat, quod posterius interim verosimillimum esse videtur, quia saepe multo maior copia urinae exoneratur, quam fluida adsumpta fuere, quare resorptio cutanea nimium magna esse debuit. In priori casu interim cortex chinae et balnea frigida, ut in posteriori tinctura cantharidum, ad relaxationem vasorum tollendam, proficua esse possunt.

DE MORBIS PARTIUM GENITALIUM.

Gonorrhoea benigna et fluor albus.

Effluxus seminis aut muci ex urethra non e causis venereis ortus appellatur *gonorrhoea benigna*. Quodsi effluxus non per stillicidum, sed simul et semel contingit, *pollutio* salutatur.

In sexu sequiori hic morbus *leucorrhoea* seu *fluor albus* appellatur.

Ubi humor per stillicidium egeritur, potius mucum dilutum, quam semen suspicari licet; uti

in mulieribus mucus plerumque tantum e glandulis vaginae egreditur, etiamsi non desint casus, ubi mucus ex utero veniat, qui hoc in casu plerumque est scirrhosus.

Effluxus nonnumquam est acris, flavus et pureformis, nec est productum suppurationis aut acrimoniae venereae, quod e circumstantiis praegressis diiudicari potest.

Quoque nonnumquam talis humor inter glandem penis et praeputium se prodit, qui pariter non venereae est originis.

Effluxus huiusmodi est sequela congestionum vehementium versus partes genitales, et debilitatis singularis. Acrimonia rheumatica saepe quoque est eiusdem causa.

In priori casu temperantia tam physica, quam moralia iuvant, atque in posteriori balnea frigida et roborantia austera, cum diaeta accurata nec nimium nutrienti. Congestionibus e glandulis obstructis ortis resolventia exhibentur efficacia, e. gr. sulphur antimonii, gummi ammoniacum, et guaiacum et similia.

In viris eiaculatio seminis per easdem causas impediri potest, quae deiectionem urinae morantur, ubique proinde idem suscipitur.

Satyriasis et Priapismus.

Erectio penis praeternaturalis cum voluptatis sensu vocatur *satyriasis*, ubi vero sensatio voluptuosa abest, aut potius dolor adest, *priapismus* nuncupatur.

Datur priapismus periculosissimus indolis acutae, aegros plerumque intra septem dies trucidans, apud nos autem quam rarissime occurrens.

Causae satyriaseos et priapismi apud nos occurrentis sunt consuetissimae:

1) Urina acris noctu, aut ex aliis causis adunata.

2) Calculi renales et vesicae per irritationem agentes.

3) Sensibilitas systematis nervosi singularis. Hic morbus ita saepe in melancholicis, et tanquam symptoma hydrophobiae observatur.

4) Acrimonia humorum peculiaris. In scorbuto et scabie vehementi hic casus non est insolitus.

5) Inflammatio in urethra, uti hoc e. gr. in gonorrhoea venerea saepe obtinet.

Nitimur has causas secundum regulas saepius iam indicatas tollere.

Camphora hic nonnumquam vires exserit specificas.

Nymphomania.

Salacitas mulierum singularis, quae, nisi illi satisfiat, in deliria et convulsiones degenerare potest, vocatur *nymphomania*, *metromania* seu *furor uterinus*.

Semper hic causa est aut congestio sanguinis versus partes genitales vehemens, aut acrimonia humorum singularis, aut sensibilitas systematis nervosi peculiaris, cui modo iam indicato, et pro re nata est occurrendum.

Quodsi partes genitales sunt turgidae, cataplasmata e daucis rasis atque aqua frigida prosunt.

Hic etiam camphora aut per se, aut cum refrigerantibus, aliisque pharmacis necessariis utiliter misceri atque adhiberi potest.

Ex-

Excrescentiae uterinae.

Auctores excrescentias uterinas *in molam* et *polypum* distinguunt. Mola cum utero per vasa est connexa, atque aut e humoribus extravasatis, aut ex ovulis intereuntibus formari potest, quo in posteriori casu illae conceptus spurii vocantur, cuiusmodi, secundum observationes, etiam in virginibus ipsis locum habere possunt. Polypus cum utero unam eandemque substantiam constituere, et tantum productio illius esse dicitur.

Molae sic satis frequenter occurrunt, et saepe haemorrhagias pertinaces et vehementes excitant. Haud raro etiam speciebus partus dolorum ansam praebent, per quos illae quoque saepe extruduntur. Ubi natura hoc non efficit, auxilium chirurgicum subvenire debet, si eas alioquin attingere licet.

Uterus scirrhosus.

Uterus scirrhosus saepe est fluoris albi benigni, haemorrhagiae diuturnae causa, et plerumque spasmis universalibus est stipatus.

Quodsi morbus fastigium quoddam attigit, curatio fieri nequit, atque aut ulcera cancrosa aut tabes oriuntur.

In morbi initio, quod vero rarissime observatur, nonnumquam per cicutam et mercurialia aliquid efficere licet, quoniam is semper fere tantum ex acrimonia venerea et scrophulosa nascitur.

Spasmi hoc in morbo occurrentes cum malo hysterico facile permutari queunt, a quo vero illi, tam quoad causas, quam quoad curationem plurimum differunt, ut etiam generatim non verosimile

 videtur,

videtur, hos spasmos rationem sufficientem tantum in uteri vitio habere.

DE GRAVIDARUM MORBIS.

Symptomata systematis nervosi.

Systema nervosum saepe primo graviditatis mense ratione peculiari invaditur. Oritur nimirum nausea et vomitus sine omni errore diaetetico, et sine omni occasione ac causa manifesta. His subinde dolores ventris, capitis et dentium adsociantur. Et postremo appetitus omnino singularis rerum insolitarum observatur.

In omnia haec symptomata ars se immiscere non debet, quia illa facile et sine detrimento transeunt, nec facile tolli queunt. Vomitus saepe est maxime salutaris, viscera purgat, et puerperium facile promittit. Dolores sunt transeuntes, atque opium hic maxime noxium foret. Appetitui nitimur, quantum fieri potest, satisfacere. Ubi vero nec hoc contingere potest, sequelae admodum noxiae non sunt extimescendae.

Plethora.

Quoniam fluxus menstruus cum initio graviditatis cessat, neque tamen omnis sanguis, alias effluens, in nutritionem infantis converti queat, plethora plerumque mense secundo aut tertio comparet, ubi natura saepe per haemorrhagiam narium sibi opitulatur, nonnumquam autem etiam dolores capitis vehementes et congestiones in alias partes producuntur. Ubi hoc observatur, ad missionem sanguinis progredimur, posthabita regula practica:

in medio demum graviditatis tempore sanguinem esse mittendum. Missiones sanguinis tamen in pede libenter evitamus, libentiusque in brachio administramus. Contendimus etiam articulum temporis observare, quo alias fluxus menstruus adesse solebat, praesertim si abortus sit extimescendus. Nisi interim congestiones sunt magnae, et gravida est primipara, aut iam saepius feliciter peperit, opera est danda, ut cum temperantibus atque antispasmodicis contenti esse possimus, neque vires inutiliter debilitemus. Natura fluxum menstruum non suppromeret, quodsi sanguine tam facile carere posset.

Quodsi vero iam abortus praegressi fuerint, gravida missionis sanguinis sit admodum adsueta, congestiones versus pectus propter constitutionem aegrotae debilem aliquantum sint extimescendae, et gravida alias sit robusta, non omnino missio sanguinis, indicationibus plethorae praesentibus, est negligenda.

Obstructio alvi et dysuria.

Utraque symptomata e pressione uteri extensi in intestina et vesicam urinariam oriuntur.

Obstructio alvi collectioni impuritatum, quae post partum noxias sequelas post se trahere possunt, occasionem potest praebere, quare enitendum est, ut alvus per motum corporis, clysteres, et laxantia lenia semper aperta servetur, tanto etiam magis, quum inde etiam facile spasmi nasci possint, qui dispositione praesente facile abortui ansam praebent, aut saltem ad illum contribuere possunt.

Dysuria oritur saepe e situ uteri obliquo, ubi manus obstetricatoria os uteri rursus in situm re-

ducere debet. Os uteri plerumque tum adversus ossa pubis versum est, ac pressione proinde versus posteriora opus est.

Oedema pedum atque anasarca.

Collectio humorum in tela cellulosa nasci potest in graviditate partim e pressione mechanica in vasa, partim etiam e debilitate, quamvis graviditatem comitante, quod symptomata superius indigitata, in graviditatis initio confirmant.

In utroque casu raro illae sequelam post se trahunt, et per partum tolluntur, ita ut illarum gratia nihil sit suscipiendum.

Quodsi autem in graviditatibus hydrops e suis causis propriis et consuetis oriatur, status est periculosior; facile tum infans in utero materno moritur, aut per abortum exturbatur, et nisi hic omnia sponte et feliciter procedant, facile gravida ita viribus exhauriri poterit, ut vita eius in periculo versetur.

Hydatides.

Ingens nonnumquam e gravidis copia aquae exoneratur, ita ut quis seduci potest ad credendum, membranas secundinarum esse disruptas, et fore, ut abortus consequatur. Attamen saepe hoc non contingit. Quare autumare licet, hydatides hoc in casu adfuisse, quae nunc per augmentum foetus disrumpuntur. Nisi proinde hoc in casu alia abortus imminentis signa adsint, nihil etiam est suscipiendum, sed quiete, quae sequentur, sunt expectanda.

In variis gravidis manet fluxus menstruus fere ad finem graviditatis sine intermissione, in multis tantum usque ad tempus medium, atque in aliis tantum per menses priores. Fieri etiam potest, ut is, ubi iam emanserat, tamen durante graviditate semel redeat.

Quodsi hoc in casu ultimo in nullam occasionem externam, aut causam internam morbosam culpa transferri queat, gravida sit admodum plethorica, primipara, aut saltem abortum numquam passa fuerit, non est quod timeatur.

Quodsi vero haemorrhagia oriatur, quae secundum computum temporis pro fluxu menstruo haberi nequeat, quae laxitate mammarum est stipata, et cui manifestae in oculosque incurrentes causae occasionem praebuere, aut in muliere valetudinaria ad spasmos abortumque proclivi occurrat, casus eo magis attentionem meretur, quo propius tempus partus est.

Hoc in casu anquiritur, quid congestioni sanguinis versus uterum occasionem praebere potuerit, annon violentia externa in culpa sit. In omni casu respicitur, num vera adsit plethora, atque in eo casu pertunditur vena, temperantia praebentur, cataplasmata emollientia ventri applicanda ordinantur, et quies commendatur.

Quodsi sordes in primis viis et flatus sint spasmorum causa, alvus leniter pulpa tamarindorum et manna laxatur, et per clysteres promovetur. Quodsi acrimonia et resolutio humorum corporis sit causa, aegrum acidum vitrioli attenuatum bibere iubemus. Et si soli adsint spasmi hysterici, tantillum opii iuxta emollientia et demulcentia exhibetur.

 Quam-

Quamprimum causae irritantes sunt sublatae, roborandi symptomatumque futurorum evitandorum causa aliquantum corticis peruviani exhibetur, ubi vero attendendum est, ne is alvum adstringat, quo in casu potius cortice cascarillae uti debemus.

Solutio placentae evenit plerumque a violentia externa. Placenta quoque subinde collo uteri connexa est, et solvitur in eiusdem dilatatione. In utroque casu nihil in effluxu sanguinis magno quam partus artificialis relinquitur, qui non nimis diu est auferendus, imprimis si motus spastici simul adsunt.

Abortus.

Quodsi haemorrhagia est nimia et diuturna, nec per remedia indicata tolli potest, verendum est, ne placenta sit soluta, atque hoc in casu abortus sequitur, nisi ante contendimus foetum ex utero extrahere.

Quodsi haemorrhagia tamdiu durat, dum alias fluxus menstruus adesse soleret, pariter abortus est extimescendus.

Solae congestiones versus uterum fortes quoque, uti violentia externa, abortum producere possunt, non praegressis haemorrhagiis diuturnis.

Uterus quoque per laesiones praegressas, abortusque frequentiores ita dispositus esse potest, ut sub certo gradu extensionis eius semper consequatur abortus, causis tamen aliis minime praecedentibus.

Denique quoque alii morbi, ut febres, colicae vehementes, convulsiones, et generatim tales, qui irritant et debilitant, causa abortus esse possunt.

In

In omnibus his casibus agit medicus secundum duas regulas: Primo, ubi incerti sumus, placentam esse solutam, ubi causae manifestae se offerunt, de quibus speratur, eas superari posse, ubi non iam abortus frequentiores praecesserunt, conamur per missiones sanguinis, temperantia antispasmodica, evacuantia lenia, atque emollientia externa congestiones versus uterum tollere, et foetum conservare.

Quodsi vero haemorrhagia sit nimis vehemens, nec coërceri possit, si membrana decidua simul deiiciatur, si infans iam se moverit, et nunc nullus motus amplius animadvertatur, si simul dolor lumborum vehemens, et sensus gravitatis in pelvi percipiatur, foetusque subito descendat; si facies pallescat, mammae flaccescant, et si frequentiores compareant horrores, non tum gravida per missiones sanguinis atque medicamenta ulterius est enervanda, eo minus committendum est, ut haemorrhagia fiat nimia, sed providendum est de iis, quae ad extractionem foetus artificialem pertinent, imprimis si iam membranis ruptis liquores proiecti fuerint.

Quamdiu vero nulla adest haemorrhagia, nec liquores eruperunt, praestat, propulsionem foetus, etiam ubi credibile videtur, infantem esse mortuum, a natura expectare; quia tum, si uterus ultro ad contractionem proclivis est, omnia facilius procedunt, nec tam facile haemorrhagia fuerit extimescenda.

Post abortum puerpera tractatur, ut proxime hic in morbis puerperarum indicabitur.

Complicatio graviditatis cum aliis morbis.

Difficulter hic regulae universales praescribi queunt. Regula sane est semper: magis vitae matris, quam foetus rationem esse habendam. Sed adesse possunt circumstantiae, necessitatem nobis imponentes, ubi magis ad conservationem foetus, quam matris erit respiciendum.

Id saltem certum est, nisi alias medicamenta nimium irritantia et debilitantia adhibeantur, raro inde effectus noxios in foetum redundare posse. Ipsa etiam emetica, indicationibus necessariis praesentibus, cautioneque sufficienti adhibita, tuto exhiberi possunt. Multae gravidae salivationem perpessae fuerunt, et tamen foetus vegetos pepererunt. Hic est casus, ubi medicus specimina iudicii sui practici exhibere queat, quod quidem sane corrigi atque augeri, addisci autem non potest.

DE MORBIS PARTURIENTIUM, LACTANTIUM ET PUERPERARUM.

Dolores spurii.

Quaevis irritatio, seu ea nascatur e causis sufficientibus, seu e debilitate atque sensibilitate peculiari, *doloribus spuriis* ansam praebere potest, quibus gravida aut nimium exhauritur viribus, aut partus nimium maturatur.

Hae causae irritantes sunt:

1) Plethora et congestiones ex illa oriundae.
2) Sordes biliosae acres et vermes in primis viis.

3) Debilitas singularis, aut indolis hystericae, aut post infirmitates praegressas relicta.

Dolores hi spurii a veris in eo distinguuntur, quod illi magis e spasmis intestinorum consistant atque in uterum quidem agant, sed aperturam illius magis contrahant, quam dilatent.

Ubi vires sunt integrae, veraque adest plethora, per missionem sanguinis non tantum hi dolores atroces tolli, sed etiam partus allevari, ac multis sequelis noxiis intercedi possunt. Necesse autem est, ut hoc exploratum sit, quia alias vires inutiliter atteruntur, et per hoc plane partui difficili, aut sequelis nimium noxiis occasio datur.

Ubi impuritates in primis viis adsunt, et colicam gignunt, laxantia lenia mannata inserviunt; sed ubi vermes et nimia saburrae copia adest, non ibi tentandum per evacuantia omnia cogere velle, quia hoc nunc nimium debilitaret. Enitendum proinde est, ut irritabilitas per cataplasmata emollientia et clysteres insimul minuatur.

Spasmi hysterici, minime per causas manifestas producti, facile per opium domari possunt.

In viribus exhaustis alimenta nutrientia, atque decoctum corticis peruviani praebentur.

Partus difficilis.

Causae partum remorantes sunt aut tales, quae spasmum in orificio uteri producunt, atque adeo omnes illae, quas nos proxime ut causas dolorum spuriorum adtulimus; aut adest defectus virium ad partum requisitarum; aut vitia uteri topica adsunt, aut foetus praeternaturali gaudet situ.

Per missionem sanguinis, plethora vera praesenti, saepe partum quam maxime levari et promoveri posse, imprimis si ea in pede instituatur,

res per experientiam est stabilita. Sed necesse quoque est, ut casus hic admodum obtineat, ut vires per plethoram sint suppressae. Ubi enim vires revera desunt, fieri nequit, quin missio sanguinis longe sit periculosissima.

Sordes biliosas causam partus difficilis esse posse, inde colligere licet, quoniam vomitus spontaneus atque enema, partu imminente, felicissimo stipentur successu.

Ubi proinde has impuritates suspicari licet, non nocebit laxans exhibere, quod ad spasmos praecavendos ac leniendos, imprimis si partus statim immineat, nec illud sufficientes exseruerit vires, clystere promoveri potest.

Quodsi sapor amarus manifestus linguaque impura adessent, nihil est dubitandum emeticum exhibere, quum nobis natura ipsa hic tam luculento praeeat nutu.

Debilitate praesenti, laudanum liquidum Sydenhami aqua quadam aromatica permixtum magnae est utilitatis. Tollit spasmos, roborat vires, atque agit specifice in uterum.

Ad remedia revera pellentia adhibenda rarissime adest ratio. In periculum venimus, haemorrhagiam debilitantem excitandi. Plerumque etiam laudanum sufficit, si illud in loco exhibeatur adaequato.

Dantur casus, ubi partes irritabilitate destituuntur, atque adeo utero contractibilitas sufficiens deest. Quo in casu epithemata ex aqua frigida praestantis subinde sunt utilitatis.

Ruptura uteri, quae per dolores vehementes et perpetuos post praegressum convulsivum motum foetus, per maiorem abdominis extensionem et per orificium uteri rursus contrahens se prodit, est

letalis.

letalis. Ad foetum conservandum hic tantum sectio caesarea superest.

Dolores post partum.

Dolores post partum raro in mulieribus, primo partu, atque alias valetudine vegeta fruentibus, excitantur. Saepe quoque ad fluxus lochiorum promovendos inserviunt. Quodsi vero illi sunt nimium vehementes, nostrum est, opitulari.

Dolores post partum saepe ab inepta et praematura placentae solutione oriuntur. In plurimis casibus bonum est, deiectionem placentae naturae relinquere.

Mox partu peracto in eo studium ponimus, ut abdomen puerperae deligetur. Quod vero non semel et simul nimium vehementer fieri debet, sed ligaturam praestat omni quadrihorio aut spatio sex horarum arctius adstringere.

Quodsi deinde dolores post partum tam vehementes sunt, ut periculum inde sit extimescendum, exploratur, num usquam irritatio adsit.

Quodsi forte fluxus lochiorum non satis recte procedere velit, atque impuritates adfuerint, tinctura rhabarbari aquosa cum laudano permixta, epithemata ac enemata emollientia inserviunt.

Quodsi vero fluxus lochiorum simul est nimis vehemens, constitutio aegrotae est firma, atque iam lac in mammis percipitur, missio sanguinis est summe necessaria, ad inflammationem praevertendam.

Nitrum cum decocto avenaceo ad bibendum simul ut temperans praebetur.

Quodsi sola irritabilitas praeternaturalis est causa, aut laudanum, aut solum opium sufficit. Illud, ubi fluxus lochiorum non nimium vehementes

tes sunt, hoc, ubi lochia sufficienter aut nimis large fluunt.

Quodsi per solutionem placentae violentam uterus est laesus, contendimus, inflammationem per remedia antiphlogistica praecavere.

Fluxus lochiorum.

Lochia nonnumquam per febrem lacteam turbantur. Quodsi vero hoc non diu, sed tantum forte duodecim aut viginti quatuor horas durat, nihil inde detrimenti, quia illa post lac collectum et febrem cessantem redeunt.

Quoque bonum est, si illa generatim in mulieribus, quae ipsae lactaturae sunt, non nimium fluant, quoniam alias vires valdopere attererentur.

Quodsi vero ea subito cessant, congestionesque in alia loca observantur, res maximi est momenti, ut restitutionis illorum ratio habeatur.

Inquiritur itaque in causas. Ubi proclivitas ad inflammationem intestinorum aut uteri est pertimescenda, continuo vena in pede est secanda, et, si fieri possit, hirudines ad labia vulvae applicandae. Pediluvia tepida et balnea vaporosa simul ordinantur, et nitrum in decocto avenaceo, vel aqua cocta ad potandum exhibetur. Abdomen simul fovetur, aut illi unguentum emolliens infricatur.

Quodsi soli spasmi sunt causa, rursus exploratur, utrum hi indolis sint hystericae, an vero causae manifestae detegi queant. In priori casu inservit opium; atque in posteriori, si saburra in primis viis adest, decoctum rhabarbari in connubio laudani optimum habet effectum.

Ubi magis adest relaxatio, quam pronitas ad inflammationem, neque etiam ullae congestiones in

mammas

mammas sunt pertimescendae, aër fixus quoque utiliter adhiberi potest, et quidem ita, ut solutioni salis lixiviosi massa pilularum balsamicarum admisceatur, quo effectus aëris fixi versus inferiora determinatur.

Fluxus lochiorum quoque in excessu peccare, et non tantum secretionem lactis supprimere, sed etiam debilitati hystericae, hydropi et phthisi uterinae ansam praebere potest.

Causae fluxus lochiorum nimii sunt:

1) Quodsi partus est praecipitatus, antequam uterus contractilitatem suam requisitam haberet, et iam post partum non satis se contrahat.

2) Scirrhi in utero, qui contractionem impediunt.

3) Quodsi placenta iusto citius est soluta, quoque congestionem sanguinis ad uterum produxit.

4) Resolutio sanguinis scorbutica.

5) Saburra biliosa, quae durante graviditate in sanguine se contraxit.

6) Spasmi hysterici, congestionibus ad uterum occasionem praebentes.

7) Plethora.

8) Et postremo nimia debilitas et relaxatio partium.

Ubi contractilitas deficit, epithemata atque iniectiones ex aqua frigida iuvant. Simul respicitur, num plethora adsit, annon mulier lactatura sit, quo in casu missio sanguinis in brachio est proficua.

Quodsi hoc non sufficit, et fluxus est nimius, adstringentia interna propinari possunt, quem in finem oleum vitrioli attenuatum et cum spiritu vini

per-

permixtum, aut etiam alumen sunt convenientiſsima; quod etiam locum habet, ubi sanguis nimis est tenuis et acris. Debilitate et relaxatione praesenti interne decoctum corticis chinae propinatur, atque externe epithemata frigida, frictiones extremitatum cum vino aut aquis aromaticis in auxilium adhibentur.

In saburra biliosa primum solventia exhibentur, et tum, si sordes turgescunt, uterusque ita iam se contraxit, ut nullus prolapsus sit extimescendus, emeticum, quo iam saepe solo fluxus temperatur. Ad laxandum tum rhabarbarum non est conveniens, sed cremor tartari et pulpa tamarindorum.

Ubique in his casibus, ubi non debilitas, nec exhaustio virium est causa, regimen frigidiusculum et diaeta tenuis sunt servanda.

Secretio lactis.

Plerumque die tertio post partum oritur febricula a 18 ad 24 horas, nonnumquam vero etiam aliquot dies perdurans, qua plerumque durante fluxus lochiorum est interruptus.

Quodsi lac durante hac febre in mammis colligitur, lochiaque in eadem ratione redeunt, collectio lactis ut crisis febris est consideranda, hinc etiam febris *febris lactea* vocatur. Atque hoc in casu otiosi manemus.

Quodsi vero cum febre lac non colligitur, febris perseverat, lochia non redeunt, febris puerperarum non longe abest, de qua inferius.

Nonnumquam lac sine omni febre in mammis colligitur, aut illud iam ante partum adfuit.

Subinde neque lac, neque febris comparent, nec aliud ullum symptoma. Nisi huius rei culpa in

defectu

defectu alimentorum sit quaerenda, qui potu largo lactis cum floribus sambuci cocti aliisque cibis nutrientibus compensari potest, nihil amplius faciendum restat, quam ut de nutrice alia quaerenda simus solliciti.

Nonnumquam fluxus lochiorum iusto largior est causa, quod lac non secernatur, quo in casu agitur, ut iam superius docuimus.

Nimium lactis quoque in mammas irruere potest, ita ut facile nodi atque indurationes nascantur. Hi nodi quoque produci possunt, si colostrum non satis mature fuerit exsuctum. Diaeta tenuis, potus aquae coctae nitro impraegnatae frequens, atque epithemata resolventia saepe per se iuvant. Nisi hoc sufficiat, externe camphora, atque emplastrum de ammoniaco cum mercurio, atque interne laxantia antiphlogistica in auxilium adhibentur.

Idem quoque plane suscipitur, quodsi lac in mammis collectum est, nec puerperae lactare velint.

Generatim non est consultum, ut mulieres constitutionis hystericae, scrophulosae, et scorbuticae, aut temperamenti valde iracundi lactent, tanto etiam minus, ubi minima suspicio miasmatis venerei locum habet. Mulieres quoque plerumque sunt pro nutricibus ineptae, quae insimul fluxum menstruum retinent. Necesse etiam est, ut lac nec nimis sit pingue, nec nimis tenue. Colore gaudere debet non lividulo, sed candido, guttulae autem singulae pellucidae esse debent.

Quodsi mater aut nutrix non satis sunt sanae, nec temperamento gaudent bono, satius semper est, infantes decocto avenaceo tenui cum aliquanto lactis permixto tepideque exhibito alere, imprimis si hoc in negotio caute procedatur, et potius in

defectu,

defectu, quam excessu error in alendo infante committatur.

In lacte retropulso respiciendum est: 1) ut minus lactis secernatur. 2) Ut iam secretum atque resorptum non stagnet, sed educatur. Utrumque fit per diaetam tenuem, salia media leniter aperientia, atque usum camphorae externum atque internum.

Metastases lactis.

In puerperis humorum collectiones inveniuntur, qui constitutione lacti simili gaudent, atque igitur a multis medicis omni iure pro metastasibus lactis existimantur.

Quidam medici hoc e rationibus sequentibus negant, dicunt:

1) Hanc collectionem humorum lacti similium nihil aliud esse, quam lympham pureformem, quae est inflammationis sequela, atque e partibus inflammatis exsudat, uti hoc in multis inflammationibus est casus, et tales collectiones quoque in viris inveniuntur.

Ad hoc respondeo:

a) Non semper in talibus casibus, ubi tales collectiones fiunt, inflammatio antecedit, sed subito quodam loco talis metastasis sine multis praegressis doloribus oritur.

b) Haec humorum metastasis numquam cum inflammatione gaudet proportione. Saepe pauca aut nulla eiusdem vestigia observantur, saepe ea est tantum sequela humorum acre redditorum, et saepe inflammatio vehementissima sine tali metastasi adest.

c) Hae metastases fere semper cum defectu lactis in mammis sunt coniunctae, atque ubi

ubi hoc non est, nihil ulterius probat, quam redundantiam humorum lacti similium magnam.

d) Quoque in viris subinde lac in mammis est secretum, et sic quoque fieri potest, extra lectum puerperarum humores lacteos se colligere et loco quodam metastatice deiicere posse. Utrique casus ad exceptiones pertinent. In regula inflammationes talibus collectionibus non sunt stipatae. Quid? quod in puerperis inflammationes intestinorum sine omni vestigio talium humorum lacti similium inveniuntur.

2) Lac esse humorem blandum atque eiusdem resorptionem nullo modo noxiam esse posse.

Responsio:

a) Resorptio lactis sani modica quoque est innoxia; hoc nihil contra nos probat.

b) Resorptio autem nimia et subitanea omnino tales metastases efficere potest.

c) Lac per causas irritantes admodum acre fieri potest. Eaedem causae, quae depositionem efficiunt, quoque simul lac acre reddunt, e. gr. animi pathemata.

3) Metastases oriuntur saepe prius, quam lac in mammis adfuit, et sunt saepe quoque nimis magnae, quam quod solummodo e lacte in mammis contento oriri potuissent.

Qua ex re nihil ulterius concludere possemus, quam quod lac iam ante eiusdem introitum in mammas adfuisse debeat, atque hoc revera quoque est longe verisimillimum. Qua de causa in febre lactea metastasis lactis in mammis est critica.

Quum igitur hi humores collecti maxima similitudine cum lacte corrupto gaudent, quum hae collectiones cum liquore in mammis contento nexum habent, quum eae prorsus metastatica ratione fiunt, quum eae saepe sine omni praegressa inflammatione oriuntur, quum in regula inflammationes extra puerperarum lectum non tales collectiones ad sequelam habent, id gaudet summo verisimilitudinis gradu, quod metastases sint lacteae.

Ceterum iam *Hyppocrates* metastases lacteas in medium protulit. Inter recentiores primus est *Levret*, qui eas exactius observavit. *Switenius* sententiae illius est secutus. Postea *Puzos* hac in re summam meretur attentionem, et mihi descriptio febris puerperarum magis accurata remanet.

Quinto plerumque mense revolutio in mammis contingit, ita ut secretio lactis nonnumquam iam incipiant, ubi tum etiam metastases oriri possunt. Quidam adserunt, se observasse, huiusmodi metastases sero admodum et post aliquot demum annos contingere posse. Sed hic metastasis iam tum contigisse videtur, quum adhuc lac in organis eiusdem secretoriis aderat, quae vero nunc demum in conspectum prodit. In muliere defuncta, quae uno anno ante mortem suam in puerperio lac amiserat, et cum eo quoque rationis usum, inveni suppurationem in cerebro, quae mihi quam verosimillime sequela metastaseos olim factae esse videbatur. Casus quoque mihi occurrit, ubi huiusmodi metastasis post duos demum annos per uterum viam sibi aperuerat.

Periodus metastasium lactearum plerumque in priores menses post partum incidit. Eae sunt, uti dictum, ante partum rarae, atque ulterius, ac in ablactatione partim lac non magis tam superfluum

ad-

adesse videtur, partim loca, in quibus tales metastases fieri solent, dispositionem ad hoc amiserunt.

Excretiones et metastases praeternaturales nunc fiunt.

a) Per sudorem, inde saepe miliares;

b) per alvum et urinam;

c) per os, qua de re *Nucke* et *Puzos* exempla tradunt;

d) per umbilicum, sed hic fere metastasis in peritonaei duplicatura iam facta est;

e) per uterum, inde lochia alba;

f) in cerebro, inde melancholia et mania;

g) in pectore, inde angina pectoris;

h) in abdomine, inde febris puerperarum;

i) in pelvi; quodsi ea inter musculum psoam atque iliacum occurrit, de hinc ea per foramen ischiaticum in femora transit.

k) Inter musculos abdominales ab inguine usque ad os coccygis.

l) In extremitatibus.

Causae metastasium sunt:

1) Omnia, quae excretionem lactis in mammis contenti impediunt, ut: defectus papillarum, cicatrices, mammae nimis pingues, aut generatim abstinentia a succinatione.

2) Omnia, quae secretionem lactis in sanguine contenti impediunt, atque id corrumpunt, atque huc pertinent omnia irritamenta, uti: impuritates biliosae, vermes, refrigerium, febris, animi pathemata et quoque inflammationes, quae autem hic quoque tantum pro causis remotis sunt habendae.

In curatione igitur nitimur, primum omnes has causas auferre, et secundum metastases factas tollere.

Nonnumquam hae stagnationes per potus diluentes, diaphoreticos, sublationemque causarum irritantium discuti possunt. Haud raro autem in quandam suppurationis speciem transeunt, atque adhuc saepius tumores frigidos post se relinquunt, atque eo ipso motum partis adfectae impediunt. Atque haec differentia ab indole lactis stagnantis pendet. Refrigerium plerumque, humoribus alias sanis et mitibus existentibus, tumores frigidos doloris expertes parere solet, e contrario hic succus alias lenis per acrimoniam reliquorum humorum et per animi pathemata e vestigio ita corrumpi potest, ut fiat acris et foetidus, atque hoc in casu naturae maxime est conforme, ut metastases lactis tam corrupti exulcerationes quoque malignas producant.

Ubi proinde redundantia lactis, proclivitasque ad spasmos animadvertuntur, opera est danda, ut per laxantia lenia, potiones diluentes, diaetam parcam opitulemur. Idem suscipitur, ubi iam metastasis contigit.

Saepe hae metastases neque resolvi, neque in suppurationem mutari possunt, quod partim inde est, quoniam humor per telam cellulosam nimium est diffusus. Hoc in casu consultum est, humores extravasatos per fascias in unum locum cogere, ubi illi facilius inflammationem ad suppurationem necessariam producunt.

Quodsi itaque tumor fluctuatione gaudeat, ille est aperiendus, et humor depositus emittendus.

Nonnumquam eiusmodi tumores in vaginam aperiuntur, ubi per remedia refrigerantia et leniter evácuantia resorptio puris impedienda, et denique

sana-

sanatio partis exulceratae per corticem peruvianum est promovenda.

Quodsi postremo tumor magis durus et frigidus est, et tantum manum aut articulos genu invasit, efficacia in auxilium vocanda sunt resolventia. Emplastrum resolvens foetidum, emplastrum de ammoniaco cum mercurio, frictionesque mercuriales, utilem saepe hic praestant operam, etiamsi nonnumquam huiusmodi tumores sint longe pertinacissimi.

Febris puerperarum.

Puerperae variis febribus sunt obnoxiae, sed datur quaedam febris, quae proprie et peculiariter *febris puerperarum* appellatur, ad confusionemque evitandam ita est appellanda.

Quodsi febri cuidam dolores vagi et constantes in abdomine cum eiusdem intumescentia se adsociant, haec est illa febris, de qua hic agitur.

Haec febris puerperas secundo, tertio, quarto, quin etiam octavo atque nono die invadit. Nonnumquam sequitur dolor post primam accessionem aliquot horis, nonnumquam autem motus febriles per aliquot dies durare possunt, antequam dolor in abdomine superaccederet; quumque puerperae, ut iam dictum est, partim febri lactea continua, partim etiam alterius indolis laborari possint, non adest ratio, febrem antea febrem puerperarum appellare, quam symptomata animadvertantur, quae a congestione humorum in abdomine testantur.

Cursus huius febris est admodum varius. Nonnumquam lac iam in mammis contentum retrocedit, nonnumquam sequuntur dolores in abdomine, durante febre lactea, ita ut crisis febris lacteae propria, scilicet depositio lactis in mammas, non eveniat.

Subinde lochia simul cessant, haud raro autem fluunt adhuc per aliquod tempus, quin etiam contingit, quamvis raro, ut ea penitus non interrumpantur.

Raro dolores deprehenduntur in fundo pelvis, utplurimum in regione intestinorum, et semper fere abdomen simul est plus minusve turgidum, atque a tactu dolore adficitur.

In initio alvus obstructa esse solet, sed deinde plerumque diarrhoea comparet, quae tantum subinde allevamento est stipata.

Pulsus raro est plenus et durus, is plerumque est spasticus, atque adeo incertus.

Raro aut forsitan numquam sequitur crisis regularis, quia evacuatio materiae in abdomine contentae tantum paulatim per lochia, per alvum, et per cutem contingere potest.

Phaenomena reliqua naturam febris sequuntur, quae admodum varia esse potest. Sequentes diversitates ut subdivisiones huius morbi considerari possunt:

1) Propter dispositionem singularem febris lactea tam vehemens, aut eius indolis esse potest, ut crisis eius non contingat, aut saltem alieno loco; ubi statim dolores in abdomine consequuntur, haec eadem febris cessat, febrem esse lacteam, et fit febris puerperarum.

2) Febris lactea aut penitus non adfuisse, aut iam desiisse, novaque febris e refrigerio oriri potest; quodsi ad hanc febrem dolores in abdomine superaccedant, est ea iterum febris puerperarum.

3) Post partum, si motus animi vehementes aut praecesserunt, aut post partum adfuerunt,

runt, febris oriri potest, quam mox dolores in abdomine excipiunt.

4) Spasmi, lochia subito suppressa, inflammationes uteri aliarumque partium huic febri pariter ansam praebere possunt.

5) Et denique impuritates biliosae, qui casus est frequentissimus, in primis viis se accumulavisse potuerunt, quae post partum, et constitutione epidemica forte occurrente, facillime febrem producunt, quae utplurimum fit febris puerperarum.

Unde intelligi potest, quod ad naturam motuum febrilium attinet, magnam hic differentiam locum habere, quae per causas praegressas, et conditionem circumstantiarum praesentem constituitur.

Symptoma febris puerperarum essentiale, dolores atque intumescentia abdomins e contratio, omnino causam suam propriam et certam habere debent, de qua re nondum inter auctores convenit.

Ex meis observationibus, quas mihi de hoc morbo faciendi frequens est occasio, clarum est:

1) Quod post mortem in abdominis cavo humor putrilaginosus flavo-viridis deprehendatur.

2) Hic tumor semper fere quoque deprehenditur in tubis fallopianis, e quibus ille exprimi potest. Liquor prorsus lacti similis ex uteri discessi substantia effluxit.

3) Longe rarissime inflammatio uteri interni, et tantum nonnumquam erosio membranarum intestinorum externarum adsunt, tantum ovaria, et tubas Fallopii semper, et sub-

inde superficiem uteri externam, inveni inflammata atque sphacelata.

Omentum pariter nonnumquam est invasum, casus autem mihi occurrerunt, ubi omentum conditionis optimae erat, et tamen magna materiae purulentae copia in corpore aderat.

4) Saepe et utplurimum idem humor purulentus in mammis continetur, qui in cavo abdominis deprehenditur.

5) Liquor ipse tam adspectu, quam mixtione lacti similis est.

Ex his atque circumstantiis superius enumeratis videor mihi iure colligere posse, quod dolores in abdomine a metastasi lactis atque a liquore ad hoc requisito oriantur.

Hic liquor e vasis exhalantibus peritonaei extravasatur, atque eiusdem stasis inde omnes partes cum hac membrana investitas dolentes reddere potest. Inde inflammatio intestinorum visibilis, quae solummodo respectu eorum cutis externae, quae est peritonaei productio, laborant.

Partes cum mammis in consensu constitutae semper maxime laborare videntur, e. gr. uterus, ovaria et tubae Fallopii, e quibus posterioribus verisimillime subinde extravasatio humorum in abdomine fit.

Quod autem hic humor etiam ad intestina atque ad omentum deponatur, indeque in cavum abdominis effluat, verisimillimum est, tam propter dolores in intestinis perceptos, proclivitatemque ad diarrhoeam, quam etiam, quod saepe hic humor purulentus, super omento et superficie intestinorum externa deprehendatur.

Quod haec metastasis lactis speciem inflammationis quandam producat, pariter est certum, sed quemadmodum tumores in extremitatibus e metastasi lactis indolis frigidissimae sunt, stases etiam in partibus internis sunt, quod per cursum morbi saepe diuturnum, atque ex inflammationibus partium cum materia purulenta post mortem inventa, nulla in ratione constitutarum, confirmatur. Omnia interim hic pendent a causis praecedentibus, atque humorum qualitate. Lac, ut iam superius monui, per animi pathemata in humorem acrem et foetidum transformari potest, quo in casu etiam facilius corruptionem sphacelosam partium laborantium extimescere possumus, sicuti quoque revera inflammatio intestinorum praegressa occasionalis causa congestionis lactis in abdomen esse potest.

In prognosi proinde momentum rei vertitur, non tantum in metastasi lactis, sed etiam in qualitate lactis metastatici, quod a causis praegressis atque indole humorum constitutioneque epidemica pendet.

In diagnosi et curatione huius morbi sequentes circumstantiae sunt considerandae:

1) Enitendum est, ut morbo obex ponatur, omnes causas irritantes e medio tollendo, et copiae lactis occurrendo.

2) Morbo ingruente, extemplo causam irritantem perscrutamur, ut eam tollamus.

3) Humor metastaticus per eas vias educendus est, quas natura ipsa sibi eligere videtur.

Quod ad primam conditionem attinet, cavendum primo est, ne secretioni lactis in mammis ulla ponantur impedimenta. Quem in finem contendendum est, ut viribus puerperae, quantum fieri potest, parcatur, sed tamen omnes causae, quae irritationem singularem producere possunt, e medio tollantur. Diaetam proinde, necesse est, nutrientem quidem, sed non exaestuantem, et regimen magis frigidiusculum, quam calidum esse. Ubi sordes et cruditates in primis viis adsunt, hae per remedia leniter laxantia atque attenuantia sunt educendae, atque ubi spasmi sine causa manifesta nascuntur, opera danda est, ut per clysteres emollientes et pharmaca antispasmodica succurratur. Febris ipsa lactea, quamprimum ea iusto vehementior esse videtur, per temperantia et diaphoretica lenia est mitiganda.

Ubi secretio iam contigit, et magna lactis copia adest, effluxus illius per exsuctionem diligentem promovendus est, atque enitendum est, ut nimiae secretioni per missionem sanguinis, per laxantia lenia, per potum aquae frequentem, in qua aliquantum nitri solvitur, et per diaetam tenuem modus imponatur.

Quamprimum irritationes et tensiones animadvertuntur, continuo succurrendum est cum emollientibus atque antispasmodicis, et congestioni atque metastasi lactis humorisque lymphatici occurrendum.

Quodsi

Quodsi proinde dolores in abdomine metastasin lactis, aut stagnationem humoris lymphatici annunciant, refrigeratioque praegressa est, contendimus primo omnes tensiones per epithemata unguentaque emollientia atque antispasmodica super abdomine, clysteresque emollientes tollere, deinde vero per potum calidum largum, in quo aliquid nitri solvitur, et per camphoram resolutionem et transpirationem humoris depositi efficere.

Quodsi pavor aut ira pro causa sint habenda, laxans lene cum opio permixtum inservit.

Ubi sordes adsunt biliosae, enitimur eas, quamprimum per solventia mobiles reddere, et per emetica educere.

Quodsi alii morbi per irritationem consensualem congestionem et metastasin lactis produxerunt, conamur illis pro re nata occurrere.

Metastasis lactis quidem speciem inflammationis producere videtur, e cursu interim morbi saepe diuturno, e rationibusque iam superius allatis planum est, hanc plerumque esse levem, et tantum circa finem morbi superaccedere videtur. Dolores itaque in abdomine per se missionem sanguinis non indicant, quia illi magis indolis sunt spasticae, quam inflammatoriae. Tanto minus missio sanguinis habet locum, si puerpera generatim non est plethorica, multum iam sanguinis in partu amisit, et lochia adhuc prompte fluunt. Quodsi vero pulsus est plenus, aegrota generatim sanguine abundat, lac affatim adest, dolor magis fixus est, quam vagus, et simul fluxus lochiorum cessavit, neque

gene-

generatim satis promptus fuit, tanto plus momenti adest ad sanguinem mittendum, quandoquidem per diminutionem massae sanguinis secretio lactis supprimi et resorptio humorum iam extravasatorum promoveri possit.

Quodsi simul fluxus lochiorum promovendi rationem habeas, venam in pede pertundere, aut simul hirudines ad vaginam applicare potest.

Quod de missione sanguinis valet, de vesicatoriis quoque dictum esto. Ubi veram inflammationem suspicari licet, neutiquam sane illa sunt negligenda, ubi vero magis irritatio, quam inflammatio adest, per irritationem suam nocere, novisque congestionibus ansam praebere possunt.

Quodsi morbus iam per aliquod tempus duravit, verendum est, ne humor in abdomen deponatur, et hic omnia ab evacuatione eiusdem per alvum et per uterum pendent. Abstergentia itaque lenia exhibentur, enitimur omnibus novis spasmis occurrere, febrem ex humore resorpto perdurantem per sal ammoniacum temperare, et modicas mannae et pilularum balsamicarum doses praebemus, in quo tamen summa cautio est servanda. Quodsi animadvertitur, humores per cutem evacuari proclives esse, quod vero in stadio morbi seriori rarissime locum habet, diaphoretica in auxilium adhibentur. Quamprimum humor in cavum abdominis extravasatur, res est conclamata.

Inflammatio uteri.

Quodsi lochia subito supprimuntur, aut nimis large fluunt, aut si uterus in partu valde fuit irritatus

tatus aut laesus, morbus nascitur, qui ab auctoribus *metritis* appellatur, nec cum febre puerperarum est confundendus.

Morbus e dolore ardenti et gravitativo in pelvi cognoscitur. Quodsi fundus uteri est inflammatus, plerumque elevatio doloribus stipata super regione pubis observatur, quemadmodum si inflammatio est profundior, os uteri a contactu adficitur dolore. Stranguriae et tenesmi quoque facile oriuntur. Abdomen raro est turgidum. Quodsi alias lac in mammis est collectum, per morbum retrocedere non solet. Is plerumque e laesione externa nascitur. Per tres circumstantias posteriores, per durationem breviorem, per pulsum clarius inflammatorium, et per lochia fusca, putrilaginosa, morbus a febri puerperarum clarissime distinguitur.

In medendi ratione primum respicitur, ut fluxus lochiorum ita temperetur, ut is pro ratione circumstantiarum atque haemorrhagiae praegressae, nec sit nimium debilis, nec nimis magnus. Omnia e medio tollere contendimus, quaecunque congestionibus ad uterum occasionem praebere possunt. Plethora proinde minuitur, primae viae purgantur, exagitationes sanguinis temperantur, uterum nitimur, ubi is non satis se contrahere vult, per epithemata atque iniectiones ex aqua frigida ad contractionem cogere; ubi aliquid de secundinis remansit, et per irritationem suam inflammationem uteri producit, conamur fluxum lochiorum per pediluvia et balnea vaporosa atque hirudines promovere; ubi refrigerium est praegressum, et stasin acrimoniae rheumaticae suspicari licet, vesicatoria

ad

ad regionem pubis applicantur, atque interne temperantibus, resolventibus atque camphoratis opitulamur.

Ceterum omnes haemorrhagiae uteri possunt inflammationi eiusdem occasionem praebere, quae vero extra puerperium raro febri vehemente est stipata, generatim magis trahitur, et facile phthisin uterinam producere potest. Hic quies, remedia refrigerantia atque antispasmodica et diaeta tenuis, optimas exserunt vires. Nonnumquam etiam impuritates biliosae in primis viis sunt causae, ubi ipecacuanha in dosibus refractis, atque ita ut ea subinde producat vomitum, praeclari est usus.

Inflammatio pulmonum.

Tam per nixum fortem in partu, quam etiam per refrigerium post exaestuationem praegressam nascitur in puerperis haud raro species quaedam peripneumoniae, aut potius angina pectoris. Obtinet etiam; quamvis raro casus, ut humores lymphatici et lactei in pulmones deponantur.

Initium se prodit per tussim acrem, pertinacem, suffocationemque minantem, per febrem, per congestiones versus caput, per pressionem atque anxietatem in pectore.

Nisi morbo statim in primo initio occurratur, sequitur aut mors, aut tabes. Quare ad tusses puerperarum diligenter est attendendum, et continuo secundum methodum antiphlogisticam agendum, nisi quod cavetur, ne irritatio, et per eam metastasis lactis in partes internas producatur. Quod

tanto

tanto est difficilius, quum in his circumstantiis semper fere sit invetabiliter necessarium, infantem delactare, et lac praesens educere. Forte fortuna utrumque cum methodo antiphlogistica bene convenit, quae proinde in omni suo ambitu locum habet. Simul vero praeterea ad causas congestionum versus pectus forte praesentes est respiciendum, atque illae sunt tollendae; quod eo maturius fieri debet, quodsi aegrotae nimis sunt vividae, nimium fiduciae in viribus suis collocant, iisque clam abutantur. Hunc in finem omnium circumstantiarum et casuum in puerperio ratio est habenda.

Febris erysipelacea.

Haud raro inflammationes erysipelaceae in mammis et manibus in puerperio oriuntur.

Quum hic momentum rei semper in eo vertatur, ut omnes causae irritantes e medio tollantur, quumque per inflammationem mammae lactatio interrumpatur, statim etiam, inflammatione tali comparente, quae raro aut fere numquam e lacte adunato, sed semper ex acrimonia biliosa nascitur, cum auxilio est festinandum, quod tum imprimis e medicamentis attenuantibus atque evacuantibus consistit.

Externe tantum linteum camphoratum imponitur, atque iubemus lac, quantum fieri potest, dummodo non per infantem exsugi.

Quodsi autem tumor inflammatorius post evacuantia non statim discutitur, mox cataplasmata sunt

sunt applicanda, nec cum apertione nimium diu expectandum, alias enim exulceratio consequitur lenta.

Eclampsia.

Motus epileptici tanto facilius in puerperis oriuntur, quanto tensiores et sensibiliores sunt partes illarum maxima irritabilitate gaudentes.

Adfectus animi plerumque sunt causae occasionales.

Lac hic pariter vexatur, sed hoc sequela morbi esse videtur. Observavi immediate post terrorem lac e mammis praeceps erupisse, atque in mammis remanens odorem ingratum corruptum, colorem flavo-viridem adsumsisse. Haec lactis proprietas diu deinde permansit, quum spasmi iam per aliquot dies cessassent.

Hic morbus oppido evincit, quam necesse sit, ideam febris puerperarum stricte sic dictae his limitibus circumscribere, ut sola febris cum doloribus intestinorum continuis, atque abdominis inflatione, sub eo nomine comprehendatur.

Saepe in eclampsia febrem observavi vehementem, et nonnumquam coactus fui, spatio viginti quatuor horarum quinquies venam pertundere. Sed cursus huius morbi longe diversus est ab eo, quem febris puerperarum superius descripta observat.

In curatione motuum epilepticorum momentum rei praecipue in eo vertitur, ut irritabilitas per remedia

media attenuantia atque emollientia minuatur, et sudor promoveatur.

Quo respectu missiones sanguinis pro ratione circumstantiarum administratae utilissimae esse possunt. Temperantia cum opiatis miscentur, et lac corruptum forte in mammis contentum, conamur per emollitionem atque exsuctionem mammarum educere, ut nullae sequantur metastases. Generatim contendimus, omnes causas irritantes tollere. Vermes sunt occasiones convulsionum frequentissimae.

Melancholia et Mania.

In puerperis hic status eo facilius oriri potest, quum systema earum nervosum per partum sit debilitatum, atque adeo quaevis impressio in eas efficacior esse possit. Ceterum status est plerumque transitorius.

Praeter causas solitas hic morbus in puerperis oritur a metastasibus lactis, et proinde methodus antiphlogistica, antispasmodica et camphorata sunt indicata.

Subinde sane metastasis ad cerebrum fieri videtur, sectiones autem saepe mihi cerebrum quoad externam speciem vitii expers ostendere.

Causa saepe penitus ignota est, atque idem casus in una eademque puerpera post quemvis partum sub circumstantiis admodum mutatis occurrit. Medicamenta roborantia extra periodum graviditatis exhibita forsitan hic malo praevenire possunt.

Durante ipso morbo non alia ratione, quam secundum indicationes generales procedere licet. Quodsi tempus fluxus lochiorum iam praeteriit, secure etiam balnea frigida usurpari possunt, quae etiam maturius in lochiis suppressis haud raro ad eorum restitutionem sunt proficua.

SELECTUS ET DESTINATIO MEDICAMENTORUM ACCURATIOR.

Iniuria mihi fieret, si crederetur, omnia me remedia, quae in serie sequenti non nominata, nec commendata sunt, eo ipso pro inertibus atque inutilibus declaravisse. Minime gentium. Ego ea indigitavi, quae aut e propria experientia novi, aut quibus e convictione alterius loci singulares vires salutares confido. Multis forsitan carere atque in locum eorum maiori cum fructu alia substituere liceret. Experimenta futura doctura sunt ea, quae nunc defectibus laborant. Composita simpliciora in medium prolata sunt illa, quibus in nosocomio charitatis utor.

MEDICAMENTA.

ACETUM VINI.

Acetum vini pertinet inter remedia antiseptica, inservitque cum aqua permixtum pro potu in febribus inflammatoriis, biliosis et putridis, et si homines incaute venena narcotica, uti cicutam, solanum furiosum (belladonna L.) aliaque huiusmodi adsumserunt.

Quum illud partes oleosas et spirituosas in mixtione sua contineat, calorem subinde parit, sudorem atque urinam tamen quoque pellit. Ut illud ab hac indole exaestuante liberetur, consuevit destillari. Sed semper hac in operatione acidum fortissimum in fundo remanet, et tantum acidum debilius partibus summe volatilibus et spirituosis adsociatur. Quodsi haec destillatio penitus e vasis stanneis fit, facile e partibus metallicis aliquid solvitur, atque acetum eo ipso vitiatur. Quare, ubi indolem aceti exaestuantem extimescimus, satius est, acida non fermentata, ut succum citri atque acidum tartari exhibere.

Dosis secundum morbi et stomachi conditionem est dirigenda, saepe enim aegri acetum, et generatim omnia acida ferre nequeunt. Quo in casu, imprimis in febribus putridis, utiliter aliquantum vini admiscetur. Initium cum aliquot unciis in duabus libris aquae attenuatis fieri, atque ita dosis successive augeri potest. Ubi autem illud ut antido-

antidotum venenorum narcoticorum adhibere vis, continuo concentratius et quam largissime est propinandum.

Acetum bezoardicum.

℞. Rad. Angel.
— Valerian.
Hb. Menth.
Flor. Chamom. vulg.
Bacc. Iunip.
— Laur. $\overline{aa}$ unc. ß.
Croc. orient.
Camph. $\overline{aa}$ drach. i.
Acet. Vini lib. vi.
dig. col. d.

Hoc acetum in peste atque in febribus nervosis, rationem suam in contagio maligno agnoscentibus, tam interne, quam externe utiliter adhibetur. Cum drachma una pro dosi per diem aliquoties incipere, et dosis pro re nata augeri licet. (V. *Potio alexipharmaca secunda.*) In morbis chronicis, ubi magna debilitas et proclivitas ad animi deliquia adest, cum sale quodam alcalino saturari, et tum ad drachmam dimidiam exhiberi potest.

Acetum squilliticum.

Hoc nihil aliud est, quam infusio radicis squillae cum aceto.

Exhibetur, ubi radix ipsa nimium irritaret, vomitumque excitaret, aut ut resolvens, aut ut diureticum. Dosis est omni tri-aut quadrihorio a guttis quadraginta ad quinquaginta.

In hydropibus, ubi radix nimium irritat, et generatim vires desunt, acetum squilliticum cum spiritu vini ad partes aequales permixtum exhiberi potest.

potest. Vid. *Oxymel squilliticum* atque *Elixirium resolvens*.

Acidum tartari essentiale.

Tartarus portionem salis alcalini in se vehit, a quo is sequenti ratione liberari potest. Tartarus in aqua per coctionem, quantum fieri potest, solvitur, atque haec solutio terra calcarea pura, quae acidum tartari purum in se recipit, et cum eo sal medium terreum in aqua insolubile constituit, saturatur. Deinde hoc corpus terreum edulcoratur, a quo acidum tartari per acidum vitrioli rursus liberatur, quod scilicet cum terra calcarea maiorem habet affinitatem.

Quodsi intendas, aërem fixum ex acidis in connubio terrarum et salium alcalinorum evolutum, aut etiam acidum ipsum per parvas doses in copia in corpus introducere, hoc acidum tartari purum tartaro communi praefertur.

Acidum vitrioli.

Acidum vitrioli resolutioni sanguinis putridae resistit, atque inter antiseptica efficacissima refertur, Illud proinde in omnibus febribus, ubi putredo periculum minatur, exhibetur.

Quum illud in forma concentrata admodum sit causticum, sufficienter aqua est diluendum. Drachma vitrioli ad quatuor libras aquae acidas reddendas sufficit. Ut sapor huius potionis gratior fiat, syrupus aliquis pro aegroti gustu eligendus additur, V. *Mixtura acida*.

Adultis, in summo putredinis gradu, per diem drachma una olei vitrioli modo proxime dicto propinari potest. Infantes saepe difficile est ad biben-

dum permovere, atque his pro acido vitrioli alumen exhiberi potest.

In scabie saepe acidum vitrioli salutares exseruit vires. Dosin hic non tam magnam esse oportet; drachmam dimidiam quotidie adsumere sufficit.

Aër dephlogisticatus.

Corpus ad respirationem, ignemque vivificandum, necessarium appellamus *aërem purum*. Aër quidem atmosphaericus his gaudet virtutibus, semper tamen portione aëris fixi quadam est impraegnatus, qui posterior proprietatibus indicatis destituitur.

Quodsi aër ab omni connubio partium heterogenearum et praesertim phlogisticarum liber in medium profertur, tanto adeo tum is ad spiritum ducendum est aptior, atque experimenta evincunt, animal quater aut quinquies diutius vivere in tali aëre, quam in aëre atmosphaerico inclusum.

Usum aëris eiusmodi puri in morbis utilissimum esse, nulli obnoxium est dubio, quum propria quemvis docet experientia, quam salutare plerumque sit aër purus, liber, et quanta molestia adficiatur, si quis in aëre corrupto, incluso versari debeat. Quum interim aër fixus in variis morbis praecipue salutarem se praestiterit, planum est, aërem perfecte purum non esse in universum utilem. Subiectis scorbuticis aër campestris magis prodest, quam longe purior aura maritima.

Corpora, quorum partes ad resolutionem putrilaginosam proclives sunt, aëre indigent, qui cum insigni aëris fixi quantitate permixtus esse potest, ne putredo nimium promoveatur, cui nimirum per

aërem

aërem fixum obex ponitur. Imprimis hoc de ulceribus internis valet.

Ubi e contrario praesertim in separatione partium phlogisticarum ex humoribus multum situm est momenti, uti e. gr. in multis febribus ardentibus, in hypochondria, in acrimonia scrophulosa et s. p. hic curandum est, uti in his morbis aeger in aëre quam purissimo versetur. In nosocomiis semper hoc usque adhuc studium medicorum tantum ex parte succedens fuit. Recentiora experimenta de aëris natura capta videntur nobis auxiliatrices velle porrigere manus, quum iam aërem purum dephlogisticatum sistere queamus. Minimo pretio et facillime is ex nitro obtinetur, cuius acidum e magna parte huiusmodi aëris consistit, qui durante liquatione ex eodem evolvitur. Praeparatio autem ad hoc difficultatibus quibusdam est exposita, quas alio loco indicavi.

Aëris fixus.

Sub nomine *aëris fixi* illum huc intelligo, qui apud scriptores recentiores quoque sub nomine *acidi aërei* innotuit, atque in fermentatione atque mixtione salium et terrarum alcalinarum cum acidis evolvitur.

Hic aër primo ut antisepticum se habet, tam propter suum acidum, quam etiam, quoniam is motum intestinum partium fluidarum, atque in fermentationem transeuntium supprimit. Utiliter proinde in ulceribus externis malignis applicari potest. Quem in finem aut curamus lagenas apud zythopoeum durante fermentatione ex aheno, in quo cerevisia coquitur, impleri, et quidem eo pacto, ut lagenae super fluida fermentantia serventur, et post aliquod tempus obturentur; aut vero immittimus

acidum

acidum vitrioli in vas quoddam cum creta ad effervescendum, et pars adfecta supra vapores ex eo adscendentes servatur.

Interne duplici tantum ratione applicari potest. Aut in connubio cum aqua est praebendus, et tum haec aqua aëre fixo impraegnata nulla alia re ab aqua selterana distinguitur, quam quod huic adhuc quaedam particulae salinae adhaereant. Insignem profecto talis aqua in suppurationibus internis praestat usum. Aut salia alcalina, seu terrae alcalinae atque acida praebentur, et quidem ita, ut ex horum corporum nexu acidum in ventriculo evolvatur, et tum resorbeatur. Et quidem sequenti ratione:

℞. Salis Tart. dep. drach. ii.
Solv. in
Aqua destill. unc. xii.
d. Sign. Num. I.

Nunc inquiritur, quantum acidi vitriolici ad saturationem harum salis alcalini duarum drachmarum requiratur. Haec quantitas ita reperta pariter cum duodecim unciis aquae miscetur et signatur Num. 2. Tum e Num. 1. unc. i. et e vestigio postea ex Num. 2. quantitas aequalis praebetur, quod quavis hora, seu quoque omni bihorio repetitur.

Aër fixus hoc pacto evolutus atque haustus sequentibus gaudet effectibus:

1) In phthisi pituitosa tam insignis est virtutis, ut is saepe totam medendi rationem absolvere possit, procul dubio humores corrigendo, pulmonibusque relaxatis simul suam irritabilitatem reddendo.

2) In doloribus calculosis saepe exserit vires anodynas, verisimiliter generationi muci resisten-

sistendo, qui haud raro causa dolorum calculosorum est occasionalis. Calculum ipsum resolvendo valere experimenta mea minime docuerunt. Quando atque ubi is exitum calculorum atque arenularum promoverit, hoc sane magis fuit sequela irritabilitatis partium adauctae.

3) Instructus est viribus haemorrhagias pellendi. Ex hac ratione cautio cum illius usu in phthisicis est observanda, atque, ubi is anxietates in pectore parit, statim intermittendus est, quia hoc in casu haemoptysis est extimescenda. Ubi e contrario haemorrhagiae sunt promovendae, uti fluxus menstruus, atque haemorrhois, atque alias molimina naturae adsunt, magna cum utilitate adhiberi potest. Efficacem se imprimis praebet in haemorrhoidibus producendis, quodsi is per syringam ut enema in intestinum rectum introducatur.

Ubi itaque fluxus menstruus est promovendus, et molimina haemorrhoidalia generatim sunt evitanda, non in intestinum rectum, sed potius ratione prius indicata in ventriculum est inferendus, et potius cum sale alcalino simul aliquid massae pilularum balsamicarum est solvendum. Diffiteri interim nequeo, illum mihi generatim in fluxu menstruo restituendo non satis efficacem se praebuisse.

4) Humores acres atque rancidos in stomacho corrigit. Hinc utilis est in ardore ventriculi, quo in casu sequenti exhibetur modo:

℞. Crem. Tart. scrup. ii. vel Acid. Tart. essent. scrup. i.
Magnes. Sal. comm. scrup. i.
M. f. pulv. d. in 4. seorsum.
Sign. sumat omni bihorio unum pulverem.

Huic fundamento quoque virtus *potionis Riverii*, in vulgus notae, vomitum sistens inniti videtur, ubi nimirum sal absinthii cum acido citri miscetur, et durante effervescentia propinatur, quae procul dubio tantum agit, humores acres atque irritantes mitiores reddendo, atque eos educendo.

5) In paralysi nonnumquam praestantissimas exserit vires. Non ita diu aegrotam paralyticam, quae neque stando neque incedendo erat, nulla alia re, quam aëre fixo, ratione dicta interne exhibito, sanitati restitui pristinae.

6) Quam maxime is contra acrimoniam agit scorbuticam; hic fere nomen remedii specifici meretur.

Aethiops antimonialis.

℞. Mercur. viv. pur. pj.
Antim. crud. subtiliss. pulv. pij.
M. exactissime.

Hoc pharmacum mercuriale insignis est usus, ubi illud magis ut resolvens adhibetur, uti e. g. in glandulis scrophulosis in abdomine obstructis. In scabie et gonorrhoea venerea quoque cum fructu adhiberi potest. In posteriori casu utiliter permiscetur cum millepedis, ad vires eius in vias urinarias determinandas.

Adultis praebetur a granis decem ad quindecim. In infantibus initium cum granis aliquot fieri, et dosis pro re nata augeri potest.

Aloës.

Aloës inter purgantia drastica pertinet. Propter amaritiem suam est praestans anthelminticum. Quumque simul viribus gaudet irritantibus atque resolventibus, in obstructionibus viscerum abdominis utiliter adhibetur. Prompte etiam fluxiones sanguinis pellit. Sed facile quoque exaestuationes producit, hincque tantum in constitutionibus mucosis et morbis cachecticis adhiberi potest.

Ex hac ratione quoque in dosi cautio est servanda, nec facile ultra grana decem pro una dosi exhibenda; ut ea quoque generatim est evitanda, ubi a congestionibus sanguinis versus uterum atque intestinum rectum quidquam extimescendum est. V. *Pilulae Balsamicae*.

Propter virtutem eius resolventem aloës quoque aquis ophthalmicis resolventibus adiicitur. Vid. *Aqua ophthalmica*.

Alumen.

Alumen est remedium adstringens atque antisepticum.

Exhibetur proinde in colicis diuturnis, e relaxatione intestinorum oriundis; in incontinentia urinae, in haemorrhagiis atque in febribus putridis, ubi illud, imprimis in infantibus, in morbis variolosis putridis, optimas exserit vires, quoniam illud facile propinari potest.

Solvuntur aliquot grana in succo quodam, atque infanti cochlearibus minimis praebetur; per diem a granis decem ad duodecim, quin etiam ad

scrupulum

scrupulum integrum paulatim praeberi potest. In colicis atque in urinae incontinentia dosis paulatim per diem usque ad drachmam unam augeri potest, nec inde noxa est extimescenda.

Antimonium.

Princeps corporum medicamentosorum, sine quo non ego medicum agere exoptaverim, Regulus antimonii est remedium egregium resolvens, atque emeticum, sed hic in antimonio crudo partes regulinae intimius cum sulphure sunt connexae, quam ut virtutem sibi propriam exserere possent. Non proinde illud adhibere soleo, sed, ubi mihi tantum resolvendi et vomitum excitandi scopus est, exhibeo aquam benedictam Rulandi, ubi vero simul scopum refrigerandi transpirationemque promovendi habeo, nitrum antimoniatum per inspissationem paratum, aut antimonium diaphoreticum non edulcoratum.

Aqua benedicta Rulandi.

℞. Croci Metallorum unc. i.
Vini Gallic. opt. unc. xxx.

Stent per aliquot dies in digestione, tunc filtrentur exactissime.

Ex antimonii praeparatis hoc est praecipuum atque efficacissimum. A drachmis tribus ad quatuor exhibitum est emeticum tutissimum, et resolventium praestantissimum in dosibus parvis atque refractis. Sputum in peripneumonia promovet, atque ubique, ubi obstructiones viscerum adsunt, optimo cum successu adhibendum. In mania saepe per diem ab unciis octo ad decem est propinandum, priusquam ullam evacuationem producat. Semper autem profecto dosis sensim sensimque est augenda,

genda, et quotidie ad effectum est attendendum.

Vinum antimoniatum Huxhami in eo tantum ab hoc pharmaco differt, quod loco croci metallorum vitrum antimonii sumatur, atque uncia una illius cum unciis viginti quatuor vini maderatici digeratur, quod vero nullam facit differentiam essentialem, quum hic summa rei a resolutione partium regulinarum pendet. Quum vitrum antimonii sit efficacius, quam metallorum crocus, dosis vini Huxhami quoque est minor. Neque posterius ut emeticum, sed ut resolvens a guttis triginta ad octoginta exhibetur.

Aqua calcis vivae.

Calx viva est terra calcarea ab aëre fixo liberata, et verisimiliter partibus igneis impraegnata, quae iam caustica est, atque in aqua solubilis. Vi causticitatis suae simul est resolvens, et proinde aqua calcis vivae non tantum in obstructionibus viscerum fuit adhibita, sed etiam pro remedio calculos renales et vesicae resolvente habita. Haec ultima eius virtus non est confirmata, sed in prioribus casibus illa est sane efficax, ac in febribus hecticis cum lacte haustum praeclari saepe est usus. Quum aër atmosphaericus semper simul aërem fixum in se contineat, facile posterior terrae causticae in aqua solutae sese adsociat, quo eam rursus in terram crudam calcaream atque in aqua insolubilem regenerat, atque adeo eam praecipitat, atque aquam reddit inertem. Illuc proinde in usu aquae calcis vivae est respiciendum, ut ea semper recens e calce recenter exusta, et, si fieri potest, e conchis calcinatis praeparetur.

Aqua chamomillae florum cum et sine vino.

Aqua florum chamomillae sine vino in omnibus mixturis refrigerantibus atque antispasmodicis optimum est vehiculum. Aqua florum chamomillae cum vino subinde in spasmis e debilitate quavis hora ad cochleare ordinarium utiliter exhiberi, aut etiam, ubi enervatio, agitationes sanguinis et spasmi simul adsunt, ut nitri solutivum adhiberi potest.

Aqua cinnamomi cum et sine vino.

Quum cinnamomum facile calefaciat, hae aquae tantum in debilitatibus insignibus chronicis, et praesertim ad usum externum applicari possunt; pro solventibus extractorum amarorum in debilitate ventriculi atque intestinorum singulari quoque inserviunt.

Aqua foeniculi.

Aqua foeniculi est praestans remediorum antispasmodicorum vehiculum, quia ea simul flatus pellit.

Aqua menthae cum et sine vino.

Hae aquae cum aquis florum chamomillae eadem fere gaudent virtute. Sed aegri dantur, qui unam aut alteram earum aversantur, atque hac ex ratione utrasque hic commemoro.

Efficaciores adhuc sunt hae aquae menthae, quodsi illae e mentha piperitide sunt paratae.

Aqua mineralis.

Omnes aquae minerales in eo inter se conveniunt, quod illae maiorem aut minorem, verumtamen

tamen simul in sensus incurrentem aëris fixi portionem in se vehant.

Hoc acidum aëreum in aqua aut purum, aut in nexu cum partibus terreis, salinis et metallicis continetur, atque in hoc differentia aquarum mineralium est sita.

Vi acidi aërei hae aquae virtute facile corpus permeandi ex illoque exeundi gaudent. Quodsi proinde aqua quaedam nulla alia re, quam acido aëreo fuerit permixta, magna iam pro aqua communi gaudet praerogativa, quae instrumentis concoctionis existentibus debilibus facilius molestias creat.

Aër est corpus illud, quod partes terreas et metallicas in his aquis solutas retinet. Quamprimum itaque aër fixus ex illis migravit, illae ad fundum praecipitantur, et aqua redditur iners.

Eo ipso, quod hae partes menstruo tam tenui adhaereant atque in copia aquae attenuatae sint, per quam in subtilissimas corporis canales deferuntur, nanciscuntur hae partes efficaciam, quam illae in alia forma non habuissent.

Generatim in usu aquarum mineralium illuc respiciendum est, utrum corpora, in quibus eas applicare velis, in haemorrhagias noxias proclivia sint an non.

In priori casu magna cum cautione illae sunt adhibendae, quandoquidem aër fixus haemorrhagias tam facile promoveat.

Sequentes aquae minerales apud nos praecipue sunt in usu:

1) *Aqua selterana*. Haec aqua largiorem acidi aërei liberi copiam in sinu suo fovet, et praeterea nonnihil alcali mineralis in sua mixtione vehit. Illa in suppurationibus in-

ternis pro potu ordinario magna cum utilitate adhibetur.

2) *Aqua sedlicensis*. Haec ex acido aëreo et sale amaro consistit. Propter utramque partem constituentem vi gaudet purgante, atque ad primarum viarum et pancreatis purgationem adhibetur. Caute tamen in corporibus ad congestiones haemorrhoidales proclivibus est adhibenda, quoniam ea fistulas atque haemorrhagias intestini recti post se trahere potest.

3) *Thermae Carolinae*. Pars earum principalis est sal sali Glauberi prope accedens, et cuius pars alcalina praedominatur. Alvum proinde movet, et secretionem urinae urget, atque in intemperie mucosa infarctuque viscerum abdominis in debilitate hypochondriaca sunt utilissimae.

4) *Thermae Hirschbergenses*, *Landeckenses* et *Toeplitzenses*, lixivioso-sulphureae. In sudorem praecipue agunt. Utplurimum pro balneis usurpantur. Interne vero quoque utiliter hauriri possunt. In acrimonia scrophulosa praecipue sunt utiles.

5) *Thermae Aquisgranenses*. Omnes fere ex acido aëreo et sulphure consistunt, quare in acrimonia scabiosa et scrophulosa aeque utiliter adhiberi possunt.

6) *Aquae Freyenwaldenses*, *Lauchstaedtenses* et *Berolinenses*, acidum aëreum et martem continent, quare ad fibras relaxatas roborandas inserviunt. Semper fere ut balnea in usu sunt. Interne autem quoque utiliter potari possunt.

7) *Aqua Spadana*, ut e Freyenwaldenſi et Selterana compoſita conſiderari poteſt, quoniam illa ex acido aëreo, aliquanto marte, partibusque ſalino-alcalinis conſtat. Quare praeclarum eſt aperiens, quod ſimul etiam roborat.

8) *Aqua Egrana*, praeter acidum aëreum, partesque nonnullas martiales, ſal indoli Glauberi ſimile in ſinu ſuo alit, hinc tantum in alvum agit, atque ad humores mucoſos diſſolvendos inſervit.

9) *Aqua Pyrmontana*, diſtinguitur a proxima per partes martiales copioſiores, atque hinc maiori gaudet virtute roborante quam aquae minerales reliquae, ſed maiorem etiam in uſu ſuo requirit cautionem, quoniam ea gravis eſt, nec tam facile ſyſtema lymphaticum permeat.

Omnium harum aquarum uſus utilior eſt apud fontes ipſos. Quamprimum in alia loca transferuntur, portionem aliquam partis ſuae maxime eſſentialis, acidi aërei, et cum eo partes prius illi adhaerentes, nunc vero ad fundum praecipitatas amittunt.

Aqua ophthalmica confortans.

℞. Aquae Chamomillae ſ. v. unc. viij.
Extr. Saturn.
Spirit. Vin. camph. $\overline{aa}$ drach. ij.
Vitriol. alb. drach. j.
M. d.

In epiphora et lippitudine e laxitate haec aqua ophthalmica optime conducit.

Aqua ophthalmica resolvens.

℞. Aquae Chamom. s. v. unc. vj.
—— bened. Rul. unc. ij.
Essent. aloës.
Liquam. Myrrh. $\overline{aa}$ drach. ij.
M. d.

In maculis corneae et staphylomatibus haec aqua quotidie aliquot vicibus in oculos instillata optimam exerit virtutem. Quodsi ea in initio nimium irritaret, adhuc magis dilui potest.

Aqua phagedaenica.

E praescriptione vulgari ea e mercurio sublimato atque aqua calcis vivae paratur. Quum vero aqua calcis quoad vires admodum sit varia, atque haud raro sit antiqua inersque, satius est, solutionem mercurii inferius describendam in acido nitri pro re nata cum aqua quadam destillata diluere atque ibi adhibere, ubi ulcera maligna sunt purificanda.

Aqua sambuci florum.

Compositioni mixturarum sudorem pellentium haec aqua optimum praebet vehiculum.

Aqua sclopetaria Thedenii.

℞. Acet. Vin.
Spir. Vin. R. $\overline{aa}$ lib. iij.
Sach. alb. lib. j.
Spir. Vitriol. unc. x.
M. d.

Hoc remedium non tantum est antiphlogisticum, sed simul etiam antisepticum, hincque in ulceribus scorbuticis, inflammationibusque putridis

optimi est usus. Inventor huius remedii illi maiores adhuc adscribit virtutes, quodsi ei extracta martialia atque herbarum vulnerariarum ac sal ammoniacum admiscentur, quod posterius autem per acidum vitriolicum decomponitur.

Arsenicum.

Hoc remedium diu e materia medica fuit relegatum, quamvis non desint optimae observationes de laudabilibus eiusdem virtutibus.

A quo tempore salia mercurialia caustica absque metu adhibentur, arsenicum non esset reprobandum, quoniam illud est corrosivum. In quibusdam malis cancrosis manifestam mihi praestitit utilitatem, atque in morbo tam pertinaci omnino ad remedia extraordinaria confugere licet. Formula Lafeburica, quam secutus fui, ita se habet.

℞. Arsenic. alb. gr. ij.
Sach. alb. drach. j.
Misc. exactissime et solve in
Aqu. destill. lib. ij.
M. d.

Ex hac mixtura iubetur aeger primum per octiduum omni mane ieiunus uno cochleari ordinario cum lacte adsumere, atque haec dosis sensim sensimque quotidie bis terve exhiberi potest. Externe solutio applicatur, ut illa per se est. Veteres in morbis a lympha corrupta oriundis sandarachum minerale ex arsenico cum sulphure combinato constans adhibebant.

Baccae Iuniperi.

Baccae Iuniperi multum in virtute sua cum terebinthina habent similitudinis, illae proinde in infuso ut diureticum in hydropibus, ubi simul re-

laxatio adest, adhiberi possunt. Vid. *Species purificantes*.

Balnea.

Balnea calida sunt antispasmodica, quoniam ea relaxant et per cutis calefactionem circulationem sanguinis aequaliorem reddunt. Ea igitur in omnibus spasmis, ubi opium nullum praebet effectum, aut non convenit, attamen materiae irritanti non prius est accedendum, quam usque spasmus remisit, inserviunt. Ea igitur in plethora, resolutione humorum ac debilitate partium solidarum nimia nocent.

Balnea frigida proxime in cutem agunt, eamque roborant. Quae igitur tantum gradatim sunt adhibenda.

Embrocatio tamquam remedium agit percussorium.

Balsamus Copaive.

Hic in effectu suo a terebinthina in eo differt, quod is uti hic urinae odorem violaceum non communicet. Ubi de bonitate ac puritate terebinthinae nullam habemus securitatem, hoc balsamo uti possumus, qui in gonorrhoeis virulentis, quodsi tensio inflammatoria est sublata, praestantem exserit virtutem.

Balsamus sulphuris.

Quodsi sulphure in forma fluida uti volumus, tunc ille aut in oleo anisi aut oleo terebinthinae solvitur. Balsamus sulphuris anisatus imprimis in thoracis stasibus ab acrimonia rheumatica et scabiosa, prodest, sicuti balsamus terebinthinatus in

ab-

abdominis stasibus locum habet. In utroque casu in connubio cum naphta vitrioli utiliter datur.

Borax.

Borax alias pro remedio fluxum sanguinis pellente et partum promovente fuit habitum; effectus, quibus hodie vix fides adhibetur. Propterea eam tantum hic adfero, quia ea qualitate cremorem tartari in aqua solubilem reddendi gaudet, quod alias difficulter procedit, atque in usu molestias nonnullas efficit. Drachma boracis unciae unae cremoris tartari miscetur, atque haec mixtura in aqua ferventi solvitur. In aphthis quoque ea efficaciter se praestitit.

Butyrum antimonii.

Hoc est solutio reguli antimonii in acido salis, atque remedium causticum acre. Simul autem vires admodum resolventes et discutientes possidet. Cum fructu itaque in maculis corneae et staphylomatibus adhiberi potest, quodsi alia remedia non sufficiant.

Applicatio cum cautione est instituenda. Finis plumae pennae intingitur, et locus constipatus atque obscuratus cum ea attingitur. Per irritationem inde oriundam lacrymae mox eliciuntur, quae remedium satis diluunt atque innoxium reddunt.

Camphora.

Camphora putredini resistit, viribus gaudet resolventibus, versus cutem atque in sudorem efficacissime agit, nec tamen calorem auget febrilem. In omnibus itaque febribus, ubi putredo est exti-

mescenda, attamen simul stases inflammatoriae sunt resolvendae, transpiratioque est promovenda, maxime ea prodest.

In his casibus optime cum sacharo praeparata omni bihorio a grano uno usque ad quatuor exhibetur.

Proprium autem illi est, ut eam multi stomachi ferre nequeant, cuius rei ratio est habenda.

Neque ibi ea est exhibenda, ubi secretionem urinae promovere vis, quia haec eam imminuit.

Ex hac ratione ibi etiam illa est utilissima, ubi diuretica nimis acria exhibita fuere, aut cantharides mictum pariunt difficilem. Ea tum in emulsionibus exhibetur.

Ubi ea nimis frequenter adhibetur, vires procreandi saepe debilitat, quod forsitan inde oritur, quod illa congestionibus humorum in has partes tantopere intercedat.

In melancholicis saepe ut specificum agit, quodsi in dosibus successive augendis quotidie ad unciam dimidiam exhibeatur. Difficile autem est decernere, num ea immediate in nervos, an obstructiones pertinaces tollendo agat.

Cantharides.

Externe remedium discutiens et revellens. (Vid. *Emplastrum vesicatorium.*) Interne diureticum acre, quae tamen tantum in gonorrhoeis benignis pertinacibus, atque in urinae incontinentia e relaxatione adhibetur. (V. *Tinctura cantharidum.*) Haec vis in urinam tam est vehemens, ut ab uno grano facillime stranguriae gravissimae mictusque cruentus consequi possint. Camphora hic verum est antidotum, non solum effectum iam praesentem tollens,

tollens, sed etiam illum praeoccupans. Hoc remedium quoque ut resolvens adhiberi potest. In tumoribus articulorum oedematosis utiles mihi saepe fuere.

Castoreum.

Hoc remedium inter antihysterica refertur. Solummodo per odorem saepe agit. Quodsi ratio ad alia remedia e. gr. opium atque assam foetidam sufficiens desit, aut prius forsitan propterea minus adhibenda esse videatur, quia illud facile obstructionem alvi pariat, castoreum a granis decem usque ad viginti pro dosi exhiberi potest.

Conchae praeparatae.

Conchae praeparatae inter absorbentia pertinent. Illis uti licet, ubi oculos cancrorum ad manus non habemus, aut extimescimus, magnesiam salis communis, alias illis praeferendam, non esse rite praeparatam.

Per se solae non facile exhibentur, sed illae remediis aliis, acido in primis viis praesente, e. gr. rhabarbaro utiliter adduntur.

Bonum quoque temperans praebent, quodsi illae acido vegetabili saturentur. V. *Mixtura refrigerans.*

Conserva antiscorbutica.

℞. Hb. rec. Cochlear. Grönland.
— — Nasturt. aquat.
— — Trifol. fibr. aa.
Sacchar. alb. q. s.
M. f. conserva. d.

Hoc praeparatum in acrimonia humorum scorbutica insigni cum utilitate hieme exhiberi potest.

Cortex

Cortex cascarillae.

Cortex cascarillae, quoad virtutem suam a cortice peruviano in eo distinguitur, quod is minus sit adstringens, atque aliquanto magis exaestuans, E quibus rationibus ego eum in febribus continuis malignis, atque in dysenteria cortici peruviano praefero, quoniam is excretiones minus turbat, atque in sudorem simul agit. Propter vim suam exaestuantem quoque in temperatiori dosi est exhibendus, quam cortex peruvianus.

Cortex chinae.

Cortex peruvianus duabus imprimis instructus est virtutibus; putredini resistit, et systema roborat nervosum. Is itaque in febribus putridis, malignis atque intermittentibus, in phthisi pituitosa atque in omnibus debilitatibus adhibetur.

Cortex chinae ruber vulgari tenuiori et minus colorato longe est praeaestimandus.

Quodsi in febribus adhibetur putridis, tempore semper tantum remissionis, et quidem tantum infusum eius aquosum cochleatim quavis hora est exhibendum, quia is alias evacuationes criticas supprimere, atque eo ipso metastasibus ansam praebere potest.

In febribus nervosis cum diaphoreticis est combinandus. Hoc in casu infusum cum mixtura diaphoretica ad partes aequales misceri potest. Generatim in febribus continuis ibi tantum exhibetur, ubi causae ad credendum adsunt, fore ut systema nervosum succumbere possit.

Imprimis in corticis usu in febribus semper illuc est respiciendum, num is cutem et linguam siccas, respirationemque difficilem reddat. Hoc in

casu

casu aut ab eius usu est abstinendum, aut is cum diaphoreticis est connectendus. Ubi in debilitate sudores adsunt symptomatici, nec sitis est insignis, optimum effectum exserere solet.

In febribus intermittentibus post purgationem praegressam tempore intercalari, et quidem in substantia exhibetur. In febribus quartanis, ubi adhuc obstructiones sunt extimescendae, primum in connubio cum sale ammoniaco exhibendus est. Omni bihorio scrupulus unus corticis peruviani cum decem granis salis ammoniaci permixtus ordinari potest. Quodsi is neque obstructionem, neque diarrhoeam parit, sal ammoniacum omitti, et dosis sensim sensimque augeri potest. In febribus intermittentibus malignis subito in primis temporibus intermediis quavis hora ad drachmam unam exhibendus est. Notum est, febres intermittentes saepe e levibus causis facile recrudescere. Hi reditus in febribus tertianis tam simplicibus, quam complicatis imprimis post septem dies, atque in febribus quotidianis et quartanis post dies quatuordecim eveniunt. His recidivis secundum observationes practicas sequenti pacto occurri potest. Exhibetur nimirum die septimo post febris tertianae emansionem, et die decimo quarto post febres quartanas et quotidianas sublatas cortex peruvianus de integro, atque in utroque casu iubetur aeger eius usum adhuc per octo dies continuare.

In phthisi pituitosa originis catarrhalis pariter praeclarissimas exserit vires, dummodo is, ut in omnibus febribus, tempore remissionis praebeatur, atque initium cum infuso fiat.

Insignis aeque est efficaciae in omnibus debilitatibus systematis nervosi chronicis, licet hic semper alia remedia simul in auxilium sint adhibenda.

Non

Nonnumquam is facile vomitum excitat, quum tunc eum pro re nata cum cinnamomo aut opio coniungere possumus.

In ulceribus externis, ubi vires, atque adeo pus bonum deficit, egregium praestat usum, uti etiam in gangraena, quotidie ad aliquot uncias in substantia exhibetur.

In his casibus quoque externe utiliter applicari, atque in gangraena cum sale ammoniaco misceri, ex eo cum aceto vini cataplasma tenue fieri et locis gangraenosis superimponi potest.

Num ceterum radix caryophyllatae (geum urbanum) vices corticis peruviani supplere queat, ut observationes recentiores praedicant, e propria experientia constituere nequeo.

Cortex Cinnamomi.

Aquae cum eo destillatae in usu sunt. (V. *Aqua Cinnamomi.*) Oleum nimirum calefacit, et quum illud in aquis adsit, his contenti esse possumus.

Cortex Mezerei.

Cortex mezerei externe ut vesicatorium, ad ulcera artificialia excitanda, applicatur. Nimium vero irritat, nec in eadem ratione multum producit suppurationis, quod tamen posterius in ulceribus artificialibus intenditur. Maiori cum utilitate adhibetur interne in morbis venereis, ubi partes solidae, praecipue ossa, sunt invasa, et propter conditionem humorum malam non libenter mercurialia exhibemus. Iubetur unciam dimidiam huius corticis cum parte radicis glycyrrhizae aequali in duabus libris aquae ad unam libram colaturae coquere, et primo cum libra huius decocti dimidia initium fieri.

In morbis scrophulosis Angli hoc cortice in connubio cum cicuta utuntur.

Cortex Simarubae.

Hic cortex cum cascarilla multum habet similitudinis, atque insigni cum utilitate in diarrhoeis enervantibus ac in dysenteria adhibetur. Alvum adstringit, atque in transpirationem agit. Neque tantopere calefacit, ut cascarilla, ita ut is exhiberi possit, ubi illa nimium exaestuans esse videtur. Commodissime in decocto aut infuso praebetur, e. gr. uncia dimidia ad colaturam unciarum octo, atque ex hoc quavis hora cochleare ordinarium.

Cremor tartari.

Cremor tartari valde egregium est laxans, in saburra putrida biliosa. Optime pro potu ordinario adhibetur. Uncias duas cum tribus aquae libris in vase terreo fortiter coqui, clarificari, atque aliquantum mellis aut sacchari addi iubemus.

Quodsi cremor tartari per operationem chemicam a sale alcalino ipsi adhaerenti liberatur, ex hoc acido salis tartari puro cum melle, aut, quod adhuc praestantius est, cum manna syrupum usui servandum parare licet, qui est laxans antiphlogisticum excellentissimum.

Crocus.

Crocus inter anodyna atque analeptica refertur, quare in morbis nervosis, rationem suam in debilitate ac enervatione agnoscentibus, adhiberi potest. (Vid. *Laudanum liquidum Sydenhami*, et *Pilulae antihystericae*.) Haemorrhoides et fluxum menstruum quoque pellit. Vid. *Pilulae balsamicae*.

Crocus metallorum.

℞. Antimon. crud. pulv.
Nitri dep. pulveris. $\overline{aa}$.

M. detonentur in crucibulo ignito et edulcorentur.

Hac operatione sulphur antimonii destruitur, et pars quaedam reguli calcinatur. Hinc in lixivio ab edulcoratione remanente obtinetur nitrum antimoniatum. Massa edulcorata, quae nunc crocus metallorum audit, e partibus regulinis consistit, quarum nonnullae calcinatae, aliae per portionem aliquam sulphuris nexae, atque aliae paucae sunt prorsus liberae. Duae posteriores sunt illae, quae vino vim impertiunt emeticam. Vid. *Aqua benedicta Rulandi*.

Electricitas.

Aër atmosphaericus semper maiori aut minori copia materiae electricae est repletus, quae corporibus animalibus partim per cutem, partim per respirationem communicatur, atque effectum certum et proportionatum in illis producit.

Corpus ipsum humanum semper maiorem aut minorem materiae electricae quantitatem possidet, quam illud non ex aëre attrahit, sed vi partium constituentium alimentorumque adsumptorum habet.

Corpus illud, quod praeter propriam electricitatem adhuc incrementum eiusdem extrinsecus obtinet, dicitur *positiva* gaudere *electrictate*. Corpus illud, quod electricitatem suam corpori alieno communicato atque adeo ab eadem privatur, est in *electricitate negativa*.

Quodsi

Quodsi proinde electricitatem ut remedium adhibere vis, necesse est, ut corpus materia electrica nimium abundans, negativa, illud e contrario, cui electricitas deest, positiva impartiare electricitate.

Effectus electricitatis positivae, seu abundantiae eiusdem in corpore humano sunt sequentes:

1) Circulationem sanguinis ad partem quintam aut sextam auget.
2) Secretiones facilius et citius procedunt.
3) Omnes corporis humores attenuat.
4) Omnia nostra organa generatim irritabiliora et sensibiliora reddit.

Ubi itaque fibrae sunt laxae, circulatio sanguinis est tardior, secretiones non sufficienter procedunt, humoresque facile stagnant, electricitas deesse videtur, per cuius compensationem vitiis recensitis occurrere licet.

Electricitas proinde positiva resolutioni glandularum induratarum, promotioni haemorrhagiarum, curationique paralysium atque rheumatismorum inveteratorum inservire potest.

Ubi e contrario nimia adest irritabilitas, atque ex hac plane ratione facile spasmi et dolores oriuntur, electricitas negativa proficua esse potest.

Quodsi itaque generatim corpus materia electrica implere, aut illud abundanti sua electricitate privare velis, in priori casu sufficit, illud ab aliis corporibus separare, atque ita electrisare.

Quodsi vero seorsum imprimis in partes singulares, e. g. in indurationes, membra paralytica et s. p. agere velimus, nitimur materiam per has plane partes impertiri, aut eam educere, ut concussio inde oriunda proxime in partem adfectam agere possit.

Ex-

Experientia docuit, numquam fere esse consultum, fortes ictus praebere, sed optimum effectum sequi, si materia electrica sensim sensimque per corpus ligneum aut metallicum acuminatum educatur, ita ut aeger numquam sensationes molestas inde experiatur, quo in casu autem sufficienter magna machina esse debet.

Elixirium antiscorbuticum.

℞. Extr. trifol. fibr.		Aquos.
— Centaur. min.		
— Fumar.		
— Graminis aa unc. β.		

Solv. in

Aqu. flor. chamomill. lib. iv.

adm.

Spirit. Cochlear. unc. ij.

Ol. Vitriol. drach. ij.

M. d.

Optimum hoc est remedium, ubi obstructiones et debilitas in abdominis visceribus in conditione humorum scorbutica, adsunt. Ex eo ante et post meridiem cochleare adsumendum ordinari potest.

Simplicius.

℞. Extr. Absinth. unc. ij.

Solv. in

Aqu. font. lib. iv.

adm.

Spirit. Cochlear. unc. ij.

Ol. Vitriol. drach. ij.

M. d.

Elixirium

Elixirium resolvens.

℞. Sal. Tartar. dep. unc. i.
Satur. c.
Acet. Squillit.
adm.
Extract. Fumar. } Aquos.
——— Millefol.
——— Trifol. fibr.
——— Card. bened. aa unc. ß.
Aquae Chamom. s. v. lib. iv.
Tinct. Antim. Iacobi.
— Mart. aperitiv. aa unc. i.
M. d.

Haec mixtura in morbis cachecticis et praecipue in hydropibus, ubi obstructiones viscerum abdominis iuxta cum relaxatione adsunt, magno cum fructu omni bihorio ad cochlearis ordinarii dimidium adhiberi potest.

Simplicius.

℞. Sal. Tartar. unc. iv.
Satur. c.
Acet. Vin.
adm.
Extr. Card. bened.
— Millefol. aa unc. i.
M. d.

Elixirium roborans.

℞. Extr. cort. peruv. } Aquos.
— — Cascarillae
— Gentian. rubr.
— Chamomillae aa unc. ß.

Solv. in
Aqu. Menth. piperit. s. v. lib. iv.
adm.
Tinct. mart. adstring. unc. iv.
M. d.

In debilitate stomachi atque intestinorum post febres ardentes superatas, aut post alias enervationes hoc remedium ad aliquot cochlearia quotidie est exhibendum.

Simplicius.

℞. Extr. cort. Cascar.
— Gent. rubr. aa unc. j.
Solv. in
Aqu. font. lib. iv.
adm.
Tinct. Mart. adstr. unc. iv.
M. d.

Emplastrum de ammoniaco cum mercurio.

℞. Argenti vivi unc. iij.
Bals. Sulph. simpl. drac. j.
misc. exactiss. et paulatim adm.
Gum. ammoniac. liquefacti lib. ij.
d.

Hoc emplastrum excellens est resolvens, imprimis ubi stases indolis sunt venereae.

Emplastrum de cicuta.

℞. Succ. rec. cicutae unc. xvj.
Pulv. herb. cicut. rec.
Gumm. ammoniac.
Acet. Squillit. aa unc. viij.
Cer. citr.

Ol. olivar. $\overline{aa}$ unc. iv.

M. f. l. a. emplastrum.

Hoc emplastrum pariter egregias vires possidet resolventes, imprimis in tumoribus scrophulosis, hinc utiliter in tumoribus articulorum applicatur.

Emplastrum resolvens Schmuckeri.

℞. Gum. ammoniac. lib. iij.
—— Ass. foetid. lib. j.
Sap. Venet. lib. ß.
Solv. in
Acet Vin. q. s. inspiss. len. ad cons. Empl. d.

Quodsi stases et tumores simul a spasmis pendent, magna cum utilitate hoc emplastrum est applicandum. Cum fructu illud a me quoque in tumoribus articulorum e causis externis natis fuit adhibitum. Ubi nulla proclivitas ad inflammationem adest, loco saponis mel adhibere licet, quo praeclarum obtinetur remedium resolvens.

Emplastrum vesicatorium.

℞. Cerae flav. unc. x.
Tereb. venet.
Ol. olivar. $\overline{aa}$ unc. iij.
Pulv. Cantharid. unc. viij.
M. f. l. a. Empl. d.

Ubi multum adest irritabilitatis, bono cum successu emplastrum, antequam illud applicaretur, cum tantillo camphorae malaxatur, quo stranguriae alias forte eventurae interceditur.

Emplastrum vesicatorium perpetuum.

℞. Pulv. Cantharid. unc. iß.
— Gi. Euphorb. unc. j.
— — Mastich.
Terebinth. ven. aa unc. iv.
M. f. l. a. Empl. d.

Hoc emplastrum tantum per se ut rubefaciens adhiberi potest, quum illud tum in defluxionibus, imprimis in ophthalmiis insigniter iuvet, praecipue prius camphora malaxatum. Maxime quoque proficuum est, ad loca per vesicatoria elevata in suppuratione conservandum.

Essentia aloës.

Solutio aloës in spiritu vini remediis externis ad vulnera mundificanda, aquis ophthalmicis, atque elixirio resolventi aut roboranti admisceri potest, deiectione alvina non satis prompta V. *Aloë.*

Essentia Angelicae.

Inter alexipharmaca refertur.

Essentia Assae foetidae.

℞. Gi. Assae foet. unc. ij.
Spir. Vin. R. lib. j.
Dig. col. d.

In symptomatibus hystericis haec essentia ad drachmam unam exhiberi potest. Vid. *Mixtura antihysterica* et *Gummi assae foetidae.*

Essentia corticum aurantiorum.

Ea est, ut remedium flatus discutiens, proficua.

Essentia Castorei.

Pariter inter antihysterica pertinet, atque ad drachmam unam praeberi potest. V. *Castoreum.*

Essentia Pimpinellae albae.

Radix pimpinellae virtute leniter irritante et resolvente gaudet. Hinc haec essentia gargarismatibus admixta stasibus catarrhalibus in collo resolvendis inservit. Vid. *Radix pimpinellae albae.*

Essentia Valerianae.

In febribus putridis et malignis mixturis diaphoreticis admisceri potest, ita ut quotidie ad unciam dimidiam exhibeatur. Vid. *Radix Valerianae.*

Extractum absinthii aquosum.

Hoc remedium in morbis a vermibus et muci redundantia in primis viis adhibetur. A drachma dimidia usque ad integram quotidie in aqua chamomillae solutum exhiberi potest.

Extractum Ligni Campechensis aquosum.

Hoc remedium est adstringens, et simul plus minusve demulcens. Quare in diarrhoeis diuturnis non repente cohibendis quotidie a drachma una usque ad duas utiliter adhibetur. Raro interim hoc extractum praeparatum habere licet, et sane difficulter quoque substantia adstringens ex hoc ligno extrahi potest. Id gustu extracto glycirrhizae simili est gaudendum. Usus huius remedii praecipue locum habet, ubi cortex Simarubae est nimis exaestuans.

Extractum Cascarillae aquosum.

(V. *Cortex Cascarillae.*) Hoc extractum aut cum pulvere quodam temperante permixtum, aut in solutione praebetur, ubi scopum quidem roborandi, nec tamen adstringendi habemus. Quovis bihorio cum aliquot granis initium fieri, et pro re nata quotidie ad drachmam dimidiam in plures doses divisum praeberi potest. Vid. *Elixirium roborans.*

Extractum centaurei minoris aquosum.

Id e remediis est resolventibus et simul leniter roborantibus. Vid. *Elixirium resolvens* atque *antiscorbuticum.*

Extractum florum Chamomillae aquosum.

Quum chamomilla specifica virtute erga systema nervosum sit instructa, hoc extractum utiliter praebetur, ubi forte cortex chinae exhiberi nequit, aut etiam cum aliis remediis combinatur. Vid. *Elixirium roborans.*

Extractum corticis chinae aquosum.

Multum in praeparatione huius extracti in eo situm est momenti, ne extractio per coctionem subitam, sed infusionem diuturnam, atque inspissatio pariter non nimium cito, sed paulatim contingat. Sal essentiale ita dictum solummodo per frictionem mechanicam praeparatur; methodus, quam nunc quoque in aliorum extractorum praeparatione exhibeo.

Utiliter exhibetur, ubi non satis temporis est, corticem chinae ipsum in substantia exhibere, aut ubi illum aegri nolunt, aut non adsumere possunt,

uti

uti hoc in infantibus usu venit. Quum uncia corticis chinae vix drachmam extracti praebeat, ad drachmam unam et supra quotidie in dosibus divisis quoque exhiberi potest.

Extractum cicutae.

Hoc extractum e conio maculato per succi expressi lenem inspissationem faciendum est, ne partes efficaces per coctionem nimium vehementem pereant. Vid. *Herba cicutae*.

Extractum fumariae aquosum.

Hoc remedium egregiis gaudet virtutibus resolventibus, agitque propter partes suas essentiales salinas simul in urinam. Qua de causa id quoque in morbis herpeticis est adhibitum.

Extractum gentianae rubrae aquosum.

Pertinet inter remedia amara roborantia. V. *Elixirium resolvens* et *roborans*.

Extractum graminis aquosum.

Id inter remedia sanguinem purificantia numeratur. Succum e radicibus recentibus expressum et leni igne ad consistentiam mellis inspissatum semper adhibere soleo, ubi tum illud non tantum efficacius ac resolventius est, sed etiam propter gratum saporem in copia et facile adsumitur. Ex hoc succo quotidie ab unciis quinque ad sex exhibui. V. *Elixirium antiscorbuticum*.

Extractum Hellebori nigri aquosum.

Optimum est pellens. Minime autem e foliis, sed e fibrillis radicum teneris per extractionem lentam, atque in coctionem lenem parari debet.

Extractum quaſſiae aquoſum.

Hoc extractum adhiberi poteſt, ubi irritabilitas deeſt, ubi nullas excretiones ſupprimere aut promovere vis, atque ubi ſimul debilitas ſyſtematis nervoſi peculiaris adeſt; ſalutares imprimis vires habere dicitur, ubi proclivitas ad colicas praeſto eſt. In ſolutione quadam ad ſcrupulum unum quotidie praeberi poteſt.

Extractum ſaturni.

Sic ſolutio calcis ſaturni in aceto vini appellatur, quae ab aceto lithargyrii conſueto in eo tantum differt, quod ea concentratior eſt.

Cum aqua pro re nata attenuatur, atque ut remedium antiphlogiſticum et reſolvens et ſimul roborans reſpici poteſt, quod in tumoribus plus minusve inflammatoriis atque in morbis oculorum magno cum fructu adhiberi poteſt.

Extractum Taraxaci.

Taraxacum, ut omnes plantae lacteſcentes, acrimonia leni gaudet, vi cuius illud virtutes habet reſolventes, quae adhuc per partes ſalinas, quas illud in quantitate ſic ſatis larga in ſe vehit, augeri queunt. Optime praeparatur, quodſi ſuccus e radicibus atque herba expreſſus in leni calore ad conſiſtentiam mellis inſpiſſetur.

Extractum trifolii fibrini.

Remedium amarum reſolvens. V. *Elixirium antiſcorbuticum* et *reſolvens*.

Fel

Fel tauri inspissatum.

Hoc est bonum remedium resolvens, quod in ictero, et generatim, ubi adfluxus bilis deest, quotidie ad drachmam unam exhiberi potest.

Folia Belladonnae.

Belladonna extra virtutem eiusdem narcoticam viribus antispasmodicis et diaphoreticis gaudet, atque cum utilitate in rabie canina atque in morbis nervosis est adhibitum. In quibusdam paralysium speciebus effectus egregios ab eiusdem usu observavi. Dosis in adultis est a quinque usque ad decem grana in viginti quatuor aut quadraginta octo horis.

Flores salis ammoniaci martiales.

Hi flores sic dicti sunt sal ammoniacum particulis martialibus impraegnatum, quod proinde in obstructionibus, ubi simul scopus roborandi adest, e. g. in febribus quartanis atque in chlorosi maxime conducit. Initium fit cum aliquot granis, et dosis sensim sensimque usque ad scrupulum unum, quin etiam ad drachmam unam augeri potest. V. *Pulvis antifebrilis.*

Hi flores interne atque externe adhibiti in dosibus paulatim usque ad aliquot drachmas quotidie auctis in ulceribus cancrosis insignem exseruerunt virtutem, cuius rei quidem nulla propria experientia instructus sum, ad eam autem credendam maxime propendeo.

Flores arnicae verae.

Hi flores acrimonia atque amaritudine gaudent, atque ut thea hausti insignem habent virtutem resol-

solventem, ita ut illi in intemperie mucosa atque obstructionibus pulmonum utiliter adhiberi possint. In haemoptysi quoque praedicantur, et viribus sanguinem extravasatum resolvendi instructi esse dicuntur. In morbis nervosis atque in febribus intermittentibus diuturnis quoque magnae utilitatis esse feruntur.

Quum vero illi acerrimi sint, atque in dosi magna vomitum excitare queant, cum infuso tenui, e. gr. cum drachma una ad aquae libras duas initium fieri, et tum dosis pro re nata augeri potest. Vid. *Species pectorales resolventes*.

Flores Chamomillae vulgaris.

Flores chamomillae viribus antispasmodicis et carminativis sunt instructae, optimum proinde decoctum pro thea atque enematibus in casibus memoratis ministrant. In febribus quoque intermittentibus optimi effectus florum chamomillae pulverisatorum ab uno usque ad scrupulos duos sunt observati. In malis hypochondriacis quoque cum fructu adhibentur, imprimis ubi ad obstructiones simul est respiciendum. Quod enim hae viribus gaudeant resolventibus, ex eo patet, ut infusum nonnumquam vomitum excitet. Vid. *Pulvis ecphracticus*.

Flores Sambuci.

Flores sambuci viribus emollientibus et resolventibus pollent, propter partes balsamicas sibi admixtas quoque sudorem pellunt. Vid. *Aqua florum sambuci*.

Flores Sulphuris.

Sulphur depuratum ita vocatur. Usus eius praecipuus est in scabie, ubi illud se semper ut specificum

cum praestat. (Vid. *Hepar sulphuris*.) Cum cremore tartari permixtum in malis haemorrhoidalibus quoque laudatur. Bonum est ceterum remedium in obstructionibus hepatis et systematis venae portarum. A granis decem usque ad triginta aliquoties per diem est dosis.

Flores Zinci.

Hoc remedium primum sub nomine lunae fixatae. Ludemanni innotuit, magnamque sibi in morbis convulsivis peperit famam, quam tamen illud maxima ex parte amisit. Ubi interim omnes indicationes desunt, et plura specifica in vanum adhibita fuere, omnino in usum vocari potest. Cum grano dimidio aut integro fit initium, et dosis pro re nata augetur. Optimas vires exserere compertum est, quodsi illud cum acidis non effervescit.

Gargarisma adstringens.

℞. Aquae fontan. unc. x.
Essent. Pimpin. alb. unc. ß.
Alum. crud. drach. ij.
M. d.

In casibus, ubi uvula propter relaxationem suam admodum est prolapsa, optimum hoc est gargarisma.

Gargarisma resolvens.

℞. Oxym. simpl. unc. ij.
Nitr. depur. unc. ß.
Ess. Pimpin. alb. drach. ij.
Aqu. flor. Sambuc. unc. x.
M. d.

Globuli

Globuli martiales.

Mars in acido tartari solvitur, atque haec solutio tandem inspissatur. E massa viscida deinde globuli unciam dimidiam aut integram ponderantes formantur. Ad balnea frigida partibus martialibus impraegnanda adhibentur. Hunc in finem prius aliquot semunciae horum globulorum in aqua calida solvuntur, atque haec solutio aquae admiscetur.

Gummi ammoniacum.

Hoc est remedium resolvens praestantissimum, in pulmonum morbis expectorationem promovet, et tunc id est adhibendum, quodsi status inflammatorius est ablatus. (V. *Pilulae resolventes* et *Syr. pectorales resolventes.*) Per se quotidie ad drachmas duas ordinari potest. Semper autem satius est, illud in forma exhibere soluta. Ubi salia locum habent, sal ammoniacum ad resolutionem promovendam in menstruis aquosis est valde proficuum. Praeterea illud in oxymelle, in ovorum flavedine, atque in gummi arabico solvitur.

Gummi arabicum.

Hoc gummi est mucilago lenis inspissata, quae proinde in nimia intestinorum irritabilitate, e. gr. in diarrhoeis diuturnis interne atque in clysteribus adhibita insignem praestat utilitatem. Id quoque menstruum mercurii est. V. *Mercurii solutio Plenckiana.*

Gummi Assae foetidae.

Praeclarum remedium resolvens et simul antispasmodicum, quod in malis hypochondriacis atque

que hystericis, ubi simul obstructiones viscerum abdominis adsunt, utilissime adhiberi potest. (V. *Pilulae antihystericae.*) Id pariter quoque in aqua est solubile. Quotidie ad drachmas duas exhiberi potest. Necnon externe applicatum efficacissimum se in tumoribus resolvendis praestat. Vid. *Emplastrum resolvens Schmuckeri.*

Gummi Euphorbii.

Remedium acre irritans, quod tantum externe, ut epispasticum adhibetur. Vid. *Emplastrum vesicatorium perpetuum.*

Gummi Galbani.

In effectu suo cum gummi ammoniaco maxime convenit, praeterquam quod propter oleum essentiale illi proprium, quo gummi ammoniacum destituitur, simul aliquantum magis exaestuat, atque antispasmodicum est, atque hinc in malis hypochondriacis atque hystericis praecipuum. Vid. *Pilulae antihystericae.*

Gummi Guaiaci nativum.

Hoc e partibus resinosis et gummosis constat, acrimonia quadam gaudet, atque in malis rheumaticis optimum est resolvens. Excretiones simul urget, atque in dosi aliquanto maiori alvum movet. Ad drachmam unam quotidie pro re nata exhiberi potest. In aqua ope salis ammoniaci, aut, ubi hoc est nimis irritans, cum gummi arabico promptissime solvitur. Alias quoque in pilulis praeberi potest. (Vid. *Pilulae resolventes.*) In constitutionibus siccis nimiumque irritabilibus satius est, extractum eius aquosum adhibere. Vid. *Lignum Guaiaci.*

Gummi

Gummi Guttae.

Gummi guttae inter drastica acria defertur, atque hinc tantum in hydropibus et taeniis usurpatur. Secundum observationes recentiores, acrimoniam eiusdem per connubium cum manna imminui posse dicitur. In hydropibus illud libenter in connubio cum aliis remediis exhibemus. (V. *Pilulae antihydropicae.*) In taeniis ad grana triginta in dosibus trifariam divisis per diem exhiberi potest. V. *Caput de taenia.*

Gummi Myrrhae.

Crebro alias hoc remedium in suppurationibus internis fuit adhibitum. Usus talium pharmacorum balsamicorum autem summam requirit cautionem. Ubi minima proclivitas ad inflammationem adest, illa his occasionem praebere possunt. Atque in phthisi pituitosa plerumque alia remedia sufficiunt, etiamsi illud hic cortici peruviano quotidie a granis decem ad triginta addi possit. Externe se ut remedium purificans atque antisepticum praestat. V. *Liquamen myrrhae.*

Hepar Sulphuris.

Hoc est sulphuris solutio, quae via sicca in sale lixivioso fixo conficitur. Sulphur per hanc solutionem maiorem nanciscitur volatilitatem atque penetrantiam, et sub hac forma quam efficacissimum in scabie inveterata esse deprehenditur. Drachma huius hepatis sulphuris in aqua solvitur, atque iubetur aeger omni hora cochleare ordinarium adsumere. Cum dosi ad unciam unam quotidie paulatim adscendere licet, quodsi illud vomitum non excitat. Uncia sulphuris una balneo quoque admisceri,

misceri, atque hoc pacto balneum artificiale sulphureum confici potest. Semper autem est curandum, ut hoc remedium semper recenter praeparetur, quoniam sulphur vi suae indolis summe volatilis facile evolat, et tum tantum sal remanet lixiviosum, in acrimonia sanguinis scabiosa magis noxium, quam proficuum.

Optimum pariter hoc hepar sulphuris est remedium, quodsi venena corrosiva, e. gr. arsenicum et mercurius sublimatus adsumpta fuerint, quoniam illud cum his corporibus coalescit, eaque mitia reddit. Arsenicum, ut notum est, amittit per combinationem cum sulphure proprietatem suam corrosivam, et mercurius sublimatus per sal lixiviosum decomponitur. Operae quoque pretium esset experiri, num illud in strumis incipientibus profuturum esset. Testis ovorum combustis, quae hic se tam saepe utiles praestitisse dicuntur, tantum respectu hepatis sulphuris, quod scilicet per odorem sufficienter se prodit, hanc virtutem adscribere possum.

Herba aristolochiae rotundae.

Folia recentia in ulceribus externis atque exanthematibus externe adhibentur. Emolliunt atque exsiccant.

Herba boni Henrici.

Herba recens magna cum utilitate in exanthematibus exhibetur, ubi illa bonam efficit suppurationem.

Herba centaurei minoris.

Haec planta pertinet inter plantas amaras, viribus resolventibus et roborantibus instructas. Extractum

tum adhibetur, quod e summitatibus florentibus praeparatur. V. *Extractum centaurei minoris*.

Herba cicutae.

Sub hoc nomine non intelligitur cicuta virosa propria, sed conium maculatum Linnaei, ad quod attendendum. Cicutam in cancro atque indurationibus stasibusque scrophulosis praedicarunt, nec ullum est dubium, quin illa nonnumquam egregie iuvet, etiamsi adhuc multo saepius nullas exserat vires. Lucrum pro arte salutari esset, quodsi casus, in quibus illa efficax est, constitui possent. Optime in pilulis exhibetur, quae e partibus aequalibus herbae recentis pulverisatae atque extracti parantur, cum quibus a grano uno ad duo initium fieri, et paulatim dosis augeri potest. Illam hoc pacto usque ad grana centum quotidie exhibui, et ut dictum est, numquam egregias eius virtutes vidi. Attamen systema nervosum invadere videtur, et saepe parit vertigines pertinaces, quas per usum acidorum vegetabilium largum tollere enitendum est. Nonnumquam etiam pustulas erysipelaceas in facie, partibusque tumidis atque adfectis producit, de quibus cum certitudine constituere nequeo, utrum illae pro exanthemate per cicutam producto acrimoniae scrophulosae in corpore delitescentis, an pro mero producto cicutae sint habendae, an minus. Levamen saltem proportionatum post illa mihi observare non licuit.

Herba cochleariae.

Cochlearia est omnium plantarum antiscorbuticarum princeps. Cochlearia groënlandica, quae singularis est species, atque in hortis nostris copiose educatur, vulgari est praeferenda, attamen

tamen recens illa est adhibenda. V. *Conserva antiscorbutica.*

Herba malvae.

Eximia herba emolliens, quae utiliter in infusis theiformibus pectoralibus, atque externe pro fotu in obstructionibus chronicis inflammatoriis usurpari potest.

Herba meliloti.

Pariter inter herbas emollientes et resolventes refertur. V. *Species pro cataplasmate.*

Herba menthae.

Mentha crispa optimis instructa est viribus antispasmodicis et carminativis. In debilitate ventriculi mentha piperitis vulgari est praeferenda. Vid. *Aqua menthae.*

Herba millefolii.

Millefolium, ut thea haustum, salutares saepe in malis haemorrhoidalibus exseruit vires, viribus quoque antispasmodicis gaudere videtur, quae illas chamomillarum adhuc superant.

Herba Nicotianae.

Usus herbae nicotianae tantum in clysteribus tam in forma decocti, quam etiam fumi, locum habet. Ubi maxime irritare volumus, sub forma fumi est adhibendum. Decoctum saepe est efficax, ubi remedia consueta ad alvum ducendam minime sufficiunt.

Herba sabinae.

Haec herba inter pellentia fortia pertinet, quae adhiberi potest, ubi alia remedia nullas exserunt vires. In dosi cautio est servanda, semperque cum aliquot granis initium est faciendum. Externe quoque in condylomatibus venereis est laudata, ubi vero mercurius nitrosus utiliorem se praestat.

Herba trifolii fibrini.

Planta amara resolvens. Vid. *Extractum trifolii fibrini.*

Herba uvae ursi.

Herba uvae ursi quotidie ad drachmam dimidiam exhibita in doloribus calculosis efficax est inventa. Adest procul dubio in calculo qualitas urinae organorumque eiusdem secretoriorum praeternaturalis, quae per omnia remedia in doloribus calculosis proficua reperta, corrigitur, nec tamen calculus ipse resolutus fuerit.

Kermes mineralis.

Quodsi antimonium in sale lixivioso fixo coquitur, haec coctio calida colatur, et tum refrigerari sinitur, pulvis ruber ad fundum praecipitatur, e sulphure, sale lixivioso et regulo antimonii consistens, atque adeo hepar est sulphuris, quod partes regulinas resolvit. Hic pulvis edulcoratus atque exsiccatus exhibet *kermes minerale*, quod, si omnes partes salis lixiviosi sunt elutae, minimum ab hepate sulphuris differt. Quodsi e contrario pulvis non edulcoratur, sed tantum a lixivio suo libera-

liberatur, remedium omnino obtinetur, quod in certis casibus, immo fere in omnibus sulphuri antimonii longe anteferendum est. In morbis, ex acrimonia scabiosa, herpetica et scrophulosa, inveteratis, insignibus pollet, in dosi paulatim augenda, viribus. Quum illud propter sal lixiviosum vegetabile facile humorem adtrahat, satius est cum sale sodae praeparare. Ceterum kermes minerale quoad virtutem emeticum debilius est quam prima praecipitatio sulphuris antimonii, et fortius, quam tertia.

Lapides cancrorum.

Lapides cancrorum bonum est absorbens; adhiberi potest loco testae concharum, et magnesiae salis communis, quamvis postremum palmam omnibus praeripiat, quia illud cum omnibus acidis sal maxime solubile sistit.

Laudanum liquidum Sydenhami.

℞. Opii Thebaic. unc. ij.
Croc. orient. unc. j.
Pulv. Cinnam.
— Caryoph. $\overline{aa}$ drach. j.
Vin. Hispan. lib. j.
Dig. col. d.

Etiamsi satius sit, opium in substantia adhibere, quia tum semper tutissime dosis determinari potest, haec tamen compositio tam est consueta, ut cuivis necesse sit, eam sibi cognitam reddere. Secundum formulam hic adpositam sex guttae unum circiter granum opii continent, quod in usu pro norma inservire potest. Haec compositio praecipue adhibetur, ubi simul enervatio adest.

Lichen caninus.

Hoc remedium summopere a *Mead* adversus morsum canis rabidi est laudatum. Angli duabus eius partibus piper addunt, et pulverem vocant antilyssum. A priori nullas vires in hoc lichene deprehendere licet, et piper facile maximam effectus pulveris boni partem prae se fere posset. In morbo autem tam atroci, uti hydrophobia est, nihil temere a priori decidendum est.

Lichen islandicus.

Hic lichen mucum maxime nutrientem continet, et praeterea sic satis multum amari. Hae duae proprietates in uno remedio iam a priori aliquid promittunt, atque experientia huic suspicioni respondet. In febribus tabidis, ubi generatim vires et fibrarum robur desunt, uti etiam in dysenteria, ubi mucum intestinorum restituere, et simul fibras eorum roborare volumus, usus huius remedii est omnino commendandus, et quidem ita, ut in febribus tabidis unciam eiusdem in libra lactis coqui atque illud colari atque ita paulatim per diem adsumi iubeamus. In dysenteria vero tantum in aqua est coquendus.

Lignum Campechense.

Secundum observationes recentiores hoc lignum viribus adstringentibus et demulcentibus gaudet, atque a remediis sibi similibus in eo distinguitur, quod illud neque irritet, neque calefaciat.

Lignum Iuniperi.

Remedium sanguinem purificans et diureticum. V. *Species purificantes.*

Lignum Guaiaci.

Lignum sanctum quoque appellatur. Ligna duo in historia naturali quidem distinguuntur, sed medico haec differentia negligi potest, et negligenda est, quoniam is fidei pharmacopoei se committere debet. Lignum Guaiaci proprie sic dictum gravius et magis resinosum esse dicitur, quam lignum sanctum.

Optimis pollet viribus resolventibus, atque in India ad luem veneream curandam adhibetur. Apud nos utiliter in decocto adhibetur, ubi miasma venereum nimis altas iam egit radices, imprimis in doloribus artuum venereis. Quum potus ptisanarum largus ventriculum debilitet, optimum est, si quatuor unciae huius ligni in quatuor aquae libris ad colaturam duarum librarum coqui iubeas, atque ex ea mane et vesperi aliquot unciae calidae propinantur, ad perspirationem per hoc simul promovendam, quoniam in regionibus calidis propterea illud tam proficuum esse videtur, quia illic per calorem versus cutem determinatur. Constat etiam, facile illud in alvum agere, quodsi diaphoresis negligitur, atque haec operatio verosimiliter non tam salutaris est, quam ista perspirationis. Quum ceterum hoc lignum maxime sit irritans, cum eiusdem usu in corporibus siccis atque irritabilibus cautio est servanda.

Lignum Quassiae.

Quassia ut antisepticum, ut resolvens, ut roborans agit. Felici proinde successu in febribus putridis, et morbis arthriticis fuit adhibita, quum ea simul etiam sit resolvens, systema nervosum roboret, nec ullas impediat excretiones, et non

calefacit, quoniam nullum oleum aethereum in mixtione sua habet. Commodissime in infuso exhibetur. Aliquot drachmas in una aquae libra coqui iubemus, atque ex ea omni horâ cochleare, quin etiam ad unciam dimidiam praebemus.

Limatura martis.

In partium solidarum debilitate et proclivitate in primis viis in acredinem optimum roborans est mars. Quotidie a granis decem ad drachmam unam exhibetur.

Linimentum antispasticum.

℞. Unguent. d. Alth. unc. ij.
Camph.
Laud. liquid. Syd. āā drach. j.
M. d.

Hoc linimentum in omnibus motibus intestinorum spasticis praestantis est usus, cuius ope saepe inflammationi eorum praecaveri potest. Quotidie aliquoties quasdam eiusdem drachmas abdomini illini pannoque laneo calefacto deligari iubemus.

Liquamen Myrrhae.

℞. Gum. Myrrhae drach. j.
c. Vitell. ovor. q. s. Solv. in
Aqu. flor. Sambuc. unc. vj.
d.

In formula quadam antiqua myrrha in albumen ovi coctum iniicienda, atque in cella suspendenda praescribitur. Haec formula inspida est causa, cur numquam sciatur, quid in pharmacopoeis sub hoc nomine vendatur.

In

In ulceribus, ubi partes solidae nimium sunt relaxatae, atque in oculorum morbis hoc remedium egregie iuvat.

Liquor anodynus.

Quodsi spiritus vini rectificatissimus cum vitriolo albo commiscetur, remedium habetur, quod *Hallerus* in symptomatibus spasticis summis ornavit laudibus, et secundum illum *acidum Halleri* vocatur. Quotidie aliquoties a guttis decem ad viginti in poculo aquae dilutum exhibetur. Plurimi vero mortalium illud ferre nequeunt, atque evomere coguntur, aut in illis dolores ventriculi excitantur.

Quodsi haec mixtura destillatur, oleum aethereum *naphtha vitrioli* seu *oleum vini* dictum obtinetur, atque ad guttam unam sacharo instillatum exhibetur.

Quodsi haec naphtha rursus cum aliquot partibus spiritus vini diluitur, *liquor anodynus* habetur, qui a guttis decem ad quindecim ut remedium antispasmodicum exhiberi potest.

Quodsi denique hunc liquorem anodynum partibus impraegnaveris martialibus, liquorem anodynum habes martiatum, qui sua virtute celebratae tincturae Bestucheffianae non cedit, atque in spasmis e debilitate ventriculi oriundis a guttis octo ad decem maxime conducit. Sequenti modo paratur: mars purus in acido salis rectificato ad saturationem perfectam solvitur, haec solutio usque ad siccitatem abstrahitur, ac deinde ignis augetur, dum maxima pars salis sublimata est. Hoc sublimatum deliquescere sinitur, pars eiusdem cum duabus naphthae vitrioli partibus miscetur, quae tum conquassantur, quo facto naphtha martem in se

recipit, atque acidum salis in fundo manet, a quo naphtha sumitur, atque ad usum conservatur. Haec naphtha partibus martialibus impraegnata colore gaudet aureo, quem vero radiis solaribus exposita amittit, a quibus penitus albescit, in umbra vero colorem aureum rursus recuperat.

In spasmis e debilitate primarum viarum nascentibus hoc remedium a guttis octo ad decem est omnino proficuum. Multum tamen abest, quantum quidem mihi observare licuit, ut illud ea praestet, quae primi eius inventores ab eo sibi pollicebantur.

Liquor cornu cervi succinatus.

Hoc est sal medium, quod e sale volatili urinoso c. c. atque e sale acido succini saturando paratur, atque in spasmis e causa arthritica natis a guttis octo ad decem haud est inutile. Quumque illud vehementer in sudorem agat, usus eius quoque in febribus malignis locum habet.

Liquor terrae foliatae tartari.

Hic e sale lixivioso vegetabili fixo atque aceto paratur. Quodsi mixtio saturata inspissatur, quamplurimae in ea remanent partes empyreumaticae, quae facile multum caloris excitant. Quodsi sal ab his partibus oleosis liberare vis, nimium acidi amittes, ita ut sal lixiviosum non sit perfecte saturatum. Satius igitur est, singulis vicibus tantum salis lixiviosi, quantum requiritur, cum aceto saturare, illudque pro re nata aliis remediis admiscere, certiores tum sumus, sal medium habere perfectum, ut et medicamentum simul minus pretiosum est.

Opti-

Optimum est resolvens, quod imprimis in infantibus in obstructionibus glandularum mesentericarum magno cum fructu adhiberi potest. Formula sequens semper mihi utilem praestitit operam:

℞. Sal. Tart. dep. drach. j.
Satur. c.
Acet. Vini
adm.
Tinct. rhabarb. aqu. unc. j.
Aqu. bened. Rul. drach. j.
M. d.

In infantibus aliquot annorum cum guttis viginti quotidie ter initium fit, et cum dosi sensim sensimque adscenditur. In adultis quoque, ubi alia medicamenta aut nimis irritantia, aut nimis exaestuantia sunt, in dosi pro illis iusta, ac si usus eius diu satis continuatur, maxime conducit.

Quodsi sal lixiviosum acido citri saturatur, hoc in febribus biliosis non solum bonum remedium refrigerans praebet, sed quoque bili solvendae turgescentiaeque eius promovendae inservit. In casu posteriori exhibere soleo secundum formulam sequentem:

℞. Sal. Tart. drach. iij.
Satur. c.
Succ. citr.
adm.
Syrup. acetosit. citr. unc. j.
Aqu. bened. Rul. drach. j.
M. d. S. sumat quavis hora unum cochleare ordinarium.

Magisterium saturni.

Hoc ex extracto saturni per praecipitationem cum aqua, edulcorationemque diligentem paratur.

Cre-

Credendum quidem esset, extractum saturni eundem plane praestare usum; experientia autem hanc opinionem non confirmat. Procul dubio acidum propriae virtuti saturni est impedimento. Calx saturni edulcorata optimum est remedium, externe adhibitum, in herpetibus, atque aliis malis cutaneis; ubi ea aut cum aqua attenuata, aut cum oleo ovorum permixta adhiberi potest.

Magnesia salis sedlicensis.

Brevius, atque ad evitandum, ne hoc remedium cum antiquo ac inerti medicamento, magnesia nitri confundatur, hoc corpus esset dicendum *terra muriatica*, aut etiam *magnesia muriatica*, quia illa in neux cum acido salis affatim deprehenditur, et maxima ex parte etiam per praeparationem salis communis acquiritur. Est ea terra absorbens, quae vero hoc boni in se habet, quod ea maxime sit solubilis, atque in nexu cum acido salia media facile solubilia efficiat, quod reliquae terrae absorbentes non faciunt. Tantum non ea per combustionem est paranda, per calcinationem enim solubilitatem amittit. A granis decem ad viginti per se exhiberi potest. In dosi maiori leniter alvum laxat. Plerumque aliis remediis miscetur. V. *Mixtura refrigerans* et *Pulvis ecphracticus*.

Manna.

Laxans lene antiphlogisticum, imprimis in corporibus valde irritabilibus et siccis, atque generatim in infantibus magno cum fructu adhibendum. Infantibus ad unam vel plures semuncias exhibetur. Pro adultis saepe aliquot unciae requiruntur.

Mel.

Mel.

Mel vi resolvente gaudet, sed propter admixtionem multarum particularum oleosarum est etiam calefaciens. Tutissime igitur in constitutionibus mucosis adhibetur. Expectorationem et deiectiones alvi promovet. In febribus plerumque aceto miscetur. (V. *Oxymel.*) Externe utilissimum est, ad abscessus atque ulcera in bonam suppurationem vertenda, ad sanationemque ducenda.

Mercurius currens.

Ut mercurius usui aptus reddatur, solvendus primum est. Alias quidem mercurius crudus, non mutatus, in obstructionibus pertinacibus fuit exhibitus. Successus autem est ambiguus, atque inde saepe sequelae noxiae consequi possunt.

Generatim loquendo, mercurius in morbis venereis est remedium specificum, quoniam is virus venereum immediate atque imprimis per salivationem educit. In solutionibus salinis optimum simul est resolvens atque anthelminticum.

Mercurius dulcis.

Mercurius dulcis est mercurius sublimatus cum mercurio vivo saturatus. Quodsi haec saturatio per mixtionem iteratam perfectissima, et connexio per repetitam sublimationem quam maxime intima redditur, ea *calomel* seu *panacea mercurialis* appellatur. Calomel igitur a mercurio dulci distinguitur, quod hic aliquanto acrior et penetrantior sit, quoniam partes mercurii sublimati acres non perfectissime sunt saturatae atque involutae, calomel e contrario

eo fit lenius, quo illud saepius sublimatur, ita ut illud denique omnes fere vires proprias amittat, et magis diaphoreticum reddatur. In morbis igitur venereis, atque ubi scopum resolvendi habes, mercurius dulcis multo efficacior est, quam calomel. In morbis venereis exhibetur, ubi simul resolvendum est, atque ubi praeparata acriora propter debilitatem pectoris, aut acrimoniam humorum sunt inepta.

In huius pharmaci usu in morbis venereis semper respiciendum est, ne illud laxationem alvi producat. Alia prorsus est res, quodsi illud scopo purgandi exhibetur. V. *Pilulae purgantes mercuriales*.

Optime hoc in casu saccharo miscetur; aut adhuc melius, quodsi cum sapone hispanico ex eo pilulae fiant. V. *Pil. purg. merc.*

Methodus nuperrime fuit proposita, mercurium dulcem in internam malarum superficiem infricandi, ad salivationem excitandam. Quod subinde utile esse potest, ubi remediis mercurialibus iam adhibitis nulla salivatio consequi vult. Sed curationem totam hac methodo suscipere, quam maxime foret ambiguum, mercurius enim non satis temporis habet, ad se cum miasmate venereo uniendum; et sic e corpore egereretur, absque miasmate secum adsumpto.

In doloribus articulorum atque obstructionibus glandularum mercurius dulcis pariter est efficax. In his casibus aliis remediis utiliter admiscetur. V. *Pilulae resolventes*.

Quum mercurius tanta vi resolvente gaudeat, regula est, illum in morbis putridis minime exhibendum esse; certum etiam est, quod is in resolutione humorum scorbutica omnino sit noxius. Quod

vero

vero in putredine humorum febrili non videtur obtinere. Saltem calomel in angina putrida utilissime fuit adhibitum; semper fere illud profuit, quodsi mox salivationem excitavit. Haec methodus mihi quidem e propria experientia est incognita, omnem tamen attentionem mereri videtur. Hic mihi quoque infrictio in ore apta esse videtur, quoniam hic salivatio quamprimum est excitanda. In febribus quartanis pertinacibus praestantissimum eius usum esse, mihi ex experientia repetita innotuit.

Mercurius gummosus.

Haec solutio ab inventore suo quoque solutio Plenckiana appellatur. Mercurius hic tantum in suas partes similares est resolutus, nec in sua indole mutatus. Ubi propter nimiam irritabilitatem salia adhiberi nequeunt, ad usumque in morbis oculorum venereis externum praestantissimum hoc est medicamentum.

Ex una mercurii parte, et tribus gummi arabici paratur, durante contritione aliquantum syrupi de cichor. c. rhabarb., dum omnis mercurius in mucum est resolutus, admiscetur. Haec solutio aut per se, aut cum aqua diluta, aut cum mica panis in pilulas redacta, ita exhiberi potest, ut mane et vesperi decem grana ex hac mixtura in corpus inferantur, quae dosis pro re nata, si scopus salivationis adest, augeri potest. Pro gargarismate et fomentatione oculorum haec solutio cum lacte tepido miscetur.

Mercurius nitrosus.

Solutio mercurii in acido nitri est pharmacum maxime causticum, sed simul etiam resolvens, quod

quod interne in morbis venereis inveteratis, imprimis in morbis ossium, atque externe in ulceribus venereis impurissimis maximo cum fructu adhiberi potest.

Hoc medicamentum est iam antiquissimum. Essentiam constituit essentiae mercurii Charasii, mercurii liquidi pharmacopoei parisiensis, aquae gryseae Gohlii (quae in antiquioribus dispensatoriis brandenburgicis reperitur), liquoris Bellostii, unguenti citrini parisiensis, atque syrupi mercurialis Belleti. Usus quidem internus semper fuit reformidatus. Sed mihi iam hoc remedium ex experientia sufficienti innotuit, et fere semper satisfacit, ubi alia medicamenta sunt irrita. Detrimentum ex eo numquam vidi, et multum illud mercurio sublimato praefero.

Spiritus nitri penitus cum mercurio est saturandus, quumque is non semper eiusdem sit efficaciae, semper etiam scire necesse est, quantum mercurii in quantitate solutionis datae contineatur. Quodsi e. g. in uncia una spiritus nitri duae drachmae et duo scrupuli mercurii continentur, proportio se habet ut unum ad tria, atque adeo in tribus solutionis granis unum mercurii granum continetur.

Hoc in casu cum duabus guttis in sufficienti aquae quantitate dilutis mane et vesperi initium fieri potest. (Aquam destillatam et puram esse oportet, alias enim solutio decomponitur.) Quodsi postea vomitus aut laxatio sequeretur, una duntaxat gutta exhibetur. Pro re nata tum a guttis quatuor ad quinque adscendi potest. Quodsi vero minime in urinam, sed in quavis dosi laxando agit, non multum emolumenti ex hoc remedio est expectandum, atque ad praeparatum lenius est refugiendum.

In

In sufficienti aquae copia diluta, optimam haec solutio simul praebet aquam phagedaenicam.

Cum pinguedine permixta, optimum est pomatum ad scabiei sanationem.

Mercurius praecipitatus albus.

Quodsi solutioni mercurii in spiritu nitri spiritus salis adfunditur, is cum mercurio connectitur, et cum eo in forma calcis ad fundum praecipitatur. Acidum salis leniter tantum hic mercurio adhaeret, hinc etiam non tam summum corrosivitatis gradum habet.

Externe tantum in usum adhibetur, atque illud quidem in omnibus exanthematibus atque ulceribus herpeticis atque in scabie, ab acrimonia scrophulosa pendentibus, est prestans remedium. V. *Unguentum mercuriale album.*

Mercurius praecipitatus ruber.

Quodsi a solutione mercurii in acido nitri hoc posterius iterum abstrahitur, remanet calx rubra, quae quam maxime improprie appellatur *praecipitatum* seu mercurius praecipitatus.

Externe pariter tantum adhibetur, ad ulcera scrophulosa et venerea mundificanda. V. *Unguentum mercuriale rubrum.*

Mercurius sublimatus.

Mercurius sublimatus e mercurio atque acido salis constat.

Solutio mercurii sublimati in spiritu vini debili vocatur ab inventore suo *Spiritus Swietenii.*

Mer-

Mercurius sublimatus non plus praestat, et saepe minus quam mercurius nitrosus. Quare ego libentius posteriori utor.

Mercurius tartarisatus.

In morbis venereis, ubi humores aliquantum sunt acres et scorbutici, plurimum saepe hoc remedium iuvat. Ex una mercurii parte, et duabus cremoris tartari, accurate inter se mixtis paratur, atque a granis quinque ad decem pro dosi exhibetur.

Efficacius hoc est remedium, quodsi mercurius per se calcinatus in acido salis tartari solvitur. In connubio cum manna tandem *pilulas Kayserianas* celebres exhibet.

Millepedes.

Remedium leniter diureticum, quod, ubi non admodum irritare, attamen secretionem urinae promovere vis, ad grana decem pro dosi adhiberi potest.

Mixtura acida.

℞. Ol. vitriol. alb. drach. j.
Aqu. destill. unc. xx.
Oxym. simpl. unc. iv.
M. d.

In febribus putridis ex hac mixtura quavis hora ad uncias duas ad hauriendum ordinatur. In scabie a dosibus minoribus est incipiendum, atque omni tantum bihorio ad unciam unam exhibenda.

Mixtura

Mixtura diaphoretica.

℞. Nitr. antim. per inspiss. parat. drach. ij.
Spirit. Mindereri unc. iv.
Aqu. flor. Sambuc. unc. viij.
M. d.

Haec mixtura in omnibus febribus ardentibus, ubi scopum habes, diaphoresin promovendi et simul frigefaciendi, summae est utilitatis. Quavis hora uncia una praebetur. Quodsi stases inflammatoriae simul adsunt, aut simul camphora exhibetur, aut ea in spiritu vini solvitur, ac mixturae additur.

Aut simplicius.

℞. Nitr. antim. per inspiss. parat. unc. j.
Solv. in
Aqu. fontan. lib. ij.
adm.
Camph. c. Sacch. q. s. scrup. j.
M. d.

Mixtura refrigerans.

℞. Conch. s. Lap. cancr. s. Magnes. muriat. unc. β.
Satur. c.
Succ. citr.
Aqu. Menth. s. v. unc. vj.
Syrup. acetos. citr. unc. j.
M. d.

Quodsi agitationem sanguinis in constitutionibus sensibilibus atque ad spasmum proclivibus imminuere, nec tamen irritare volumus, ex hac mixtura, conquassata, quavis hora unciam unam propinamus. Ubi quaeque irritatio atque etiam

minima evacuatio est evitanda, lapides cancri inserviunt; ubi autem ad laxationem alvi leniorem simul est respiciendum, magnesia est praeferenda, quoniam ea in connubio cum acidis leniter alvum laxat.

Mixtura resolvens.

℞. Sal. ammon. dep.
Aqu. ben. Rul. aa drach. ij.
Oxym. simpl. unc. ij.
Aqu. flor. Chamom. unc. x.
M. d.

In febribus, ubi stases pertinaces sunt superandae, ex hac mixtura omni hora uncia una datur.

Aut simplicius.

℞. Sal. ammon. dep. unc. ß.
Solv. in
Aqu. font. unc. xvj.
adm.
Aqu. bend. Rul. unc. ß.
M. d.

Mixtura solvens.

℞. Sal. mirabil. Gl. unc. j.
Nitr. depur. drach. j.
Aqu. flor. Chamom. s. v. unc. vj.
Oxym. simpl. unc. j.
Aqu. bened. Rul. drach. j.
M. d.

Haec mixtura, quavis hora ad cochleare unum aut unciam unam exhibita, inservit ad colluviem in primis viis mobilem atque ad educendum aptam reddendam.

Vel

Vel simplicius.

℞. Sal. mir. Glaub.
Nitr. depur. $\overline{aa}$ unc. j.
Solv. in
Aqu. font. unc. xvj.
adm.
Aqu. bened. Rul. unc. ß.
M. d.

Mixtura temperans.

℞. Nitr. depur.
Oxym. simpl. $\overline{aa}$ unc. j.
Aqu. flor. Chamom. s. v. unc. viij.
M. d.

In febribus inflammatoriis simplicibus haec mixtura, omni hora ad unciam unam exhibita, sufficit.

Vel:

℞. Nitr. depur. unc. j.
Solv. in
Aqu. fontan. unc. xij.
M. d. S. Omni hora unum cochleare ordinarium.

Moschus.

Remedium antispasmodicum et nervinum, in morbis e nimia debilitate systematis nervosi oriundis, adhibendum. Est tamen, ut omnia vaporosa, exaestuans. Ubi proinde multum irritationis simul atque agitationis sanguinis adest, is nocere potest, irritando, atque adeo calorem augendo. Nec dissimulandum est, illum mihi in febribus nervosis ea non praestitisse, quae multi medicorum de eo praedicant.

dicant.

dicant. Optime tamen convenire videtur in debilitatibus hystericis, nisi alias aegri singulariter aversentur. Cum granis aliquot incipimus, atque ad grana decem pro dosi adscendere licet.

Nitrum antimoniatum.

In pharmacopoliis vulgo hoc sal, lixivium ab edulcoratione antimonii diaphoretici remanens evaporando et crystallisando, paratur. Hoc pacto nitrum in lixivio contentum et tartarus vitriolatus crystallos formant, atque utraque nihil de partibus antimonialibus habent, quia illae in lixivio non crystallisabili remanent.

Quodsi vero totum lixivium inspissatur, materia sic dicta perlata in eo permanet, quae hic tanto efficacior est, quum ea a sale alcalino soluta retineatur.

Quodsi itaque nitrum antimoniatum a me commendatur, loquor tantum de eo, quod per totius lixivii inspissationem paratur.

Hoc nitrum antimoniatum per inspissationem paratum, in febribus inflammatoriis tanto maiori cum fructu est adhibendum, quia illud multo efficacius resolvit, quam nitrum vulgare, transpirationem quoque simul promovet. V. *Mixtura diaphoretica*.

Propter partes antimoniales facile in ventriculis sensibilibus vomitum excitare potest. Cum parva igitur dosi incipiendum est, et sensim sensimque cum ea adscendendum. Duae drachmae in unciis aquae a sex ad octo solvi possunt, atque ex ea quavis hora cochleare unum praeberi potest.

Ubi hoc nitrum antimoniatum non est praesto, antimonium diaphoreticum non edulcoratum illi substituere

stituere licet, quod ab illo tantum in eo differt, quod hoc plus calcis antimonii continet, atque adeo tanto minori in dosi exhibendum.

Nec unquam illud in connubio cum acidis vegetabilibus praebendum est, quia illud cum illis decomponitur.

Nitrum depuratum.

Quum nitrum crudum semper fere sal commune in sinu suo ferat, ad usum internum ab hoc est liberandum. Haec separatio per solam solutionem atque crystallisationem fieri potest. In hac crystallisatione primae crystalli semper sunt purissimae, quoniam sal commune in lixivio remanet, et nonnisi postremo in crystallos concrescit.

Quodsi proinde nitrum purissimum habere vis, primae crystalli sunt adhibendae, quia, quodsi lixivium, e quo iam maxima nitri pars in crystallos abiit, rursus coquitur ad crystallisandumque reponitur, facile simul crystalli salis communis concrescunt.

Nitrum depuratum durante eius solutione in aqua parit frigus. Quodsi illud proinde non solutum adsumitur, in ventriculo frigus producit, atque eatenus nomen remedii refrigerantis absolute meretur. Quum vero tales refrigerationes partiales in vasis minutis stases, atque in ventriculis sensibilibus facile nauseam et vomitum pariant, non est consultum, illud hoc pacto exhibere, sed prius semper est resolvendum. V. *Mixtura temperans.*

Praeter hanc proprietatem illud etiam virtute maxime resolvente et longe penetrantissima gaudet, imprimis si satius igitur est, illud in potu consueto propinari. Quum vero in febribus inflammatoriis calor semper fere sequela sit irritationis, stagnatio-

numque inde oriundarum, nitrum hic calorem imminuere, tollendo obstructiones, excretionemque materiarum irritantium praecipue per sudorem atque urinam promovendo, atque adeo eatenus etiam temperans appellari potest.

Ex hac ratione hoc pacto adhibitum quoque in rheumatismis acutis egregiam praestat utilitatem.

Ubi debilitatibus praesentibus agitationes sanguinis adsunt, e. gr. in haemorrhagiis diuturnis atque enervantibus, maximo cum fructu in spiritu vini aut aqua quadam aromatica solutum, adhibetur.

In ventriculis sensibilibus infra spatium duodecim horarum ad drachmam unam, quae tamen dosis pro re nata quoque ad unciam unam augeri potest, imprimis ubi status summe inflammatorius adest.

Oleum animale Dippelii.

Quodsi oleum cornu cervi foetidum per se leniter destillatur, primum aliquantum spiritus cornu cervi obtinetur, tum sequitur oleum album, volatilissimum et penetrantissimum, in morbisque nervosis saepe utilissimum. Initium cum guttis aliquot facimus, et dosis sensim sensimque a guttis triginta ad quadraginta augeri potest.

Oleum Anisi.

Quodsi in intestinis admodum irritabilibus purgantia sunt exhibenda, libenter illi hoc oleum addimus, quoniam illud antispasmodicum est, sequelisque irritationis nimiae intercedit, nec tamen effectum purgantis impedit. Praeterea quoque sudo-

rem

rem pellit. E quibus duabus rationibus in venenis acribus adsumptis pro specifico habetur. Dosis est a gutta una ad triginta ad semel.

Oleum Caryophyllorum.

In dolore dentium nonnumquam hoc oleum gossypio instillatum, dentique cavo impositum prodest.

Oleum Chamomillae destillatum.

Elaeosaccharum chamomillae egregium est antispasmodicum et carminativum. Aliquot nimirum guttae saccharo instillantur, atque exactissime miscentur, quod deinde plerumque aliis remediis admiscetur.

Oleum foeniculi.

Saccharo detritum bonum est carminativum. Vid. *Pulvis ecphracticus.*

Oleum baccarnm Iuniperi.

Externe inservit pro antiparalytico. (V. *Unguentum nervinum.*) In hydropibus reliquis remediis diureticis utiliter addi potest.

Oleum lauri baccarum destillatum.

Baccae lauri hucusque in scabie efficaces se praestiterunt. Hoc oleum itaque unguentis ad scabiem admisceri potest. V. *Unguentum ad scabiem.*

Oleum lini.

Oleum lini longe recens optimum est emolliens, quo ad clysteres instar omnium oleorum pharmaceuticorum uti licet.

Oleum menthae destillatum.

Externe adhibitum bonum est hoc oleum remedium roborans. V. *Unguentum nervinum.*

Oleum millefolii.

Hoc oleo ad nonnullas guttas in malis haemorrhoidalibus cum maximo utor progressu. In fluxu haemorrhoidali nimio acidum tartari essentiale cum elaeosaccharo millefolii mixtum est aeque amoenum ac utile remedium.

Oleum petrae.

Oleum petrae in usum externum in membris frigore adustis est quam maxime proficuum.

Oleum Ricini.

Hoc oleum in Anglia quoque *Castor-oil* appellatur. Sub nomine olei de palma Christi quoque notum est, atque a seminibus Ricini communis exprimitur. In colica saturnina atque in asthmate ex exhalationibus saturninis magnam vim hoc oleum exserit a drachmis aliquot ad uncias nonnullas exhibitum, alvum solvendo, nec tamen nimia irritatione novos excitando spasmos. Sed necesse est, semper certos esse, oleum hoc, non ex aliis semi-

nibus acrioribus, e. gr. ex granis Tigliae expressum esse, quo in casu iam aliquot guttae sic satis fortiter purgant, et dosis maior periculosas post se trahere posset sequelas. Tutissime adhibetur oleum in America expressum, quod etiam habitu externo ab illis, quae hic parantur, distinguitur. Semper saltem certos nos esse oportet, semina, e quibus oleum expressum est, a corticibus acribus liberata fuisse.

Oleum terebinthinae.

Oleum terebinthinae est forte diureticum, quod in rheumatismis chronicis et nonnumquam etiam in hydrope utilissimum se praestitit. Incipiendum est cum aliquot guttis in sufficienti cuiusdam fluidi quantitate attenuatis, et dosis pro re nata augetur. In connubio cum oleo vini in paralysibus nonnumquam est utilitatis.

Opium.

Opium est antispasmodicum fortissimum, in omnibusque spasmis utilissime adhibendum, qui aut e irritabilitate systematis nervosi peculiari oriuntur, atque hoc respectu illud specificum est antisepticum; aut ubi materiae irritanti non prius accedere licet, quam spasmi aliquantum remiserint, atque eatenus illi vires resolventes atque antiphlogisticae adscribi possunt, quoniam illud per irritabilitatis imminutionem simul proclivitatem ad inflammationem imminuit, circulationemque humorum suppressam rursus restituit. Simul vero quoque vi exaestuante gaudet, atque eatenus roborans appellari potest. Specifice illud in miasma agere venereum, ut nuperrime e quibusdam observationibus fuit conclusum, non est verosimile. In stasibus scrophulosis

phulosis et morbis, qui sequelae miasmatis gonorrhoeae sunt, utile esse potest, relaxando vasa, atque eo ipso discussioni acrimoniae ansam praebendo, aut eam faciliorem reddendo.

Cautelae in opii usu observandae imprimis sunt sequentes:

1) Non est illud nimis frequenter, minimisque occasionibus oblatis praebendum, quia illud tantum palliative agit, debilitatemque semper quandam post se relinquit, naturaque illi adsuescit. In nostro nosocomio quaedam est mulier, symptomatibus spasmodicis obnoxia, cui uncia una et dimidia ad duas laudani uncias quotidie ad necessariam eiusdem conservationem pertinent.

2) Ubi scopum roborandi atque calefaciendi non habemus, opium merum adhibendum est, et quidem in maiori potius, quam in minori dosi, e. g. in spasmis e congestionibus inflammatoriis.

3) Ubi proclivitas ad inflammationem adest, methodus antiphlogistica in omni suo ambitu est adhibenda, alvusque simul soluta est servanda.

4) Dosis instituitur pro constitutionum differentia, et prout aeger opio est adsuetus. In febribus acutis quarta grani pars pro dosi quotidie aliquoties exhiberi potest; in morbis vero chronicis nervosis sensim sensimque a granis decem ad duodecim. Optime in forma pulveris exhibetur, ubi pro ratione circumstantiarum aut nitrum aut saccharum pro basi adsumi potest.

5) In spasmis vehementibus semper statim ab initio accessionis in dosi iusta exhibendum

est, quia virtus antispasmodica tum demum comparet, postquam illud prius vim suam calefacientem atque irritantem exseruisset.

6) Generatim non est ibi praebendum, ubi morbus crisin per bonas vires naturae producendam requirit, quoniam illud has supprimit, debilitatem post se relinquendo. In symptomatibus febrium acutarum spasmodicis, ubi saepe omnia ab eiectione versus cutem pendent, non facile proinde est exhibendum.

Oxymel simplex.

Hoc est solutio mellis in aceto vini. Quae mixtura vi resolvente atque antiseptica gaudet, secretiones sudoris atque urinae pellit, atque hinc in febribus inflammatoriis, putridis et biliosis locum praecipue habet. Hoc remedium quotidie ab unciis duabus ad quatuor in potu dilutum exhiberi potest.

Quodsi hic circumstantiis praesentibus obstructio alvi simul adest, tum etiam ab unciis tribus ad quatuor in clysteribus in corpus inferri potest.

Oxymel squilliticum.

Solutio mellis in aceto squillitico remedium resolvens, diureticum. Quum illud facile vomitum excitet, in dosi huius rei ratio est habenda. Uncia dimidia in adultis vomitum producere potest. V. *Syrupus pectoralis resolvens.*

Pilulae

Pilulae antihystericae.

℞. Gum. Galban.
— Aſs. foetid.
Extr. Angel. aa unc. ß.
Caſtor.
Croci aa drach. j.
Opii Thebaic. drach. ß.
M. f. P. c. Eſs. Caſtor. pond. gr. ij.
conſp. pulv. liquir. d.

In ſex harum pilularum quarta unius grani opii pars continetur. In ſpaſmis hyſtericis proinde mane et poſt meridiem pilulae num. a quinque ad ſex exhiberi poſſunt.

Pilulae balſamicae.

℞. Extract. rad. helleb. nigr.
Aloës dep.
Flor. Sal. ammoniac. mart. aa unc. ß.
Croc. orient. drach. ij.
Opii Thebaic. ſcrup. j.
M. f. pilul. c. Eſs. rhabarb. pond. gr. ij.
conſp. pulv. liquir. d.

Doſis harum pilularum eſt ab octo ad duodecim. Ibi vero tantum adhiberi poſſunt, ubi haemorrhoides et menſes ſine periculo pelli queunt. Ubi illae non ſufficiunt, aër fixus in auxilium vocari poteſt.

Pilulae hydragogae Ianini.

℞. Fol. Senn. unc. vj.
Crem. Tart. unc. j.
Coq. in aqu. pluv. Mij.
ad reman. dimid. quant.

Col. bullient. adm.
Agaric.
Scammon.
Rad. Mechoac,
— Rhabard.
— Bryon.
— Hermodact. āā unc. iij.
— Turpeth.
Gum. Gutt.
Troch. Alhand,
Merc. dulc.
Tart. emet. āā unc. j.
Croc. mart. aperit.
Nitr. depurat. āā unc. iv.
Aethiop. miner. unc. ij.
Aloës
Rad. Ialapp. āā unc. vj.
Evap. ad cons. mass. pil.

Hae pilulae in hydrope pectoris saepe mihi insigniter profuerunt, atque eas adhuc quotidie cum utilitate exhibeo. Hac in tam rara atque improportionata mixtione quidquam mutare non audeo.

Pilulae purgantes.

℞. Resin. Ialapp.
Merc. dulc. praep.
Sap. hispan. āā unc. ß.
M. f. pil. c. Ess. rhab. pond. gr. ij.
consp. pulv. liqu. d.

Dosis harum pilularum sunt num. 9. In omnibus morbis chronicis, ubi purgandum est, utiliter adhibentur.

Pilulae purgantes anthelminticae.

℞. Aloës hep.
Resin. Ialapp.
Merc. dulc. praep. $\overline{aa}$ unc. ß.
M. f. pil. cum Ess. rhabarb. p. gr. ij.
consp. pulv. liqu. d.

In ascaridibus et lumbricis hae pilulae optime iuvant, quodsi prius per aliquod tempus pulvis anthelminticus fuerit adhibitus. Dosis est num. 8.

Pilulae resolventes.

℞. Gum. Guaiac. nativ. unc. j.
Sap. hispan. unc. ß.
Merc. dulc. praep.
Sulph. antim. tert. praec.
Pulv. rad. Senegae
Camphor. $\overline{aa}$ drach. j.
M. f. pilul. c. acet. squill. pond. gr. ij.
consp. pulv. liqu. d.

Numero septem ad octo ex his pilulis unum mercurii granum continent, ad quod in dosi respiciendum. In artuum doloribus inveteratis et glandularum obstructionibus optime opitulantur; imprimis quodsi simul mane et vesperi decoctum ligni guaiaci concentratum ad bibendum imperatur.

Potio alexipharmaca prima.

℞. Rad. Angelic.
— Valerian. opt. $\overline{aa}$ drach. ij.
Coqu. in vase clauso cum
Aqu. flor. Sambuc. unc. viij.
Col adm.

Mixt.

Mixt. diaphoret. unc. iv.
d.

Ex hac potione in febribus, ubi sudor atque exanthemata sunt promovenda, atque ad stases inflammatorias ac ad systema nervosum adfectum simul respiciendum est, omni hora unciam unam calide propinamus.

Potio alexipharmaca secunda.

℞. Ess. Angelic.
— Valerian.
Spirit. Vin. Camph.
Liqu. c. c. succinat. aa drach. j.
Vin. gallic. opt. unc. vj.
M. d.

In febribus nervosis, ubi vires deficiunt, contagiumque malignum in systema nervosum agere videtur, haec potio omni hora ad cochleare unum exhibita inservit, praeterea ad sudorem pellendum et vires refocillandas inservit.

Loco essentiarum quoque acetum bezoardicum sumi potest, et quidem sequenti modo:

℞. Sal. Tart. dep. drach. ij.
Satur. c.
Acet. Bezoard.
adm.
Vin. Gallic. opt. unc. vj.
d.

Potio alexipharmaca communis.

℞. Rad. Angelic.
— Valerian.

Cort.

Cort. peruv. rubr. aa unc. ß.
Coqu. c.
Aqu. fontan. unc. xij.
Colat. ad.
Camph. c. Sacch. alb. q. s. gr. xij.
d.

Potio antilyſsa.

℞. Scarab. mai. num. viij.
Theriac. Andr. unc. ß.
Sal. volatil. c. c. drach. ij.
Camph. drach. j.
Spir. Mind. unc. viij.
M. d.

Haec mixtio in quadam hydrophobia mihi quam maximum praestitit uſum. Ea generatim id temporis utor, ubi evacuatio effera per ſudorem atque urinam eſt indicata.

Potio laxans.

℞. Pulp. tamarind. unc. iij.
Mann. Calabr. unc. j.
Solv. in
Aqu. flor. Chamomill. unc. ix.
Col. d.

Vel ſimplicius.

℞. Crem. Tartar. unc. iv.
Mann. calabr. unc. ij.
Coqu. c.
Aqu. fontan. unc. xviij.
Col. d.

Pulpa

Pulpa tamarindorum.

Praeclarum laxans antiphlogisticum. (Vid. *Potio laxans.*) Non abs re fuerit hic notasse, eam in connubio cum salibus mediis acidum vegetabile in sinu suo foventibus minime esse praebendam, quia illa hoc ipso decomponuntur. Ita e. gr. tartarus tartarisatus per pulpam tamarindorum decomponitur. Quodsi enim ambae hae res simul coquantur, dein clarificentur et filtrentur, post elapsum tamen alicuius temporis sedimentum reperitur spissum, quod nihil aliud est, quam cremor tartari regeneratus. Circumstantia, quae, si illa ignoratur, erroribus saltem cum pharmacopoeo ansam praebere potest.

Pulvis anthelminticus.

℞. Sem. Santom. unc. ij.
Extr. cort. peruv. aquos.
Vitriol. mart. pur. aa drach. j.
M. f. pulv. d.

Dosis in adultis est ab uno scrupulo ad duos quotidie aliquoties exhibendo. Infantibus electuarium cum melle fieri potest. Quodsi pulvis per aliquod tempus sumptus fuit, purgans e pilulis purgantibus anthelminticis propinatur, quae pro infantibus in succo quodam solvi, aut etiam in uvis passis et prunis exhiberi potest.

Pulvis antifebrilis.

℞. Pulv. cort. peruv. scrup. j.
Flor. Sal. ammoniac. martial. gr. ij.
M. f. pulv.

Quodsi in febribus intermittentibus quotidianis et quartanis pertinacibus per aliquod tempus sulphur antimonii fuit adhibitum, ubi adhuc obstructiones extimescere licet, atque, irritabilitate praesente, simul adest relaxatio, hic pulvis quotidie quater aut quinquies exhiberi potest.

Pulvis ecphracticus.

℞. Magnes. muriat.
Crem. Tartari
Flor. Sulphur.
Pulv. rhabarb.
— Flor. chamom. vulg.
Elaeosacchar. foenic. aa unc. ß.
M. f. pulv. d.

In obstructionibus et debilitate viscerum abdominis, ubi imprimis plethora abdominalis adest, optimum hic pulvis quotidie aliquoties cochleari minimo exhibitus habet effectum. Fluxum haemorrhoidalem saepe utilissimum promovet, atque hinc ibi tantum est adhibendus, ubi emolumentum ex hac haemorrhagia expectari potest.

Pulvis pectoralis.

℞. Pulv. flor. Arnic.
Nitr. antimon. per inspiss. par. aa unc. j.
Opii Thebaic. gr. iv.
Camphor. gr. x.
M. f. pulv. d.

Magno cum fructu hic pulvis in phthisi incipienti adhiberi potest, ubi proclivitas ad stases inflammatorias in pectore observatur. Dosis est cochleare minimum quotidie aliquoties. Ut referam,

quod-

quodsi vomitum excitaret, radix glycirrhizae ei addi potest.

Radix Altheae.

Haec radix mucilaginem continet, quae externe adhibita efficax se praestat emolliens. V. *Species pro cataplasmate*, atque *Unguentum de althea.*

Radix Angelicae.

Haec radix, quae in Lapponia pro cibo adhibetur, inter alexipharmaca pertinet, estque praestantissimum remediorum huius generis. (V. *Potio alexipharmaca.*) Quodsi quis eam in substantia usurpare velit, quotidie a granis decem ad viginti aliquoties praeberi potest.

Radix Apii.

Apium est planta, quam Creator ne desertissimis quidem locis denegavit, quum illa fere unica fuerit herba, quae in deserta et sterilissima regione *Feuerland* germanice sic dicta est reperta. Ut cibus adhibita optimum est remedium antiscorbuticum, atque in urinam quoque simul agit.

Radix Armoraciae.

Praeclarum antiscorbuticum, quod ut cibus in conditione humorum cachectica et scorbutica praebetur,

Radix Belladonnae.

(V. *Folia Belladonnae.*) Radix efficacior est quam herba, et proinde in minori dosi, ita tamen, ut sudor sequatur, est adhibenda.

Radix Columbo.

Excellens amarum et forsitan excellentissimum. Amarities eius magis fere est aromatica, quam ligni quassiae, nec magis calefacit, quam hoc. Cum decocto ex uncia dimidia in unciis aquae decem ad uncias colaturae sex initium fieri, et quavis hora cochleare ordinarium ex eo in debilitate ventriculi atque intestinorum universali hauriri potest, ubi illud certo iuvabit, nisi haec debilitas ab obstructionibus viscerum insanabilibus originem ducat. In dysenteriis tamen ea aliquantum iusto magis irritans esse mihi videtur.

Radix Consolidae maioris.

Radix recens mucilagine gaudet, quae saepius in exulcerationibus externis salutarem se praestitit.

Radix Gentianae rubrae.

Remedium amarum roborans. Vid. *Extractum Gentianae rubrae.*

Radix Graminis.

Haec radix non multum sarsaparillae quoad efficaciam suam cedit, et praerogativa gaudet, quod ea non sit chara. Decoctum atque extractum optima sunt remedia sanguinem purificantia.

Radix Hellebori nigri.

Ubi haemorrhagiae sunt promovendae, optimas haec radix exserit virtutes. Maximam ea partem *pilularum Bacchinianarum contra hydropem* constituit.

stituit. (Vid. *Extractum Hellebori nigri*, et *Pilulae balsamicae*) In connubio cum opio fere ita, ut pulvis *Doveri*, agit.

Radix Ialappae.

Purgans vulgatissimum, quo plerumque fere in morbis abdominis chronicis utimur. Optimum autem simul quoque est anthelminticum, atque in febribus, ubi saburra versus inferiora turgescit, atque indolis est viscidae, quoque adhiberi potest. Dosis est a scrupulo uno ad duo.

Radix Ipecacuanhae.

Ut omnia emetica in dosibus refractis vi resolvente gaudent, hoc etiam de ipecacuanha valet. Ea praeterea proprietate spasmos mitigante pollet, et proinde in asthmate convulsivo atque aliis morbis spasticis, ubi simul obstructiones adsunt, adhiberi potest. Primum illa ut specificum anti-dysentericum innotuit, hic autem magis ut emeticum agit, ad resolvendum in dysenteria non satis temporis superest.

In morbis nervosis, ubi scopum vomitum excitandi habemus, hunc finem saepe neque ipecacuanha, neque tartaro emetico, neque aqua benedicta Rulandi consequi possumus. Hoc in casu mixtio tartari emetici cum ipecacuanha plus, quam quodvis horum remediorum per se, efficere videtur.

Quodsi ipecacuanha cum pari opii quantitate et sale quodam medio miscetur, est hic celebris in Anglia pulvis *Doveri*, qui virtute leniter diaphoretica gaudet, atque in diarrhoeis pertinacibus utiliter adhiberi potest. Formula est:

 ℞.

℞. Nitr. dep.
Tart. vitriol. aa p. iv.
Opii
Radic. Ipecacuanh.
—— Liquirit. aa p. j.
M. d.

Radix Liquiritiae.

Optimum est demulcens. V. *Species pectorales.*

Radix Pimpinellae albae.

Vid. *Essentia Pimpinellae albae.*

Radix raphani nigri.

Raphanus est antiscorbuticum et diureticum, quare in constitutionibus cachecticis pro usu cibario exhiberi potest.

Radix rhabarbari.

Hac praeclara radice imprimis in morbis abdominis utimur. Ubi congestiones versus pectus contigerunt, atque ubi evacuationes per pulmones sunt promovendae, aut saltem non supprimendae, non ea est adhibenda. Alias etiam frequenter in dysenteria fuit adhibita, in magnis dosibus autem ea est nimium calefaciens, atque in parvis facile alvum adstringit; hinc etiam in dysenteriae fine; ubi sordes adhuc tantum a laxitate nascuntur, maiori cum fructu est adhibenda. Ceterum ea viribus gaudet resolventibus, quoniam ea in urinam agit. V. *Pulvis ecphracticus.*

Radix

Radix rubiae tinctorum.

Haec radix ea gaudet virtute, ut ossa ab ea comesta rubro colore tingantur; simul quoque ut roborans ossium se praestat. Atque ex hac ratione posteriori ea in morbo anglico commendata, et saepe cum fructu adhibita fuit. Optime in decocto exhibetur, e. g.

℞. Rad. rub. tinct. unc. j.
Aqu. flor. Chamomil. lib. ij.
Colat. unc. xviij. adm.
Mell. despum. unc. j.
D. Sign. Omni hora sumat dimidium cochlearis ordinarii.

Vim quoque fluxum menstruum suppressum restituendi ea habere dicitur. In quatuor vel quinque casibus, ubi ego eam hunc in finem adhibui, atque quotidie ad unciam dimidiam in substantia exhibui, nullum mihi auxilium tulit.

Radix sassaparillae.

Decoctum huius radicis inter optima medicamenta sanguinem purificantia pertinet. In morbis venereis illa est optimum humores corporis attenuantium remedium.

Radix Senegae.

Haec radix ut resolvens magno cum fructu adhiberi potest, quum illa excretiones urinae et sudoris simul pellat, atque hoc in ulteriori respectu praerogativa pro Serpentaria gaudet. In morbis pectoris atque hydropibus imprimis usus eius locum habet. Aut in decocto, ita ut ab uncia dimidia cum unciis aquae octo ad colaturam quinque uncia-

rum coqui, atque ex eo quavis hora cochleare ordinarium haurire iubeamus, aut etiam in substantia a granis decem ad quindecim quovis bihorio aut trihorio exhibetur.

Radix Squillae.

Squilla est remedium acre, resolvens, diureticum, atque emeticum. Idonea imprimis est ad morbos mucosos atque hydropes. Peculiariter in pectus agit, et propterea in intemperie illius mucosa est ea efficacissima. Generatim non tam in mucum primarum viarum, quam potius in glandulas et viscera mucosa agit. Sed non agit, ut Senega, in sudorem, hinc raro ibi conducit, ubi proclivitas ad sudores adest, quoniam vis illius in vias urinarias per sudorem supprimitur.

Grana sex ad septem huius radicis facile vomitum excitare possunt, sed raro hoc scopo adhibetur, quoniam hic eius effectus tamen est admodum incertus. Cum ea ut resolvente et diuretico a granis aliquot incipimus, dosisque pro re nata augetur.

Radix Taraxaci.

Optimum remedium resolvens et sanguinem purificans. V. *Species purificantes* atque *Extractum Taraxaci.*

Radix Valerianae.

Excellentissimum alexipharmacum, imprimis si veras radices anglicas habere possumus. In febribus putridis et malignis, nec non in malo rheumatico pertinaci atque in epilepsia exhibetur; illic in decocto atque in essentia, (V. *Potio Alexipharmaca*)

maca) atque hic in substantia, ubi cum granis decem incipere, et quotidie paulatim ad aliquot drachmas adscendere licet. Radix anglica e varietate cum foliis angustis sumitur.

Resina Ialappae.

Praestantissimum purgans, quod commode in infantibus ad aliquot grana cum amygdalis permixtum exhiberi potest. In adultis V. *Pilulae purgantes.*

Roob Iuniperi.

Roob Iuniperi aliquantum urinam pellit, hinc ut aptum vehiculum medicamentorum in hydropibus atque intemperie mucosa inservire potest.

Roob Sambuci.

Vehiculum electuariorum contra febres conveniens, imprimis ubi perspirationis conservandae ratio est habenda.

Roob Sorborum.

Roob sorborum saepe adhuc urinam potentius pellit, quam roob Iuniperi, atque illud adhiberi potest, ubi roob Iuniperi nimium calefacit, quia hoc magis est refrigerans.

Sal ammoniacum.

Praeclarum remedium resolvens, quod reliquis salibus palmam praeripit, quod illud in alvum non agit, sed potius eam coërcet, atque adeo in febribus, ubi simul diarrhoeae symptomaticae adsunt,

insigni

insigni cum fructu adhiberi potest. Utilissimum pariter illud est ad sudores symptomaticos temperandos.

Dosis est a granis quinque ad decem omni bihorio. In febribus quartanis paulatim ad scrupulum unum pro dosi adscendere licet. V. *Sulphur antimonii*.

In obstructionibus viscerum abdominis efficacissimum est, atque adeo in febribus quartanis magna cum utilitate adhibendum. V. *Pulvis antifebrilis*.

Sal cornu cervi.

Hoc est sal volatile lixiviosum, quod nonnumquam in febribus malignis in usum vocatur. Quoniam vero illud facile nimis calefacit, satius est, cum acido pariter volatili saturare, quo illud temperatur. Vid. *Liquor c. c. succinatus*, et *Potio alexipharmaca secunda*.

Sal mirabile Glauberi.

Sal medium, quod in solutione atque evacuatione saburrae in primis viis egregiam navat operam. Per se quotidie ad unciam dimidiam, aut etiam in mixtura exhiberi potest. V. *Mixtura solvens*.

Sal Sodae et Sal Tartari.

Salia lixiviosa per se libenter non adhibemus, quoniam illa humores nimium resolvunt; quodsi vero illa cum oleis in saponem formantur, aut cum acidis vegetabilibus in salia media sunt saturata, ut resolventia maxime conducunt. (V. *Liquor terrae foliatae Tartari*, atque *Elixirium resolvens*.)

In

In usu aëris fixi interno hoc sal tartari, aut sal sodae purificatum optime adhibetur. V. *Aër fixus*.

Sal sodae est alcali minerale, quod in nexu cum acido vitriolico sal mirabile conficit, atque hoc respectu sali tartari praeferendum est, hoc enim cum acido vitrioli tartarum sistit multo minus efficacem vitriolatum.

Sapo hispanicus.

Ad usum internum hic saponi veneto est praeferendus, quia ille purior atque acrior est. Optimum est resolvens, etiamsi viribus calculos in viis urinariis resolvendi non gaudeat. Raro illa per se tantum exhibetur, utplurimum aliis remediis miscetur. V. *Pilulae purgantes* et *resolventes*.

Scarabaei maiales.

Scarabaei maiales inter remedia pertinent diuretica, et quoad hanc proprietatem cantharidibus proxime accedunt. Ab his tamen distinguuntur, quoniam illi saepe etiam simul sudorem pellunt. His potissimum proprietatibus vires innituntur, quas illi in morsu canis rabidi exserunt. Mihi non est verisimile, praeterea specifici quidquam efficere, et fortasse antidotum sputi venenosi esse. In aliis morbis quoque, ubi stases pertinaces sunt resolvendae atque excretiones systematis lymphatici forte pellendae, illi mihi usum praestiterunt magnum. Efficaciter scarabaeorum maialium in succo melle simili praecipue est sita, qui in quibusdam vesiculis, quae in abdomine inveniuntur, contentus est, illumque facile eiicere sinunt. Qua de causa illi caute, minime cum manubus, sed in chatula quadam capere, et tum in melle transferri debent.

Dosis

Dosis est scarabaeus dimidius quotidie consumptus. V. *Potio antilyssa*.

Semen Cynae seu Santonicum.

Hoc est anthelminticum praeclarum, quod infantibus in lacte coctum exhiberi potest. Pro basi aliorum remediorum anthelminticorum inservire potest. (V. *Pulvis anthelminticus*.) Recentissime tantopere depraedicatum Helminthochorton tantum abest, ut huic remedio praeferendum esset, ut potius ego illud penitus iners deprehenderim.

Semen foeniculi.

Vid. *Aqua* atque *Oleum foeniculi*.

Semen Foenugraeci.

Semen foenugraeci quamplurimis partibus mucilagineis atque balsamicis est instructum, quare externe adhibitum bonum est emolliens et resolvens. V. *Species pro cataplasmate*.

Semen lini.

Iisdem viribus, tantum in gradu minori pollet semen lini.

Semen Sabadileos.

Summa utilitas huius seminis est, quod illud pediculos occidat.

Usus eius internus in taeniis fuit commendatus. Nullum mihi peculiare tulit auxilium, tanto maiores e contrario effecit molestias.

Semen

Hoc eſt ex antiſcorbuticis. Ut medicamen non admodum eſt in uſu. Externe autem applicatum bonum eſt epiſpaſticum.

Sinapiſmus.

℞. Ferment. pan. acid. unc. iij.
Raſur. rad. armorac. rec.
Sem. Sinap. contus. atque in aceto macer. $\overline{aa}$ unc. iß.
Salis ammoniac. unc. ß.
M. c. acet. vin. ad conſiſtent. catapl.

Quodſi ſcopum excitandi habes, nec nimium irritare vis, damnumque e reſorptione cantharidum extimeſcendum eſt, utiliter ſinapiſmi adhibentur. Raro aut proprie numquam ut reſolventia in uſum vocantur, ſed potiſſimum ut excitantia atque derivantia.

Species pro cataplasmate.

℞. Herb. Malvae.
—— Alth. $\overline{aa}$ unc. iij.
Flor. Chamom. vulg.
— Melilot.
— Sambuc. $\overline{aa}$ unc. ij.
Rad. Alth. unc. iv.
Sem. Foenugraec. unc. x.
— Lini lib. j.
M. f. pulv. d.

Hic pulvis in lacte in pultem coctus optimum praebet cataplaſma, tam ad inflammationes incipientes diſcutiendas, quam etiam ad abſceſſuum maturationem.

Species pectorales demulcentes.

℞. Herb. Malv.
— — Tussilag.
Rad. Altheae.
— Liquirit. aa unc. iv.
Sem. anisi stellat. unc. ß.
M. f. Spec. pro thea.

Pro phthisicis, qui nullam irritationem prorsus ferre possunt, et tamen mane potionem theae haurire volunt.

Quodsi vero simul stases praesentes respiciamus, imprimis in constitutionibus mucosis, tunc thea sequens inservit.

Species pectorales resolventes.

℞. Flor. Chamomil. vulg. unc. iv.
— Arnic. ver.
Herb. Millefol.
Rad. Liquirit. aa unc. ij.
Sem. anis. stellat. drach. j.
M. f. Spec. pro thea.

Species purificantes.

℞. Ligni Iuniperi
Rad. Graminis
— Tarax.
— Cichor. aa unc. iv.
— Senegae
Sem. Foenic.
— Petroselin.
Bacc. Iunip. aa unc. ß.
M. f. Spec. pro Ptisana.

Ex

Ex hac mixtura uncia una ad duas aquae libras sumitur, atque haec potio sanguinem purificans ubique est adhibenda, ubi lignum guaiaci nimium irritat, et sassaparilla est nimium chara.

Vel:

℞. Ras. L. Guaiac.
Rad. Liquir.
Bacc. Iunip. $\overline{aa}$ lib. j.
Rad. Gramin. lib. iij.
M. d.

Spiritus Cornu Cervi.

Praestantissimum remedium diaphoreticum. Per se a guttis decem ad viginti exhibetur. V. *Mixtura diaphoretica.*

Spiritus Mindereri.

Per saturationem spiritus salis ammoniaci cum sale alcali parati cum aceto paratur. Attendendum est, ut saturatio sufficienter contingat, nec spiritus sit nimium antiquus, alias enim sal alcali volatile utplurimum evolat. Optimum is est diaphoreticum. Dosis difficulter constitui potest, quia hic multum a fortitudine salis volatilis lixiviosi atque aceti pendet. Plerumque aliis remediis admiscetur. Vid. *Mixtura diaphoretica.*

Spiritus salis ammoniaci.

Hic spiritus est sal lixiviosum volatile, e sale ammoniaco evolutum atque in aqua solutum, quare sensu quam maxime improprio spiritus vocatur.

Quum

Quum is interne per se non adhibeatur, sed acidis ſaturetur, numquam eſt adiectione calcis, ſed per ſal lixivioſum parandus, quoniam is in priori caſu non effervescit, et proinde difficilius eſt, punctum ſaturationis tangere. Per calcem paratus ad uſum internum quoque eſt nimium cauſticus. Sed ex hac plane ratione externe in aqua ſubmerſis, ſtrangulatis, et frigore enectis, ut optimum irritans eſt adhibendum. Parvula nimirum volumina papyri aut lintei humectantur, atque in nares introducuntur. Neque eſt inutile, fauces cum illis allinere.

Spiritus ſulphuris.

Quodſi per combuſtionem ſulphuris acidum vitrioli ex eo evolvitur, hoc acidum partem phlogiſti in ſe retinet, et per hoc quam maxime volatile redditur. In ſcabie et febribus putridis, ubi vires et tranſpiratio deficiunt, nec pectus laborat, hoc acidum prae vulgari cum fructu adhiberi poteſt. Vid. *Acidum vitrioli.*

Spiritus vini camphoratus.

℞. Spir. Vin. rectificatiſs. unc. viij.
Camph. unc. j.
Solv. d.

Interne diaphoreticis admiſcetur. V. *Mixtura diaphoretica*, et *Potio alexipharmaca ſecunda.*

Spiritus Vitrioli.

Hoc eſt oleum vitrioli aqua debilitatum. V. *Acidum vitrioli.*

Spong ia

Spongia marina.

Spongia marina in struma efficacissima esse dicitur. Praebetur a granis decem ad viginti.

Succus Citri.

Ubi acetum nimium exaestuat, succus citri adhibetur. V. *Acetum vini.*

Succus Liquiritiae.

Sic extractum liquiritiae aquosum appellatur, quod in morbis pectoris excellens est demulcens. V. *Syrupus pectoralis.*

Sulphur antimonii.

Sulphur antimonii a sulphure communi distinguitur, quod in eo partes adhuc regulinae solutae contineantur, quarum ope illud virtute summe resolvente gaudet.

Tam in obstructionibus viscerum abdominis, quam in adfectione pectoris mucosa excellentissimum est remedium, atque hinc in febribus intermittentibus atque hydropibus pertinacibus maximo fructu adhibendum. Cum granis aliquot incipitur, et sensim sensimque cum dosi ad drachmam unam quotidie adscenditur.

Quodsi simul intemperies mucosa adest, cum sale ammoniaco a granis octo ad decem praebetur. Quodsi vero magis relaxatio atque irritabilitas adest, rhabarbarum pro basi sumitur. Ipsum per se est iam diureticum, quodsi vero adhuc magis versus vias urinarias destinare velimus, cum decem

granis radicis Senegae quoque misceri potest. Quodsi non tam excretionum, quam diaphoreseos ratio habetur, Pilulae resolventes inserviunt.

Plerumque tertia praecipitatio adhibetur, quoniam prima partibus regulinis nimium scatet, atque hinc facile vomitum ciet. Quod vero tam ambiguum est, ut semper praestaret, omnes praecipitationes accurate miscere, et tum illarum vires explorare, ubi si nimis facile vomitus excitaretur, tantum sulphuris communis adiici posset, quantum placeret. Quo pacto hoc remedium simul minori veniret pretio.

Syrupus acetositatis citri.

Mixturis additur refrigerantibus, aut etiam in potu ordinario praebetur.

Syrupus de Althea.

℞. Radic. recent. alth. lib. j.
coqu. c.
Aqu. pluvial. q. s.
Col. adde
Sacch. alb. lib. iv.
Coque ad consistit. Syrup.

Hic est succus admodum demulcens, qui in malis pectoris atque in immodica intestinorum irritabilitate adhiberi potest.

Syrupus pectoralis demulcens.

℞. Succ. Liquir. unc. j.
Sol. in

Aqu. flor. Chamom. s. v. lib. ij.
adm.
Syr. de Alth. unc. viij.
d.

In nimia partium colli sensibilitate in phthisibus, hic succus ad partes lubricas servandas inservit; per quod simul expectoratio promovetur.

Syrupus pectoralis resolvens.

℞. Gumm. ammon. dep.
Sal. ammon. dep. āā drach. ij.
Solv. in
Oxym. Squillit. unc. j.
Aqu. bened. Rul. drach. ij.
adm.
Syrup. pector. demulc. unc. viij.
d.

In phthisibus, ubi expectoratio difficulter procedit; ubi pus in sanguinem resorbetur, febris adeo est vehemens, atque alvus nimium soluta, magno cum fructu hic syrupus quavis hora cochleari ligneo praebetur.

Tartarus emeticus.

Partes antimonii regulinae in acido tartari hic sunt solutae, quare hoc praeparatum in essentialibus ab aqua benedicta Rulandi non differt. Quoniam vero hoc acidum tartari partibus regulinis impraegnatum, iterum crystallisatur, facile evenit, ut quaedam crystalli minus partium regulinarum in se contineant, quam aliae, quo usus huius remedii aliquantum redditur incertus, nisi pharmacopoeus omnem massam crystallisatam accurate inter se

 misceat.

misceat. Quum porro solutio tartari in aqua difficulter semper procedat, facileque iterum ab eadem separetur, nec unquam certo sciamus, utrum tartarus emeticus e vitro antimonii, an ex hepate antimonii fuerit paratus, hoc vero in efficacitate tartari emetici differentiam faciat, per hoc etiam incertitudini occasio praeberi potest, ita ut aqua benedicta Rulandi, seu vinum particulis regulinis impraegnatum optimum, certissimum et tutissimum maneat remedium, seu illud ut emeticum, seu ut resolvens adhibeatur.

Tartarus tartarisatus.

Optimum resolvens, quod in subiectis admodum sensibilibus adhiberi potest. Facile alias locus illius per sal Glauberi atque aquam benedictam Rulandi attenuatam suppleri potest. Ubi saltem haec remedia nihil efficiunt, difficulter ab illo quidquam expectandum fuerit.

Terebinthina veneta.

Remedium balsamicum et diureticum. Urinae odorem impertit violaceum. Propter proprietatem eius calefacientem autem, dispositione inflammatoria, aut inflammatione ipsa vera praesenti, adhiberi nequit. In gonorrhoea per albumen ovi in aqua soluta exhiberi solet. Sed cautio in dosi est servanda, per irritationem enim vehementem, ab hoc remedio in viis urinariis productam, testiculi venerei nascuntur. Cum uno scrupulo incipere, et quotidie ad unam drachmam adscendere licet. E. gr.

℞. Terebinth. venet. drach. ß.
Solv. c. vit. ov. q. s. in
Aqu. flor. Chamomil. unc. vj.
d. Sign.

d. Sign. sumat quavis hora cochleare ordinarium.

Alias terebinthina mercurio solvendo inservit. (V. *Unguentum neapolitanum*.) Quodsi terebinthina in aqua coquitur, indurescit et frangitur, quoniam oleum tenuius per coctionem evolat, et tum non tantopere calefacit, securiusque exhiberi potest.

Tinctura antimonii Iacobi.

Lixivium forte e scoriis reguli antimonii simplicis recentibus conficitur, atque illud cum oleo quodam expresso recenti in saponem coquitur, quo facto in hoc sapone sulphur antimonii iam solutum, remedium duplici respectu efficax habetur. Quum vero hic sapo tamen facile corrumpatur, utile est, illum in spiritu vini resolvere. Quem in finem necesse est, spiritum vini esse causticum, atque adeo tinctura antimonii acris vulgaris, nullis partibus antimonii regulinis impraegnata, sed tantum aliquantum salis caustici in se vehens, huic scopo est aptissima, atque haec solutio saponis proxime memorati in tinctura antimonii acri est ea, quae a quibusdam etiam *sulphur antimonii liquidum* appellatur. A tinctura *Thedenii* ea differt in eo, ut haec loco saponis terram foliatam tartari in se contineat.

Haec tinctura praestantissimum plane est resolvens, et diureticum. Dosis accurate constitui nequit, quia omnia a diversitate praeparationis pendent, quam accurate constituere impossibile est. Cum aliquot guttis incipitur, et cum dosi sensim sensimque adscenditur, prouti hoc circumstantiae atque effectus eiusdem requirunt. In gonorrhoeis diutur-

diuturnis ac in obstructionibus viscerum abdominis praestantissimi est usus.

Tinctura cantharidum.

℞. Pulv. cantharid. drach. ij.
Spir. vin. r. lib. j.
Dig. Col. d.

Externe in verrucis et condylomatibus venereis adhibitum, bonum est hoc remedium nonnumquam repertum. Solutio mercurii autem in acido nitri facta atque attenuata, et ligatura omnia alia remedia reddunt superflua. Interne haec tinctura in gonorrhoeis benignis atque hydrope ut diureticum et tonicum cum fructu exhiberi potest. Initium fit cum aliquot guttis, quae cum aqua dilui, paulatimque adsumi iubemus. Externe etiam in paralysibus non sine usu adhibetur. V. *Unguentum nervinum.*

Tinctura Guaiaci volatilis.

℞. Gum. Guaiac. nat. unc. iv.
Spirit. Sal. ammon. vinos. lib. iß.
Digere sine calore in vase clauso. Col. d.

In arthritide, atque in rheumatismis chronicis utilissimum est hoc remedium. Paulatim quotidie drachmas duas ordinari et pro re nata dosis augeri potest.

Tinctura martis adstringens Ludovici.

℞. Vitriol. mart. pur.
Crem. tartar. $\overline{aa}$ lib. ß.
Aqu. pluv. lib. vj.

Coque

Coque atque inspiss. ad consist. mellis.
Huic affunde
Spirit. vin. rect. lib. vj.
Dig. filtr. d.

Ex hac tinctura a guttis quinquaginta ad octoginta in debilitate universali et conditione humorum cachectica praebetur.

Tintura martis aperitiva.

℞. Flor. Sal. ammon. mart. unc. iv.
Spirit. vin. rect. lib. j.
Dig. filtr. d.

Quodsi in circumstantiis proxime memoratis obstructionum viscerum abdominis simul ratio sit habenda, optimas haec tinctura exserit vires a guttis triginta ad quadraginta quotidie aliquoties exhibita.

Tinctura rhabarbari aquosa.

Hoc est tantum decoctum aquosum. Uncia una rhabarbari ad unam aquae libram sumitur. Plerumque etiam aliquantum salis lixiviosi adiicitur.

In malo ventriculi atque intestinorum mucoso cum fructu hoc praeparatum adhibetur.

Unguentum de Althea.

℞. Rad. Alth. rec. lib. j.
Sem. foenugraec.
— Lini $\overline{aa}$ unc. vj.
Rad. Curcum. unc. ß.
Butyr. mai. rec. non salit. lib. x.

Coque

Coque leni igne ad consumpt. humid.
Col. d.

Praeclarum remedium emolliens. V. *Linimentum antispasticum*.

Unguentum mercuriale rubrum.

℞. Merc. praecip. rubr. drach. j.
Axung. proc. unc. j.
M. f. Ungt. d.

Hoc unguentum in ulceribus venereis impuris adhiberi potest.

Unguentum neapolitanum.

℞. Mercur. curr. unc. iv.
Tereb. venet. unc. ij.
Misc. exact. adm.
Ax. porc. unc. x.
M. f. Ungt. d.

Hoc unguentum ut resolvens in tumoribus venereis adhibetur, atque generatim, ubi mercurium per infrictionem externam in corpus introducere conamur.

Unguentum nervinum.

℞. Ungt. de Alth. unc. viij.
Liqu. c. c. succin.
Tinct. Cantharid. aa unc. j.
Ol. destil. Chamom.
— —— Menthae
— —— Bacc. Laur.
— —— — Iunip. aa drach. j.
M. f. Ungt.

Ad

Ad membra paralytica hoc unguentum magno cum fructu adhibetur.

Vel simplicius.

℞. Unguent. nervin. offic. unc. iv.
Tinct. Canthar. unc. ß.
Camph. drach. ß.
M. d.

Unguentum ophthalmicum.

℞. Mercur. praecip. rubr. drach. ijß.
Tut. subtiliss. praep. drach. j.
Camph. gr. xv.
Ol. ovor. drach. ß.
Butyr. mai. rec. sine sale unc. iij.
M. f. Ungt.

In maculis corneae et staphylomatibus hoc unguentum vesperi quantitate lentis in canthum oculi illatum saepe conducit.

Unguentum ad scabiem.

℞. Merc. praecip. alb.
Sulph. antim. prim. praec. $\overline{aa}$ unc. ß.
Axung. porc. unc. viij.
Ol. destill. Bacc. Laur. drach. ij.
M. f. Ungt.

Quodsi scabies usui medicamentorum interno cedere non vult, hoc unguentum adhiberi potest. Rite vero illud est infricandum, cutis rursus purificanda, nec transpiratio impedienda. Nonnumquam sufficit, in volam manus infricare.

Vel

Vel simplicius.

℞. Mercur. praecip. alb.
Flor. Sulph. aa unc. j.
Ax. porc. unc. viij.
M. d.

Vinum.

Vinum inter remedia heroica pertinet, nec in ullo pharmacopolio deesse deberet. In usus medicos quam antiquissimum ac defaecatissimum illud esse oportet, atque ita in febribus putridis ac malignis atque in quibusdam spasmorum speciebus egregie iuvat. Est eiam optimum menstruum reguli antimonii. In usum medicum antiquissimum vinum gallicum omnibus reliquis praetulerim. V. *Aqua benedicta Rulandi* et *Tartarus emeticus*.

Vitriolum album.

Vitriolum album est zincus in acido vitrioli solutus et bonum ophthalmicum. V. *Aqua ophthalmica*.

Vitriolum martis.

Vitriolum martis inter remedia roborantia atque anthelminthica pertinet. V. *Pulvis anthelminthicus* et *Tinctura martis adstringens*.

Vitriolum veneris.

Vitriolum veneris in malis epilepticis utiliter nonnumquam adhibitum fuit; imprimis si ad solutionem cupri sal alcali volatile adhibetur, quo in casu vero pharmacum non vitriolum, sed sal ammoniacale

moniacale

moniacale veneris appellandum est. Ubi nullae adsunt rationes ad remedia alia, aut alia opitulari nolunt, vitriolum veneris, et sal ammoniacale veneris adhiberi potest. In usum internum posterius ego praetulerim. Cum aliquot guttis solutionis incipitur, et dosis pro re nata augetur. Solutio sequenti ratione instituitur:

℞. Limat. Cupri. scrup. j.
Spir. Sal. ammon. c. Sal. alc. par. unc. ij.
Dig. filtr. d.

In Anglia hoc remedium quoque ad curationem morbi *Sibbens* dicti, qui morbus magnam cum lue venerea habet similitudinem, adhibetur, in hoc tamen ab eo differt, quod is per contagium non propagetur, nec mercurius ullas in eum exserat vires.

FINIS.

mercuriale veneris appellandum est. Ubi nullae adſunt rationes ad remedia alia, aut ipſa optimè ſolvunt, vitriolum veneris, et ſal ammoniacale veneris adhiberi poteſt. In uſum internum potiſſimum ego praeſcriberem. Cum aliquot guttis ſolutionis incipitur, et doſis pro re nata augetur. Solutio regulari ratione reſtituitur:

℞. Limat. Cupri. comp. j.

Spir. Sal. ammon. c. Sal. alc. par. unc. ij.

Dig. ſiſt. ij.

In Anglia hoc remedium cuncus ad curationem mihi [illegible] [illegible], qui morbus magnam cum ſcrophuloſa habet ſimilitudinem, adhibetur, in hoc enim ab eo differt, quod is per contagium non propagatur, pro mercurius illius in eum [illegible] [illegible].